

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο βαθμός ικανοποίησης καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από
τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+**

της

Γεωργίας Φρίγκα

Αθήνα, 2019

Τριμελής επιτροπή

Λώλος Σαράντης, Καθηγητής Οικονομικών Παντείου Πανεπιστημίου (επιβλέπων)

Δεδουσόπουλος Απόστολος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κεραμίδου Ιωάννα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Φρίγκα Γεωργία, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ακρωνύμια

ΑΕΙ (Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα)

ΒΕΚ (Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης)

ΓΓΔΒΜ (Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης)

CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης)

ΓΕΛ (Γενικό Λύκειο)

ΔΙΕΚ (Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης)

ΔΒΜ (Διά Βίου Μάθηση)

ΕΕ (Ευρωπαϊκή Ένωση)

ΕΕΚ (Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση)

ΕΚ 2020 (Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020)

ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Αρχή)

ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα)

ΕΟΠΠΕΠ (Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού)

ΕΠΑΛ (Επαγγελματικό Λύκειο)

ΕΠΕΠ (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων)

EQF (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων - European Qualification Framework)

EPS (Educational Participation Scale)

GDPR (General Data Protection Regulation - Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)

SPSS (Superior Performance Software System)

ΙΕΚ (Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης)

ΙΚΥ (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών)

ΙΝΕΔΙΒΙΜ (Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης)

ΚΑ/ΒΔ (Key Action / Βασική Δράση)

ΟΕΕΚ (Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης)

ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης)

Σ.Ε.Κ. (Σχολή Επαγγελματικής Κατάρτισης)

ΤΕΙ (Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα)

ΥΠΠΕΘ (Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων)

ΦΕΚ (Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως)

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την διπλωματική μου εργασία κλείνει ένας κύκλος μεταπτυχιακών σπουδών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο γεμάτος γνώση και έντονα συναισθήματα. Είναι συγκινητικό να φτάνεις στην επίτευξη του στόχου σου, ξεπερνώντας τις δυσκολίες και τα εμπόδια που εμφανίζονται στην πορεία προς αυτόν.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα Καθηγητή μου τον κ. Σαράντη Λώλο, ο οποίος πίστεψε από την πρώτη στιγμή σε εμένα, με έκανε να νιώσω ότι θα τα καταφέρω, ήταν πάντα δίπλα μου να με ενθαρρύνει και να με καθοδηγεί, στηρίζοντας με σε κάθε δύσκολη στιγμή μου. Τον ευχαριστώ για την πολύτιμη βοήθειά και την διαρκή ανατροφοδότηση που μου προσέφερε σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Ευχαριστώ επίσης τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής, Καθηγητή κ. Απόστολο Δεδουσόπουλο και Επίκουρη Καθηγήτρια κα Ιωάννα Κεραμίδου, οι οποίοι συνέβαλαν σημαντικά στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής.

Ακόμη ευχαριστώ τους καταρτιζόμενους ΔΙΕΚ που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα και κυρίως τους Διευθυντές των ΔΙΕΚ, οι οποίοι συνεργάστηκαν μαζί μου με ιδιαίτερη προθυμία και επιμελήθηκαν για την έγκαιρη αποστολή των ερωτηματολογίων.

Θερμές ευχαριστίες απευθύνω στον Διευθυντή του ΔΙΕΚ Γλυφάδας, κ. Δημήτρη Σουλιώτη, για την αμέριστη στήριξη που μου προσέφερε σε κάθε μου βήμα αφιερώνοντας προσωπικό χρόνο. Οι γνώσεις και η εμπειρία του στα προγράμματα Erasmus+ ήταν ιδιαίτερα χρήσιμες για την ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Δεν θα μπορούσα να παραλείψω την φίλη μου Αιμιλία Σουλοβάρη, η οποία ήταν πλάι μου και μου προσέφερε απλόχερα την βοήθειά της.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ το οφείλω στους γονείς μου Παρμενίωνα και Κωνσταντίνα, για την αντοχή που έδειξαν και την υπομονή που έκαναν σε όλες τις συναισθηματικές μου διακυμάνσεις καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου, για την αστείρευτη αγάπη που μου έδωσαν και για την δύναμη με την οποία με «όπλισαν» για να συνεχίσω, όταν μου έλεγαν “είμαστε περήφανοι για σένα”.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Πρόγραμμα Erasmus+	14
Εισαγωγή	14
1.1 Η Ευρώπη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης	14
1.2 Το πρόγραμμα Erasmus+	15
1.3 Στόχος του προγράμματος Erasmus+	16
1.4 Χαρακτηριστικά του προγράμματος Erasmus+	17
1.5 Συμμετέχοντες και Φορείς Υλοποίησης του προγράμματος Erasmus+	18
1.5.1 Φορείς Υλοποίησης.....	18
1.5.2 Συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Erasmus+	18
1.6 Τύποι κινητικότητας του προγράμματος Erasmus+	20
1.7 Στόχοι Βασικής Δράσης 1.....	21
1.8 Οφέλη και δυσκολίες	22
Σύνοψη.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Τα ΔΙΕΚ ως φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης.....	24
Εισαγωγή	24
2.1 Εκπαίδευση ενηλίκων, Δια Βίου Μάθηση, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Έννοιες και ορισμοί.....	24
2.1.1 Δια Βίου Μάθηση	24
2.1.2 Εκπαίδευση Ενηλίκων	25
2.1.3 Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση	26
2.2 Θεσμικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο λειτουργίας των ΔΙΕΚ.....	27
2.3 Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.....	29
2.4 Τα ΔΙΕΚ ως φορέας υλοποίησης Erasmus+	30
Σύνοψη.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Ικανοποίηση συμμετεχόντων σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων.....	32
Εισαγωγή	32
3.1 Κίνητρα εκπαιδευόμενων	32
3.2 Προσδοκίες	35

3.3 Οι έννοιες της ικανοποίησης και της αποτελεσματικότητας του προγράμματος εκπαίδευσης και κατάρτισης.....	36
Σύνοψη.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Μεθοδολογία έρευνας	39
4.1 Σκοπός έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	39
4.2 Ερευνητική Μέθοδος	40
4.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων.....	40
4.4 Διεξαγωγή έρευνας	42
4.5 Στατιστικό δείγμα της έρευνας	43
4.6 Εγκυρότητα και αξιοπιστία.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Αποτελέσματα Έρευνας.....	47
5.1 Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+.....	47
5.1.1 Φύλο.....	47
5.1.2 Ηλικία.....	47
5.1.3 Εκπαιδευτικό επίπεδο	48
5.1.4 Επαγγελματική κατάσταση	48
5.1.5 Οικογενειακή κατάσταση	48
5.1.6 Χώρα μετακίνησης.....	48
5.1.7 ΔΙΕΚ φοίτησης	49
5.1.8 Ειδικότητα ΔΙΕΚ	49
5.2 Προσδοκίες καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+	51
5.3 Ικανοποίηση καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+	54
5.4 Ικανοποίηση καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+	56
5.5 Παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ που επηρεάζουν την ικανοποίηση από τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών.....	59
5.6 Παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ που επηρεάζουν την ικανοποίηση από την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος.....	63
5.7 Περιορισμοί έρευνας.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - Συμπεράσματα - Προτάσεις	68
6.1 Συμπεράσματα	68

6.2 Προτάσεις	70
6.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	70
Πηγές - Βιβλιογραφία	72
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	79
Πίνακας Α1	79
Πίνακας Α2	81
Ερωτηματολόγιο	82
Πίνακας Α3: Πίνακες SPSS	86

Πίνακες

Πίνακας 4.1. Ανάλυση αξιοπιστίας	46
Πίνακας 5.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+	47
Πίνακας 5.2. Χώρα μετακίνησης και ΙΕΚ φοίτησης των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+	48
Πίνακας 5.3. Ειδικότητα ΔΙΕΚ φοίτησης των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+	49
Πίνακας 5.4. Προσδοκίες καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+	52
Πίνακας 5.5. Ικανοποίηση των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+	54
Πίνακας 5.6. Ικανοποίηση καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+	57
Πίνακας 5.7. Συσχέτιση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ με την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών (Pearson)	61
Πίνακας 5.8. Επίδραση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ στην ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών	62
Πίνακας 5.9. Συσχέτιση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ με την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος (Pearson)	64
Πίνακας 5.10. Επίδραση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ στην ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος	65

Γραφήματα

Γράφημα 1 Πυραμίδα Maslow	33
---------------------------------	----

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο ρυθμός ανάπτυξης στον τομέα της οικονομίας και της τεχνολογίας στην Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες αυξάνεται διαρκώς. Στην ταχέως αναπτυσσόμενη Ευρώπη θεμέλιο της οικονομίας αποτελεί πλέον η γνώση και η καινοτομία σε εκπαιδευτικό και επαγγελματικό επίπεδο. Καθώς η παγκοσμιοποίηση επιταχύνεται και ο ανταγωνισμός εντείνεται, μια εμπειρία στο εξωτερικό συμβάλλει θετικά στον τομέα της εκπαίδευσης και κατά συνέπεια στην μεταγενέστερη επιτυχημένη ένταξη στην αγορά εργασίας. Μέσω των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης δίνεται η δυνατότητα στα άτομα να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, να ενισχύσουν τις γνώσεις τους και κατά συνέπεια να αποκτήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων στην αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ για την κινητικότητα φοιτητών και σπουδαστών δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες, μέσω της παραμονής τους στο εξωτερικό, να γνωρίσουν ένα νέο σύστημα εκπαίδευσης, ένα διαφορετικό περιβάλλον εργασίας και να έρθουν σε επαφή με ένα νέο πολιτισμικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια αυτά, η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να διερευνήσει το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ, οι οποίοι συμμετείχαν σε Ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ καθώς και να εξετάσει σε ποιο βαθμό εκπληρώθηκαν οι προσδοκίες τους αναφορικά με την εκπαιδευτική εμπειρία την οποία βίωσαν. Η ερευνητική διαδικασία διεξήχθη μέσω της ποσοτικής προσέγγισης έρευνας. Ερευνητικό εργαλείο για την ποσοτική έρευνα αποτέλεσε το ερωτηματολόγιο, το οποίο προσέφερε άμεσα και αξιόπιστα αποτελέσματα και ένα ικανοποιητικό δείγμα συμμετεχόντων. Η συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια αποτελεί μια συνεισφορά στη διερεύνηση του βαθμού ικανοποίησης των καταρτιζόμενων Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, οι οποίοι συμμετείχαν σε πρόγραμμα Erasmus+ και εφαλτήριο για μια βαθύτερη και πιο ενδελεχή έρευνα σε αυτό το πεδίο.

Λέξεις - κλειδιά: προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ., ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+, βαθμός ικανοποίησης.

ABSTRACT

The pace of growth in the economy and technology in Europe has risen steadily over the past decades. In fast-growing Europe, the foundation of the economy is knowledge and innovation at the educational and professional level. As globalization accelerates and competition intensifies an experience abroad contributes positively to education and consequently to successful integration into the labor market. Vocational

education and training programs enable people to acquire new skills, enhance their knowledge and thus gain a comparative advantage over others in the labor market. In particular, the Erasmus+ European Mobility Program for Students enables participants, through their stay abroad, to become acquainted with a new education system, a different working environment and to come into contact with a new cultural environment.

In this context, the present study aims to investigate the degree of satisfaction of the trainees who participated in a European Erasmus+ mobility program and to examine to what extent their expectations, regarding the educational experience have been fulfilled. The research process was conducted through the quantitative research approach. A research tool for quantitative research was the questionnaire, which provided immediate and reliable results and a satisfactory sample of participants. This research effort is a contribution to investigating the level of satisfaction of trained Public Vocational Training Institutes participating in the Erasmus+ program and a springboard for deeper and more in-depth research in this field.

Keywords: vocational education and training programs, trainees of public vocational training institutes, European mobility program Erasmus+, level of satisfaction.

Εισαγωγή

Η παγκόσμια ύφεση οδήγησε τις πολιτικές ηγεσίες της Ευρώπης να εφαρμόσουν πολιτικές, οι οποίες θα είναι προσανατολισμένες στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, μέσω της εντατικότερης ένταξης των ατόμων σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Ως εκ τούτου, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση τα τελευταία χρόνια στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση από την ΕΕ, καθώς αποτελεί λύση για την ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας και την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας (CEDEFOP, 2018).

Τα μέλη της ΕΕ έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων, τα οποία προωθούνται στα πλαίσια της ενίσχυσης της Δια Βίου Μάθησης για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, ανταποκρινόμενοι με αυτόν τον τρόπο στις επιταγές της αγοράς εργασίας. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2017) η ανεργία στους νέους ηλικίας έως και 29 ετών εμφανίζει μια μικρή μείωση (στο 42% από το 55% που ήταν το μέγιστο ποσοστό που είχε αγγίξει), ωστόσο η χώρα εξακολουθεί να βρίσκεται στα υψηλότερα επίπεδα ανεργίας σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ.

Στη χώρα μας, η αποτελεσματική λειτουργία των ΔΙΕΚ συνιστά άξονα προτεραιότητας για το Υπουργείο Παιδείας, το οποίο ως φορέας με αρμοδιότητες οργάνωσης των προγραμμάτων της ΕΕΚ για την Ελλάδα, έχει αναλάβει την διαμόρφωση ανταγωνιστικών προγραμμάτων που από τη μία πλευρά θα λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και προσδοκίες των καταρτιζομένων και από την άλλη πλευρά θα αντανakλούν τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται στις συνθήκες των παγκοσμιοποιημένων ελεύθερων αγορών.

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως σκοπό να διερευνήσει τον βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από την πρόσφατη συμμετοχή τους σε προγράμματα κινητικότητας Erasmus+, τα οποία αφορούν στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των νέων και την προετοιμασία τους για την ομαλή μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, η ερευνήτρια, βασισμένη στο επαγγελματικό της ενδιαφέρον για την υλοποίηση των προγραμμάτων Erasmus+ επιχείρησε να εξετάσει τις κύριες προσδοκίες των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ, καθώς και το βαθμό ικανοποίησης αυτών από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα κινητικότητας Erasmus+.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η παρούσα διπλωματική εργασία διαπραγματεύεται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιες είναι οι βασικότερες προσδοκίες των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+;
2. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ από την οργάνωση και την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+;

3. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+;
4. Ποιοι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν το βαθμό ικανοποίησης σχετικά με την βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών;
5. Ποιοι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος;

Αναφορικά με τη δομή της διπλωματικής εργασίας, αυτή περιλαμβάνει το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος. Το θεωρητικό μέρος απαρτίζεται από τα κεφάλαια 1 έως 3, ενώ το ερευνητικό μέρος αποτελείται από τα κεφάλαια 4 έως 6. Αναλυτικότερα:

Στο 1^ο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πρόγραμμα Erasmus+, στους στόχους και τα χαρακτηριστικά του, με ειδικότερη αναφορά στους στόχους της Βασικής Δράσης 1, η οποία αφορά την μαθησιακή κινητικότητα των ατόμων, καθώς και στους αρμόδιους φορείς υλοποίησης. Αναφορά γίνεται επίσης στους συμμετέχοντες του προγράμματος Erasmus+, τους τύπους κινητικότητας, καθώς και στα οφέλη και τις δυσκολίες που προκύπτουν για τους εκπαιδευόμενους από την συμμετοχή τους σε αυτό.

Το 2^ο Κεφάλαιο περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης που αφορά τα ΔΙΕΚ ως φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σε αυτό το πλαίσιο αναλύονται οι έννοιες και οι ορισμοί της Εκπαίδευσης ενηλίκων, της Δια Βίου Μάθησης και της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Έπειτα παρουσιάζεται το θεσμικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο λειτουργίας των ΔΙΕΚ. Τέλος, επισημαίνονται οι διαδικασίες που ακολουθούν τα ΔΙΕΚ ως φορείς υλοποίησης του προγράμματος Erasmus+ και τα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευόμενων.

Στο 3^ο Κεφάλαιο διερευνάται η ικανοποίηση των συμμετεχόντων σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων. Αφού γίνεται αναφορά στα κίνητρα και τις προσδοκίες των καταρτιζόμενων, αναπτύσσονται περαιτέρω οι έννοιες της ικανοποίησης και της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το κάθε κεφάλαιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης περιλαμβάνει εισαγωγή και ολοκληρώνεται με σύνοψη, με στόχο την ομαλότερη μετάβαση στα επόμενα κεφάλαια.

Το Κεφάλαιο 4 περιλαμβάνει την μεθοδολογία της έρευνας που ακολουθήθηκε. Συγκεκριμένα αναφέρονται ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία αποσκοπεί να δώσει απάντηση η συγκεκριμένη εργασία, η μέθοδος διεξαγωγής της έρευνας και οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για την συλλογή του δείγματος, την επεξεργασία των δεδομένων, καθώς και για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας και εγκυρότητας των ερευνητικών διαδικασιών.

Το Κεφάλαιο 5 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας που προέκυψαν από την στατιστική ανάλυση των δεδομένων, καθώς και την ερμηνεία αυτών.

Η εργασία ολοκληρώνεται με το Κεφάλαιο 6, το οποίο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω μελλοντική διερεύνηση.

Τέλος, ακολουθεί το παράρτημα, όπου συμπεριλαμβάνονται το ερευνητικό εργαλείο (ερωτηματολόγιο), οι ομάδες προσανατολισμού, τομείς και ειδικότητες ΙΕΚ, οι χώρες μετακίνησης ανά ΔΙΕΚ και τα αναλυτικά ευρήματα της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων.

Εισαγωγή

Η εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως και την περίοδο της ίδρυσης της ΕΟΚ (Συνθήκη της Ρώμης, 1957) δεν παρουσίαζε ιδιαίτερη ανάπτυξη. Ο τομέας της εκπαίδευσης δεν αποτελούσε βασικό πυλώνα της πολιτικής των κρατών-μελών της ΕΟΚ (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008). Οι εξελίξεις όμως των τελευταίων χρόνων στον τομέα της τεχνολογίας, της οικονομίας και της πολιτικής οδήγησαν στην ενίσχυση της αξίας της εκπαίδευσης (Δαραράς στο Γ. Μπαγάκης, 2003), επιφέροντας αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική της Ε.Ε., δίνοντας έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση των νέων αποσκοπώντας στην κοινωνική τους ένταξη (Σταμέλος και Βασιλόπουλος, 2004).

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+. Εξετάζονται οι στόχοι και τα χαρακτηριστικά κυρίως στους τομείς που αφορούν στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Επίσης, παρουσιάζονται οι εκπαιδευτικοί φορείς που συμμετέχουν στις δράσεις, τα οφέλη που προκύπτουν για τους συμμετέχοντες σε αυτές. Δίδεται έμφαση στη δράση που αφορά στην κινητικότητα των σπουδαστών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1.1 Η Ευρώπη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης

Την περίοδο 1975-1976 εμφανίζεται το Α' Κοινοτικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Δράσης, με στόχο μεταξύ άλλων την ενίσχυση της ίσης πρόσβασης σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες και της συνεργασίας των εκπαιδευτικών δομών (Σταμέλος και Βασιλόπουλος, 2004). Το 1982 ακολούθησε το Β' Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, έχοντας ως επίκεντρο την επαγγελματική κατάρτιση και την ανάγκη εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού σε μια Ευρώπη ταχύτατων ρυθμών ανάπτυξης σε όλους τους τομείς (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008). Μετά την εμπειρία των προηγούμενων πιλοτικών προγραμμάτων, το 1987 έκανε τα πρώτα του βήματα το πρόγραμμα Erasmus μετά από απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ως σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την κινητικότητα των φοιτητών (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1987).

Το πρόγραμμα Erasmus αποτέλεσε αφετηρία για την διάχυση της γνώσης εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, έχοντας ως αρχικό στόχο την ενίσχυση των δραστηριοτήτων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης και την αύξηση της κινητικότητας των ενηλίκων και των συνεργασιών μεταξύ εκπαιδευτικών οργανισμών (Bracht et al., 2006). Μετά από τα 31 χρόνια λειτουργίας του αποτελεί τον ηγέτη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και χαρακτηρίζεται ως το μεγαλύτερο πρόγραμμα κινητικότητας ενηλίκων στην ιστορία της Ευρώπης.

Στο πλαίσιο μελέτης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετική με το αντίκτυπο του προγράμματος Erasmus, η οποία εκπονήθηκε από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, αποδεικνύεται ότι το πρόγραμμα κινητικότητας των φοιτητών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύει την απασχολησιμότητα, προσφέροντας στους φοιτητές καλύτερες προοπτικές στην αγορά εργασίας. Οι πιθανότητες να έρθουν αντιμέτωποι με την μακροχρόνια ανεργία είναι 50% λιγότερες σε σχέση με όσους δεν έχουν σπουδάσει ή δεν έχουν επιμορφωθεί στο εξωτερικό και 5 έτη μετά την ολοκλήρωση των σπουδών το ποσοστό ανεργίας των φοιτητών Erasmus είναι κατά 23% χαμηλότερο. Τα ευρήματα της μελέτης παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Πιο αναλυτικά:

→ το 92% των εργοδοτών κατά τη διαδικασία της πρόσληψης, επικεντρώνονται στα στοιχεία της προσωπικότητας των υποψηφίων όπως ανεκτικότητα, φιλομάθεια, ικανότητες επίλυσης προβλημάτων, αυτοπεποίθηση και αποφασιστικότητα.

→ το 64% των εργοδοτών αναθέτει μεγαλύτερες επαγγελματικές ευθύνες στους εργαζόμενους που διαθέτουν διεθνή εμπειρία.

→ παραπάνω από 1 στους 3 φοιτητές που πραγματοποιούν την πρακτική τους άσκηση στο εξωτερικό, δέχονται πρόταση συνεργασίας από την επιχείρηση στην οποία έκαναν την πρακτική τους άσκηση.

→ οι ασκούμενοι Erasmus αναπτύσσουν περισσότερες επιχειρηματικές ιδέες από όσους μένουν στην χώρα τους. 1 στους 10 έχει προχωρήσει στην ίδρυση δικής τους εταιρείας και πάνω από 3 στους 4 έχουν στα σχέδιά τους να το κάνουν ή μπορεί να εξετάσουν το ενδεχόμενο αυτό.

→ το 40% των φοιτητών Erasmus έχει μεταβεί σε άλλη χώρα μετά την αποφοίτησή του και το 93 % μπορεί να εξετάσει το ενδεχόμενο της διαβίωσης στο εξωτερικό στο μέλλον.

→ το 33% των φοιτητών αυτών έχει επιλέξει σύντροφο διαφορετικής εθνικότητας και το 27% αυτών συναντά τον σύντροφο της ζωής του στο πλαίσιο του Erasmus.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, είναι προφανές ότι το πρόγραμμα Erasmus διευρύνει τόσο τους επαγγελματικούς όσο και τους ευρύτερους ορίζοντες των φοιτητών, παρέχοντας τους κοινωνικές διασυνδέσεις και επιλογές ζωής (European Commission, 2014· Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, 2014).

1.2 Το πρόγραμμα Erasmus+

Το 2014 θεσπίζεται το ανανεωμένο πρόγραμμα Erasmus+ με αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο-Συμβούλιο, 2013), το οποίο αξιοποιεί τα θετικά αποτελέσματα των 7 προηγούμενων Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν από την Ευρωπαϊκή

Επιτροπή κατά τη χρονική περίοδο 2007-2013 και τα οποία πλέον υλοποιούνται κάτω από την ομπρέλα του προγράμματος Erasmus+ αποτελώντας ενότητες.¹

Το νέο πρόγραμμα σχετίζεται με την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στο ποσό των 14,7 δις € για την χρονική περίοδο 2014-2020, δίνοντας τη δυνατότητα σε πάνω από 4 εκατομμύρια ανθρώπους να μετακινηθούν στο εξωτερικό, να επιμορφωθούν και να ζήσουν μια μοναδική εμπειρία, συμπεριλαμβανομένων 650.000 φοιτητών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018)². Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών είναι η Εθνική Μονάδα διαχείρισης του Erasmus+ για τους τομείς της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης, ενώ το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (INEΔΙΒΙΜ) αποτελεί την Εθνική Μονάδα Συντονισμού του Erasmus+ για τον τομέα της Νεολαίας (<http://erasmusplusyouth.gr>).

1.3 Στόχος του προγράμματος Erasmus+

«Το πρόγραμμα Erasmus+ συμβάλλει στην επίτευξη:

- Των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπης 2020», συμπεριλαμβανομένου του πρωταρχικού στόχου της που αφορά την εκπαίδευση³
- Των στόχων του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»), συμπεριλαμβανομένων των αντίστοιχων σημείων αναφοράς
- Της βιώσιμης ανάπτυξης των χωρών εταίρων στον τομέα της ανώτατης/τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Των συνολικών στόχων του ανανεωμένου πλαισίου ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας (2010-2018)
- Των στόχων της ανάπτυξης Ευρωπαϊκής διάστασης στον αθλητισμό, και ιδίως στον μαζικό αθλητισμό, σύμφωνα με το πρόγραμμα εργασίας της Ε.Ε. για τον αθλητισμό και
- Της προαγωγής των Ευρωπαϊκών αξιών σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018, σ.11).⁴

---

¹ Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης 2) Νεολαία σε Δράση 3) Erasmus Mundus 4) Alfa 5) Edulink 6) Tempus 7) Προγράμματα Συνεργασίας με βιομηχανικές χώρες στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018).

² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). Βασικά στοιχεία Erasmus+. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about/key-figures_el

³ Ο πρωταρχικός στόχος που αφορά την εκπαίδευση προβλέπει μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου σε ποσοστό κάτω του 10% και αύξηση του ποσοστού των συμμετεχόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε τουλάχιστον 40% έως το 2020.

⁴ Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός μιας κοινωνίας

1.4 Χαρακτηριστικά του προγράμματος Erasmus+

Τα βασικά χαρακτηριστικά του προγράμματος είναι τα ακόλουθα:

- α) Αναγνώριση και επικύρωση των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών προσόντων, που επιτυγχάνεται μέσω πιστοποιητικών όπως το Europass και το Youthpass, μέσω του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων (ΕΠΕΠ), του Ευρωπαϊκού Συστήματος μεταφοράς και συσσώρευσης ακαδημαϊκών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση κ.α.
- β) Διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των Σχεδίων κινητικότητας⁵, η οποία δίνει τη δυνατότητα στους οργανισμούς που συμμετέχουν σε αυτά να επικοινωνούν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες για τα βασικά αποτελέσματα αυτών, επεκτείνοντας έτσι τον αντίκτυπο τους και διασφαλίζοντας την βιωσιμότητά τους.
- γ) Υποχρέωση ανοικτής πρόσβασης σε εκπαιδευτικό υλικό που παράγεται μέσα από το πρόγραμμα Erasmus+ ως αποτέλεσμα των Σχεδίων.
- δ) Ανοιχτή πρόσβαση στην έρευνα και τα δεδομένα, τα οποία συλλέγονται στο πλαίσιο των Σχεδίων του ERASMUS+.
- ε) Διεθνής Διάσταση και συνεργασία με τις Χώρες Εταίρους.⁶
- στ) Πολυγλωσσία, αφού οι ξένες γλώσσες έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο μεταξύ των δεξιοτήτων που δίνουν την δυνατότητα στους πολίτες να αποκτήσουν καλύτερα εφόδια για την αγορά εργασίας και να αδράξουν τις διαθέσιμες ευκαιρίες.
- ζ) Ισότητα και ένταξη, που προωθούνται μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης στο πρόγραμμα Erasmus⁺ για τους συμμετέχοντες, οι οποίοι δεν έχουν ίσες ευκαιρίες

που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.

⁵ Οι οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας θα λάβουν στήριξη από το πρόγραμμα Erasmus+ για να υλοποιήσουν Σχέδια που προωθούν διάφορες μορφές κινητικότητας. Ένα Σχέδιο κινητικότητας αποτελείται από τα εξής στάδια:

- την προετοιμασία (περιλαμβάνει τις πρακτικές διαδικασίες, την επιλογή των συμμετεχόντων, την κατάρτιση συμφωνιών με εταίρους και συμμετέχοντες, τη γλωσσική/διαπολιτισμική/επιχειρησιακή προετοιμασία των συμμετεχόντων πριν την αναχώρησή τους)·
- την υλοποίηση των δραστηριοτήτων κινητικότητας·
- την παρακολούθηση (περιλαμβάνει την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων, την επίσημη αναγνώριση –κατά περίπτωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των συμμετεχόντων στη διάρκεια της δραστηριότητας, καθώς και τη διάδοση και χρήση των αποτελεσμάτων του σχεδίου) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018, σ.38)

⁶ Οι χώρες εταίροι δύναται να συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus⁺ υπό κάποιες προϋποθέσεις. Οι χώρες αυτές είναι: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κόσσοβο, Μαυροβούνιο, Σερβία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Γεωργία, Μολδαβία, Εθνικό έδαφος της Ουκρανίας όπως αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο, Αλγερία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Μαρόκο, Παλαιστίνη, Συρία, Τυνησία, Έδαφος της Ρωσίας όπως αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο.

σε σχέση με άλλους και ανήκουν σε μειονεκτικές κοινωνικές ομάδες, στην περίπτωση που τα προβλήματά τους αποτελούν τροχοπέδη στη συμμετοχή τους σε διακρατικές δραστηριότητες.

- η) Προστασία και ασφάλεια των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+ που οφείλει να εξασφαλίζει κάθε συμμετέχων οργανισμός για τα άτομα που συμμετέχουν στο Σχέδιο κινητικότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018).

1.5 Συμμετέχοντες και Φορείς Υλοποίησης του προγράμματος Erasmus+

1.5.1 Φορείς Υλοποίησης

Οι δύο βασικοί φορείς που υλοποιούν το πρόγραμμα Erasmus+ είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι Εθνικές Μονάδες/ Εθνικές Υπηρεσίες κάθε χώρας.

«η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαχειρίζεται τον προϋπολογισμό και θέτει προτεραιότητες, στόχους και κριτήρια για το πρόγραμμα σε διαρκή βάση. Παρέχει καθοδήγηση και παρακολουθεί τη γενική εφαρμογή, τη συνέχεια που δίδεται καθώς και την τελική αξιολόγηση του προγράμματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει την τελική ευθύνη για την εποπτεία και τον συντονισμό των δομών που είναι αρμόδιες για την υλοποίηση του προγράμματος σε εθνικό επίπεδο» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018, σ.21).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την διασφάλιση της εγγύτητας του προγράμματος Erasmus+ με τους δικαιούχους του και την προσαρμογή στην πολυμορφία των εθνικών συστημάτων για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία, αναθέτει καθήκοντα εκτέλεσης του προϋπολογισμού στις Εθνικές Μονάδες. Έτσι, κάθε χώρα του προγράμματος ορίζει έναν ή και περισσότερους εθνικούς οργανισμούς. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018). *«Οι Εθνικές Μονάδες / Εθνικές Υπηρεσίες προωθούν και υλοποιούν το πρόγραμμα σε εθνικό επίπεδο και αποτελούν το συνδετικό κρίκο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των συμμετεχόντων οργανισμών σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο»* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018, σ.21). Ο στόχος της παροχής στήριξης από τις Εθνικές Μονάδες / Εθνικές Υπηρεσίες είναι η καθοδήγηση των χρηστών του προγράμματος σε όλα τα στάδια, από την πρώτη επαφή με το πρόγραμμα και τη διαδικασία υποβολής αίτησης έως την υλοποίηση του Σχεδίου και την τελική αξιολόγηση.

1.5.2 Συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Erasmus+

Όπως αναφέρεται στον οδηγό του Προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018, σ.28) *«Το πρόγραμμα Erasmus+ απευθύνεται σε φυσικά πρόσωπα, δηλ. φοιτητές, σπουδαστές, ασκούμενους, μαθητευόμενους, μαθητές, ενήλικες εκπαιδευόμενους, νέους, εθελοντές, καθηγητές, εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτές, εργαζόμενους στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας»*.

Το πρόγραμμα και τα φυσικά πρόσωπα συνδέονται μέσω των οργανισμών, Ιδρυμάτων Ανώτατης/ Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και φορέων που διοργανώνουν τέτοιες δραστηριότητες. Συνεπώς μέσω των «συμμετεχόντων» και των «συμμετεχόντων οργανισμών» παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στο πρόγραμμα Erasmus+ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018).

Συμμετέχοντες

Η συμμετοχή των φυσικών προσώπων σε ένα Σχέδιο του Erasmus+ εξαρτάται από το είδος της κάθε Δράσης. Όπως αναγράφεται αναλυτικά στον οδηγό του προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018, σ.28).

- *«Σχέδια που αφορούν τον τομέα της ανώτατης/τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απευθύνονται κυρίως σε: φοιτητές, ανώτατης/τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκπαιδευτικούς και καθηγητές ανώτατης/τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προσωπικό ιδρυμάτων ανώτατης/τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκπαιδευτές και επαγγελματίες σε επιχειρήσεις.*
- *Σχέδια που αφορούν τον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης απευθύνονται κυρίως σε: σπουδαστές, μαθητευόμενους και σπουδαστές στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, επαγγελματίες και εκπαιδευτές στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, προσωπικό οργανισμών αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, εκπαιδευτές και επαγγελματίες σε επιχειρήσεις.*
- *Σχέδια που αφορούν τον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης απευθύνονται κυρίως σε: διευθυντές, καθηγητές και προσωπικό σχολείων, μαθητές στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*
- *Σχέδια που αφορούν τον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων απευθύνονται κυρίως σε: μέλη οργανισμών εκπαίδευσης ενηλίκων, εκπαιδευτές, προσωπικό και εκπαιδευόμενους στο πλαίσιο εκπαίδευσης ενηλίκων*
- *Σχέδια που αφορούν τον τομέα της νεολαίας απευθύνονται κυρίως σε: νέους ηλικίας από 13 έως 30 ετών, εργαζόμενους στον τομέα της νεολαίας, προσωπικό και μέλη οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της νεολαίας*
- *Σχέδια που αφορούν τον τομέα του αθλητισμού απευθύνονται κυρίως σε: επαγγελματίες και εθελοντές στον τομέα του αθλητισμού, αθλητές και προπονητές.»*

Συμμετέχοντες Οργανισμοί

Οι συμμετέχοντες οργανισμοί είναι υπεύθυνοι για την υποβολή και την διαχείριση των Σχεδίων του Erasmus+. Εφόσον επιλεγεί ένα Σχέδιο, ο συμμετέχων οργανισμός που αιτήθηκε το Σχέδιο θεωρείται δικαιούχος επιχορήγησης του Προγράμματος Erasmus+ και αποτελεί πλέον για το πρόγραμμα τον φορέα αποστολής, ο οποίος στέλνει στο εξωτερικό τους συμμετέχοντες για επιμόρφωση και πρακτική άσκηση. Ακολουθεί υπογραφή συμφωνίας επιχορήγησης του φορέα που υποβάλλει την αίτηση (φορέας αποστολής) και της Εθνικής Μονάδας Συντονισμού της κάθε χώρας (για την Ελλάδα το ΙΚΥ) ή εναλλακτικά κοινοποιείται στο δικαιούχο απόφαση επιχορήγησης,

σύμφωνα με την οποία δικαιούται χρηματοδοτική στήριξη προκειμένου να υλοποιηθεί το Σχέδιο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός Προγράμματος Erasmus+, 2018). Όπως προαναφέρθηκε και για τους συμμετέχοντες (φυσικά πρόσωπα) και σύμφωνα με τον οδηγό του προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2018) για τους συμμετέχοντες οργανισμούς «*οι προϋποθέσεις συμμετοχής σε ένα σχέδιο του Erasmus+ εξαρτώνται από το είδος της Δράσης που λαμβάνει στήριξη από το Πρόγραμμα. Γενικά, το πρόγραμμα είναι ανοικτό σε κάθε οργανισμό που δραστηριοποιείται στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας ή του αθλητισμού.*» (σ.29)

Οι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus+ είναι οι ακόλουθες: Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο. Οι χώρες-μη μέλη της Ε.Ε. που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus+ είναι η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, η Νορβηγία και η Τουρκία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018).

1.6 Τύποι κινητικότητας του προγράμματος Erasmus+

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ για την επίτευξη των στόχων του υλοποιεί 3 βασικές δράσεις (Key Actions) για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία. Οι 3 βασικές δράσεις όπως αυτές αναφέρονται στον οδηγό του προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2018 (σ.17, 18) είναι:

- Βασική Δράση 1 - Κινητικότητα των ατόμων (KA1/ΒΔ1)
- Βασική Δράση 2 - Συνεργασία για καινοτομία και ανταλλαγή ορθών πρακτικών (KA2/ΒΔ2)
- Βασική Δράση 3 - Ενίσχυση σε θέματα μεταρρυθμίσεων πολιτικής (KA3/ΒΔ3).

Στην παρούσα εργασία θα εστιάσουμε στην Βασική Δράση 1 / KA1, η οποία αφορά την *μαθησιακή κινητικότητα εκπαιδευομένων και προσωπικού εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας* (φοιτητές, σπουδαστές, καταρτιζόμενοι, εκπαιδευτικοί κτλ.) και ειδικότερα στην *κινητικότητα των εκπαιδευόμενων Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ)*.

Οι οργανισμοί, στην προκειμένη περίπτωση τα ΔΙΕΚ, ως φορείς αποστολής δύναται να στείλουν εκπαιδευόμενους σε χώρα του εξωτερικού για πρακτική άσκηση ή κατάρτιση για χρονικό διάστημα από 2 εβδομάδες έως 3 μήνες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Πιο συγκεκριμένα, ο φορέας αποστολής λαμβάνει επιχορήγηση την οποία διαχειρίζεται για την αποστολή και τοποθέτηση των συμμετεχόντων σπουδαστών στο πρόγραμμα κατάρτισης (καλύπτονται τα έξοδα ταξιδιού, έξοδα διαβίωσης και οργανωτικά έξοδα).

Η διαδικασία της επιμόρφωσης και της πρακτικής άσκησης σε χώρες του εξωτερικού πραγματοποιείται από το φορέα υποδοχής, ο οποίος σε συνεργασία με το φορέα αποστολής οργανώνει το πρόγραμμα των συμμετεχόντων. Οι δυνατότητες δράσεων που προσφέρονται από αυτό, συμβάλλουν στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων καθώς και στην ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης (Rogers, 1998). Πιο συγκεκριμένα οι κύριες δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν οι καταρτιζόμενοι κατά τη διάρκεια της κινητικότητας είναι οι εξής :

1. Παρακολούθηση σεμιναρίων, διαλέξεων κτλ
2. Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης ή και σε επαγγελματικούς φορείς
3. Τεχνικές επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους
4. Πρακτική άσκηση σε επαγγελματικούς χώρους ως μαθητευόμενοι
5. Πολιτιστικές επισκέψεις και δραστηριότητες. Γνωριμία με την κουλτούρα της χώρας
6. Ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων (εκμάθηση γλώσσας χώρας υποδοχής) μέσω μαθημάτων
7. Παρακολούθηση μαθημάτων ειδικότητας
8. Επισκέψεις σε κοινωνικούς και επαγγελματικούς εταίρους (επιμελητήρια, ομοσπονδίες, συλλόγους κτλ.) (Δημόσιο ΙΕΚ Γλυφάδας, 2018).

1.7 Στόχοι Βασικής Δράσης 1

Σύμφωνα με τον οδηγό του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2018 (σ. 35) στο πλαίσιο της Βασικής Δράσης 1, οι δραστηριότητες της μαθησιακής κινητικότητας των ατόμων στοχεύουν στη:

- βελτίωση των μαθησιακών επιδόσεων
- βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης και των προοπτικών σταδιοδρομίας
- καλλιέργεια του πνεύματος ανάληψης πρωτοβουλιών και του επιχειρηματικού πνεύματος
- αύξηση της αυτό-ενδυνάμωσης και της αυτοεκτίμησης
- βελτίωση των δεξιοτήτων στις ξένες γλώσσες
- ενίσχυση της διαπολιτισμικής επίγνωσης
- ενεργότερη συμμετοχή στην κοινωνία
- ευρύτερη ενημέρωση για το ευρωπαϊκό εγχείρημα και τις αξίες της ΕΕ
- αύξηση κινήτρων για τη συμμετοχή σε μελλοντικά προγράμματα (τυπικής/μη τυπικής) εκπαίδευσης ή κατάρτισης μετά την περίοδο κινητικότητας στο εξωτερικό

1.8 Οφέλη και δυσκολίες

Η δυνατότητα κατάρτισης και πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό που παρέχει το πρόγραμμα Erasmus+ έχει κυρίως θετικές επιδράσεις σε όλους τους συμμετέχοντες της Βασικής Δράσης 1.

Πιο συγκεκριμένα οι καταρτιζόμενοι των ΔΙΕΚ που συμμετέχουν σε πρόγραμμα Erasmus+ αποκομίζουν πολλαπλά οφέλη τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Τα βασικότερα από αυτά είναι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός προγράμματος Erasmus+ 2018` Δημόσιο ΙΕΚ Πειραιά, 2018` I.K.Y., 2018):

- ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και ικανοτήτων
- ενίσχυση γλωσσικών δεξιοτήτων μέσω της καθημερινής επικοινωνίας στο νέο περιβάλλον της χώρας υποδοχής
- γνωριμία της νέας κουλτούρας και του πολιτισμού μιας ξένης χώρας. Οι επισκέψεις σε αξιοθέατα, μνημεία, μουσεία και μέρη πολιτισμικού ενδιαφέροντος διευρύνουν τους πνευματικούς ορίζοντες των συμμετεχόντων. Η επαφή με μια νέα κουλτούρα και ένα διαφορετικό τρόπο ζωής, τους δίνει τη δυνατότητα να ενισχύσουν την ευρωπαϊκή τους διάσταση και εν τέλει να αναπτύξουν το αίσθημα του «ανήκειν» στη Ευρώπη, έχοντας ίσα δικαιώματα με τους υπόλοιπους Ευρωπαίους πολίτες
- ανταλλαγή εμπειριών και κοινωνικοποίηση μέσω της γνωριμίας με σπουδαστές της χώρας υποδοχής και άλλων χωρών. Η διαμονή σε μια ξένη χώρα δίνει την ευκαιρία απόκτησης νέων φίλων και προσωπικής εξέλιξης και ωρίμανσης μέσω των νέων εμπειριών
- κατάρτιση μέσω μεθόδων διδασκαλίας μιας ξένης χώρας και απόκτηση εφοδίων σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο της ειδικότητας
- δημιουργία επαγγελματικών προοπτικών. Οι συμμετέχοντες έρχονται σε επαφή με πραγματικές συνθήκες εργασίας, τοποθετούνται σε επιχειρήσεις, συνεργάζονται με συναδέλφους και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Με αυτόν τον τρόπο αποκτούν πολύτιμη εργασιακή εμπειρία, αναπτύσσουν δεξιότητες (παραγωγικότητα, προσαρμοστικότητα κτλ.), καλλιεργούν την επαγγελματική τους προσωπικότητα με απότοκο της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα Erasmus+ την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στην αγορά εργασίας, έναντι άλλων καταρτιζόμενων και την αύξηση των πιθανοτήτων για επαγγελματική αποκατάσταση
- διεύρυνση οριζόντων σχετικά με την δραστηριοποίησή τους στο εξωτερικό. Μέσα από την παραμονή τους σε χώρα του εξωτερικού οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται την ύπαρξη μιας νέας αγοράς εργασίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, στην οποία μπορούν να απευθυνθούν έχοντας αποκτήσει όλα τα απαραίτητα εφόδια για να αντεπεξέλθουν σε ένα Ευρωπαϊκό περιβάλλον εργασίας

Ωστόσο εκτός από τα οφέλη του προγράμματος υπάρχουν και κάποια εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι καταρτιζόμενοι. Μια σημαντική δυσκολία είναι η ξένη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν μόνο τη δική τους γλώσσα ως μέσο επικοινωνίας και αυτό δυσχεραίνει τους καταρτιζόμενους στην καθημερινή συναναστροφή τους. Η μετακίνηση και η διαμονή σε μια ξένη χώρα με διαφορετική νοοτροπία και κουλτούρα δημιουργεί προβλήματα προσαρμογής σε αρκετούς συμμετέχοντες. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το πρόγραμμα και τις δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της κατάρτισης στη χώρα υποδοχής περιορίζει τη συμμετοχή πολλών καταρτιζόμενων στα προγράμματα Erasmus+. Τέλος, τροχοπέδη αποτελούν σαφώς οι προσωπικοί και ψυχολογικοί παράγοντες, όπως το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, οι προσωπικές σχέσεις και τα προβλήματα υγείας, τα οποία δυσχεραίνουν την ευρύτερη κινητικότητα στο εξωτερικό.

Σύνοψη

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδήγησε στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας που θα βασίζεται στη γνώση και στις νέες δεξιότητες. Έτσι, τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην προώθηση των προγραμμάτων της Δια Βίου Μάθησης και Εκπαίδευσης στην Ευρώπη και κατ' επέκταση στην Ελλάδα, όπου μέσω των προγραμμάτων ΕΕΚ ενισχύονται οι δεξιότητες και οι γνώσεις των ατόμων, που απαιτούνται για τους νέους επαγγελματικούς προσανατολισμούς στη σύγχρονη Ευρώπη.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης, το υποπρόγραμμα Erasmus+ προσφέρει δυνατότητες σε όλους τους συμμετέχοντες μέσω της κινητικότητας σε χώρες του εξωτερικού (European Commission, 2018). Παρέχει εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, διαρκής ανανέωση των γνώσεων, απόκτηση νέων δεξιοτήτων και πρακτική άσκηση στο εξωτερικό. Η διεθνής αυτή εμπειρία που αποκτούν οι συμμετέχοντες, συμβάλλει ουσιαστικά στην προσωπική, επαγγελματική και ακαδημαϊκή τους ανάπτυξη. Ειδικότερα, για τους εκπαιδευόμενους ΔΙΕΚ μέσα από την μαθησιακή και επαγγελματική εμπειρία που βιώνουν σε μια άλλη χώρα, το πρόγραμμα Erasmus+ συμβάλλει στην ολοκληρωμένη εκπαίδευση και κατάρτιση που λαμβάνουν οι σπουδαστές από τα ΔΙΕΚ, τα οποία αποτελούν τους φορείς παροχής της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα.

Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 έπληξε ολόκληρη την Ευρώπη και αναπόφευκτα επηρέασε αρνητικά και την Ελληνική οικονομία. Στα μέσα του 2010, η Ελληνική οικονομία βρισκόμενη αντιμέτωπη με την πίεση των αγορών, έφτασε στα όρια της χρεοκοπίας. Οι επιχειρήσεις απέτυχαν να προσαρμοστούν στα νέα οικονομικά δεδομένα και τα ποσοστά ανεργίας εκτινάχθηκαν. Οι νέοι ήταν αυτοί που βρέθηκαν αντιμέτωποι με τις δυσμενείς συνέπειες της κρίσης αυτής, καθώς θα έπρεπε να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, να επαναπροσδιορίσουν τις ανάγκες τους και να ακολουθήσουν νέους δρόμους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση, διαθέτοντας περιορισμένο χρόνο και χρήματα για σπουδές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να επαναφέρει την Ευρωπαϊκή οικονομία σε ρυθμούς ανάπτυξης, προχώρησε στην εφαρμογή μιας σειράς πολιτικών και στη λήψη μέτρων για την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου να επενδύσει στο ανθρώπινο δυναμικό και να προσφέρει προσωπικό με τεχνογνωσία στις επιχειρήσεις (Cedefop, 2014).

Μέσω των δομών της Ε.Ε.Κ. (Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης) οι νέοι δύναται να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να αναπτύξουν δεξιότητες, αποκτώντας έτσι τα εχέγγυα για επιτυχή είσοδο στην ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά εργασίας.

2.1 Εκπαίδευση ενηλίκων, Δια Βίου Μάθηση, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Έννοιες και ορισμοί.

2.1.1 Δια Βίου Μάθηση

Είναι γεγονός ότι η Δια Βίου Μάθηση αποτελεί πολιτική προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την απασχόληση, την οικονομική ευημερία και την πλήρη συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας αναγνωρίσει την εκπαίδευση ως έναν από τους πέντε κεντρικούς πυλώνες της Ευρωπαϊκής αναπτυξιακής πολιτικής «Ευρώπη 2020», έθεσε στρατηγικούς στόχους στους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης μέχρι το 2020. Ένας από τους στόχους σε επίπεδο Ευρωπαϊκών δεικτών είναι η αύξηση ποσοστού των ενηλίκων 25-64 ετών που συμμετέχουν στην ΔΒΜ σε 15% (από 9,1% που ήταν το 2010) (ΓΓΔΒΜ, 2013).

Ο Κόκκος (2005) ορίζει τη Δια βίου μάθηση ως δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση και τη συνδέει με την απόκτηση νέων γνώσεων και αναβάθμιση των ήδη αποκτηθέντων, περιλαμβάνοντας όλους τους τύπους εκπαίδευσης σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Ο Jarvis (2004), συμφωνεί με τον αέναο χαρακτήρα της μάθησης και προσθέτει ότι για αυτή την ευρύτερη

εκπαιδευτική διαδικασία, δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν οργανωμένες εκπαιδευτικές διαδικασίες. Επίσης, αναφέρει ότι το ίδιο το άτομο αναλαμβάνει την ευθύνη για την αυτομόρφωσή του, πράγμα το οποίο θα το βοηθήσει να ενταχθεί επιτυχώς στην κοινωνία της γνώσης (Jarvis 2005).

Σύμφωνα με το νόμο 3879/2010 (ΦΕΚ 163Α/21-9-10, άρθρο 2) η Δια βίου μάθηση ορίζεται ως *«Όλες οι μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια ζωής του ανθρώπου που αποσκοπούν στην απόκτηση ή την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. Περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες: την τυπική εκπαίδευση, την μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση»* (σ.3401).

Τέλος, ο Βεργίδης (2001, σ.138) ορίζει τη Δια βίου μάθηση ως *«μια προσέγγιση του συνόλου των μορφωτικών δραστηριοτήτων (τυπικής, μη-τυπικής και άτυπης) όλων των επιπέδων, που επιτρέπει τη συγκρότησή τους σε ένα εκπαιδευτικό συνεχές, σε διαρκή αλληλεπίδραση με την κοινωνικοοικονομική, πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα. Η δια βίου εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από ευκαμψία στο χρόνο, το χώρο, το περιεχόμενο και τις τεχνικές διδασκαλίας»*.

2.1.2 Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η εκπαίδευση ενηλίκων εντάσσεται στην Δια βίου μάθηση, καθώς αφορά διαδικασίες μάθησης που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της ενήλικης ζωής του ατόμου. Συνεισφέρει στην προσαρμογή των ατόμων στη σύγχρονη κοινωνία της γνώσης, στη δυνατότητα κατανόησης των πολιτισμικών και κοινωνικών αλλαγών, στην ενδυνάμωσή τους δίνοντας τους εφόδια απαραίτητα για την εργασία μέσω της κατάρτισης και στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (όπ. αναφ. στο Rogers, 1999) η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί μαθησιακή δραστηριότητα, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε οποιαδήποτε φάση της ζωής του ανθρώπου μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση και στοχεύει στο να καλύψει τις ανάγκες κατάρτισης, ήτοι τυπικές και μη, γενικές, επαγγελματικές και μη σπουδές αφού ο σκοπός της είναι συλλογικός. Στο ίδιο πνεύμα κινείται κι ο Κόκκος (2005), ο οποίος εντάσσει την Εκπαίδευση Ενηλίκων στη Δια Βίου Μάθηση και τη θεωρεί προσφορά γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων που βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να προσαρμοστούν στις κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές. Ο Rogers (1996) αναφέρει πως *«η εκπαίδευση ενηλίκων περιλαμβάνει όλες τις μορφές εκπαίδευσης που θεωρούν τους συμμετέχοντες μαθητές ως ενήλικες: ικανούς, έμπειρους, υπεύθυνους, ώριμους και ισορροπημένους ανθρώπους»* (σ.47). Επιπροσθέτως, τονίζει πως εκτός των γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων με τις οποίες εφοδιάζονται οι εκπαιδευόμενοι, η Εκπαίδευση Ενηλίκων περιλαμβάνει και δραστηριότητες που ικανοποιούν τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους για εκπαίδευση (Rogers, 1999). Κατά τους Καψάλη και

Παπασταμάτη (2002), η διαδικασία της Εκπαίδευσης Ενηλίκων βοηθά τους ενήλικες να αναπτυχθούν σε προσωπικό επίπεδο.

2.1.3 Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Η γενική εκπαίδευση ενηλίκων και η κατάρτιση στην Ελλάδα, σύμφωνα με το νόμο 3879/2010 για τη Διά Βίου Μάθηση, αποτελούν ισότιμους πυλώνες και ορίζονται ως εξής (ΦΕΚ 163, 21 Απριλίου 2010, 3402): *«Η γενική εκπαίδευση ενηλίκων περιλαμβάνει όλες τις οργανωμένες μαθησιακές δραστηριότητες που απευθύνονται σε ενηλίκους και στοχεύουν στον εμπλουτισμό γνώσεων, στην ανάπτυξη και βελτίωση ικανοτήτων και δεξιοτήτων, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, καθώς και στην άμβλυνση των μορφωτικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Παρέχεται από φορείς της τυπικής εκπαίδευσης και από φορείς της μη τυπικής εκπαίδευσης. Η αρχική επαγγελματική κατάρτιση είναι η κατάρτιση η οποία προσφέρει βασικές επαγγελματικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις με στόχο την ένταξη, επανένταξη, επαγγελματική κινητικότητα και ανέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, καθώς και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη».*

Επαγγελματική εκπαίδευση είναι η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης, η οποία προσφέρει βασικές γνώσεις και δεξιότητες σε έναν γενικότερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (Κωτσίκης, 2002).

Η επαγγελματική εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και η γενική εκπαίδευση απαρτίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας (Αμίτσης, 2000). Η απόκτηση πιστοποιητικών είναι το αποτέλεσμα των τριών αυτών επιπέδων, με την επαγγελματική κατάρτιση να βρίσκεται στις πρώτες θέσεις των επιλογών των νέων ανθρώπων που αναζητούν την εξειδίκευση στις δομές της μη τυπικής εκπαίδευσης, προσπαθώντας να αποκτήσουν τα απαραίτητα εφόδια που θα τους βοηθήσουν στην επαγγελματική τους αποκατάσταση και τα οποία δεν δύναται να αποκτηθούν από την τυπική εκπαίδευση (Ευστράτογλου, 2009).

Το σύστημα αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελείται από δύο επίπεδα εκπαίδευσης, την ανώτερη δευτεροβάθμια και την μεταδευτεροβάθμια. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η επαγγελματική εκπαίδευση προσφέρεται από τα λύκεια επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ) (νόμος 4186/2013) και στην μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEK) παρέχουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση.

Όπως αναφέρουν οι Fons van Wieringen και Graham Attwell (1999), από το 1990 και μετά στην Ευρώπη δίνεται προτεραιότητα στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων. Με την πάροδο των χρόνων αυξάνεται η σημαντικότητά του, καθώς η γνώση και η πληροφορία αποτελούν πλέον βασικά στοιχεία της κοινωνίας και της οικονομίας, προσφέροντας στους νέους τη δυνατότητα να αποκτήσουν ισχυρό ρόλο στο επάγγελμα και οπουδήποτε αλλού στην κοινωνία. Αναφέρουν επίσης ότι παρά τις διαφορές στις Ευρωπαϊκές χώρες αναφορικά με την οργάνωση των συστημάτων τους, στη στρατηγική ακολουθούνται παράλληλες

πορείες (π.χ. για όλες τις ευρωπαϊκές κοινωνίες η γνώση αποτελεί εξίσου σημαντικό παράγοντα). Τέλος, τονίζουν την ανάγκη για ευελιξία και προσαρμοστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη σύγχρονη εποχή με στόχο το συνδυασμό της μάθησης με την εργασία.

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα δεν προσελκύει σε μεγάλο βαθμό τους νέους, καθώς θεωρείται μια διέξοδος ανάγκης και συνδέεται συνειρμικά με μια «κουραστική» και «κατώτερη» εργασία (Cedefop, 2014). Το ποσοστό των νέων που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι διαχρονικά χαμηλό, σε ποσοστά κάτω του 30%, ενώ στην ΕΕ το αντίστοιχο ποσοστό κατά μέσο όρο είναι 50% (Cedefop, 2014). Ωστόσο, η Ελληνική πολιτεία επιδιώκει την ενίσχυση του θεσμού και τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας και την οικονομία, έτσι ώστε να αποτελέσει πόλο έλξης για ολοένα και περισσότερους νέους (Νόμος 4186/2013). Αυτό επιτυγχάνεται με προγράμματα που στοχεύουν στην αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων, περιλαμβάνουν την πρακτική άσκηση ως αναπόσπαστο κομμάτι της κατάρτισης και προσανατολίζονται στην μετάβαση των εκπαιδευόμενων στην αγορά εργασίας μέσα από στοχευμένα περιγράμματα σπουδών.

2.2 Θεσμικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο λειτουργίας των ΔΙΕΚ

Στην Ελλάδα τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων είναι οι βασικοί φορείς που έχουν αναλάβει την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση των νέων στοχεύοντας στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Τα ΙΕΚ ιδρύθηκαν για πρώτη φορά με το νόμο 2009/1992 ως μονάδες του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) και αποτελούν φορείς της μη τυπικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Η εποπτεία των ΙΕΚ στο σύνολό τους ανήκει από το 2011, στη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, η οποία έχει ως αρμοδιότητα τη διαμόρφωση και εποπτεία του εκπαιδευτικού πλαισίου των ΙΕΚ (Νόμος 3879/2010· Νόμος 4186/2013· Προεδρικό Διάταγμα 18/2018).

«Σκοπός των ΙΕΚ σύμφωνα με το είναι η παροχή κάθε είδους επαγγελματικής κατάρτισης, αρχικής ή συμπληρωματικής, καθώς και η εξασφάλιση στους εκπαιδευόμενους αντιστοίχων προσόντων, με τη διδασκαλία επιστημονικών, τεχνικών, επαγγελματικών και πρακτικών γνώσεων και την καλλιέργεια αναλόγων δεξιοτήτων, ώστε να διευκολύνεται η επαγγελματική τους ένταξη στην κοινωνία και να διασφαλίζεται η προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας» (Νόμος 2009/1992, σ.310).

Η αναδιάρθρωση των ΙΕΚ ξεκίνησε από το 2010 (Νόμος 3879/2010) και συνεχίστηκε το 2013 με το νόμο 4186/2013, όπου θεσπίστηκε η δωρεάν φοίτηση με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη συμμετοχή εκπαιδευόμενων. Διακρίνονται σε δημόσια και ιδιωτικά, ανήκουν στην μετα-δευτεροβάθμια, μη τριτοβάθμια εκπαίδευση και λειτουργούν σχεδόν σε όλη τη χώρα.

Σύμφωνα με το νόμο 4186/2013 και συγκεκριμένα στο άρθρο 17 αναφέρεται ότι τα ΔΙΕΚ «παρέχουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση στους απόφοιτους της τυπικής μη υποχρεωτικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γ.Ε.Λ. και ΕΠΑ.Λ., καθώς και των Σ.Ε.Κ.» (σ.15). Σήμερα, τα Δημόσια ΙΕΚ λειτουργούν βάσει του νέου κανονισμού λειτουργίας που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 1807/2014.

Η φοίτηση στα ΔΙΕΚ παρέχεται δωρεάν. Η έναρξη του διδακτικού έτους πραγματοποιείται στις αρχές Οκτωβρίου και λήγει στις 30 Ιουνίου και η διάρκεια φοίτησης είναι πέντε (5) συνολικά εξάμηνα (τέσσερα εξάμηνα θεωρίας και ένα εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης ή Μαθητείας). Στους απόφοιτους χορηγείται Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΒΕΚ) (Αποφ. 5954/2014). Ακολουθούν εξετάσεις πιστοποίησης προσόντων που διοργανώνονται από τον ΕΟΠΠΕΠ, ο οποίος είναι και ο αρμόδιος φορέας διεξαγωγής των εξετάσεων, για την χορήγηση Πτυχίου ή Διπλώματος Ειδικότητας. Το δίπλωμα που λαμβάνουν οι επιτυγχόντες στις εξετάσεις είναι επιπέδου πέντε του European Qualification Framework (EQF)⁷ και αποτελεί τον ανώτερο τίτλο επαγγελματικής κατάρτισης στην χώρα μας. Παράλληλα, αποκτούν και αντίστοιχη άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (νόμος 4186/2013 άρθρο 25).

Σύμφωνα με στοιχεία του 2018 της ΓΓΔΒΜ και του ΥΠΠΕΘ πανελλαδικά λειτουργούν 129 Δημόσια ΙΕΚ (ΔΙΕΚ) σε όλες τις διοικητικές περιφέρειες της χώρας και συνολικά φοιτούν 38.637 εκπαιδευόμενοι. Μεταξύ αυτών, δύο ΔΙΕΚ Ειδικής Αγωγής και τρία ΔΙΕΚ σε σωφρονιστικά καταστήματα. (ΓΓΔΒΜ, 2018)

Τα ΔΙΕΚ διαθέτουν πολλές και διαφορετικές ειδικότητες, οι οποίες έχουν ομαδοποιηθεί σε τομείς και ομάδες προσανατολισμού επαγγελμάτων. Οι τομείς που λειτουργούν στα ΔΙΕΚ της χώρας μας είναι: Πληροφορικής, Χημικών Εφαρμογών, Ένδυσης και Υπόδησης, Δομικών έργων, Μηχανολογίας, Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού, Οικονομίας και Διοίκησης, Γεωπονίας, Διατροφής και Διαιτολογίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών, Καλλιτεχνικών Σπουδών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Επαγγελμάτων Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας, Υγείας και Πρόνοιας, Επιμέρους Τομείς και Επαγγέλματα, με πλήθος ειδικοτήτων οι οποίες αναφέρονται στο παράρτημα Πίνακας Α1 (νόμος 4186/2013, άρθρο 24).

Η προσφερόμενη κατάρτιση στα ΔΙΕΚ αφορά σε ενήλικες εκπαιδευόμενους και συνεπώς η λειτουργία τους και τα προγράμματα σπουδών τους οφείλουν να είναι προσαρμοσμένα ακριβώς στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες και να σέβονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (Rogers, 1999).

---

⁷ Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς που λειτουργεί ως μηχανισμός, που επιτρέπει την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόηση των προσόντων σε διαφορετικές χώρες και συστήματα στην Ευρώπη (European Commission, n.d).

2.3 Τα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευόμενων

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η εκπαίδευση αποτελεί θεσμό μείζονος σημασίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της οποίας θα επιτευχθεί η προσαρμογή των ατόμων στο μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον και η ομαλή κοινωνική τους ένταξη (Cedefop, 2010). Για την ενίσχυση του θεσμού δόθηκε ως κίνητρο η χρηματοδότηση προγραμμάτων, τα οποία στα πλαίσια της αποτελεσματικής λειτουργίας τους, στηρίχθηκαν σε βασικές θεωρίες μάθησης και εκπαίδευσης των ενήλικων με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευόμενων (Merriam, 2011).

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι επιθυμούν να αντιμετωπίζονται ως ώριμα άτομα και έχουν συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι σχετίζονται με την επαγγελματική, την κοινωνική και την προσωπική τους ανάπτυξη (Κόκκος, 2008). Το χαρακτηριστικό της ολοένα και μεγαλύτερης ωριμότητας, της διαρκούς ανάπτυξης της σκέψης και των αξιών, τους βοηθάει έτσι ώστε να κατευθύνουν υπεύθυνα τις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες (Cross, 1981). Είναι υπεύθυνοι για τις αποφάσεις που λαμβάνουν στη ζωή τους, θέλουν να γνωρίζουν το σαφή λόγο για τον οποίο θα διδαχθούν κάτι συγκεκριμένο και επιθυμούν οι γνώσεις που θα αποκτήσουν να συνδράμουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της καθημερινότητας (Knowles, 1970).

Βασικό χαρακτηριστικό των ενήλικων εκπαιδευόμενων αποτελούν οι προγενέστερες εμπειρίες που έχουν, τις οποίες θεωρούν σημαντικές και αξιοποιήσιμες στην μαθησιακή διαδικασία. Οι εμπειρίες τους, τους επιτρέπουν να γνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν πιο αποτελεσματικά, σύμφωνα με την προσωπικότητα και τις ικανότητες τους (Κόκκος, 2005).

Άλλο ένα χαρακτηριστικό σύμφωνα με το Rogers (1999) είναι ότι οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι προτιμούν συγκεκριμένους τρόπους μάθησης κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Όταν μια μέθοδος διδασκαλίας τους είναι γνώριμη νιώθουν άνετα και «ασφαλείς», ενώ κάτι μη οικείο σε αυτούς τους προκαλεί φόβο ότι θα αποτύχουν. Συνεπώς, είναι πιο θετικοί στην εκπαίδευση με μεθόδους με τις οποίες είχαν εξοικειωθεί κατά τη διάρκεια της τυπικής εκπαίδευσης.

Συμμετέχοντας στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι ενήλικες επιθυμούν να ικανοποιήσουν πλήθος προσδοκιών, οι οποίες ορίζουν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, στις οποίες βασίζεται εν τέλει η διαμόρφωση των προσωπικών τους στόχων (Rogers, 1999). Αποζητούν την ενεργό συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Rogers, 1999) και επιδιώκουν την προσαρμογή του εκπαιδευτικού περιεχομένου στους μαθησιακούς τους στόχους (Κόκκος, 2005).

Τέλος, χαρακτηριστικό είναι ότι ανταποκρίνονται θετικά τόσο σε εξωτερικά κίνητρα (εύρεση θέσης εργασίας ή βελτίωση ήδη υπάρχουσας, ικανοποιητικές αποδοχές κτλ.) όσο και σε εσωτερικά (η τόνωση της αυτοεκτίμησης, βελτίωση του τρόπου ζωής, αποδοχή από το κοινωνικό σύνολο) (Knowles et al, 1998), ωστόσο κατά τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν τους αρέσει η αρνητική κριτική,

καθώς τους αποθαρρύνει, επιζητούν την επιβράβευση και την αναγνώριση της προσπάθειάς τους, η οποία και ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους (Κόκκος, 2008).

Ειδικότερα, στα ΔΙΕΚ οι εκπαιδευόμενοι είναι ενήλικα άτομα που έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατέχουν απολυτήριο Λυκείου. Οι ηλικίες των εκπαιδευόμενων που απαντώνται στα ΔΙΕΚ είναι από 18 ετών και άνω, ενώ το μορφωτικό τους επίπεδο διακρίνεται σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε φοιτητές ΑΕΙ – ΤΕΙ, σε απόφοιτους ΑΕΙ – ΤΕΙ και ως προς την εργασιακή τους κατάσταση, διακρίνονται σε ανέργους και σε εργαζόμενους πλήρους ή μερικής απασχόλησης.

2.4 Τα ΔΙΕΚ ως φορέας υλοποίησης Erasmus+

Όπως τονίστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, μέσω της Βασικής Δράσης 1 παρέχεται η δυνατότητα σε εκπαιδευόμενους Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ) να βιώσουν μια μαθησιακή και επαγγελματική εμπειρία σε μια άλλη χώρα, να αναπτύξουν τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους.

Ο βασικός στόχος της συμμετοχής των ΔΙΕΚ στο πρόγραμμα Erasmus+ έχει τρεις πυλώνες: τους εκπαιδευόμενους, τους εκπαιδευτές και το διοικητικό προσωπικό, αφού παρέχεται η δυνατότητα να συμμετέχουν άτομα από αυτές τις επαγγελματικές ομάδες. Ιδιαίτερα όσον αφορά στους εκπαιδευόμενους, οι ειδικότεροι στόχοι είναι να οξύνουν το κριτικό τους πνεύμα και την επιχειρηματική τους αντίληψη, να αναπτύξουν γλωσσικές δεξιότητες και να μπορούν να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους σε πραγματικό περιβάλλον εργασίας, να γνωρίσουν καινούριους πολιτισμούς καθώς και εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών, αποβάλλοντας τον ρατσισμό και την ξеноφοβία και να ασκηθούν στην ομαδική εργασία για την επίτευξη κοινών στόχων. Η αναγνώριση και πιστοποίηση της κατάρτισης που λαμβάνουν οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα γίνεται με το Ευρωδιαβατήριο Κατάρτισης (Europass), το οποίο τους δίνει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους μη συμμετέχοντες αφού έχουν την ευκαιρία να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και τις εμπειρίες τους, δημιουργώντας έτσι ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την μελλοντική τους απασχόληση.

Για την συμμετοχή του ΔΙΕΚ στο πρόγραμμα θα πρέπει να ακολουθηθεί η διαδικασία που προβλέπεται από τον ετήσιο οδηγό του προγράμματος Erasmus+. Το ΔΙΕΚ που επιθυμεί να συμμετάσχει και να υλοποιήσει ένα πρόγραμμα Erasmus+, υποβάλλει σχετική ηλεκτρονική αίτηση αναπτύσσοντας λεπτομερώς τους λόγους για τους οποίους επιθυμεί την υλοποίηση αυτή, το πρόγραμμα δραστηριοτήτων που θα υλοποιηθούν κατά την μετακίνηση συγκεκριμένου αριθμού σπουδαστών από συγκεκριμένες ειδικότητες, τα οφέλη που θα προκύψουν για τους συμμετέχοντες και για το ΙΕΚ ως φορέα παροχής κατάρτισης, το χρονικό διάστημα της μετακίνησης και την πόλη και χώρα υλοποίησης της.

Η αίτηση αξιολογείται από το ΙΚΥ το οποίο είναι η Εθνική Μονάδα για το Erasmus+ στην Ελλάδα και εφόσον καταταχθεί στον πίνακα των εγκεκριμένων σχεδίων, το ΔΙΕΚ καλείται να προχωρήσει στην υλοποίηση του. Η υλοποίηση ακολουθεί τα

στάδια κύκλου ζωής του σχεδίου δηλαδή το στάδιο της προετοιμασίας, της υλοποίησης, της υποβολής τελικής έκθεσης και της αξιολόγησης.

Κατά την προετοιμασία του προγράμματος το ΔΙΕΚ επιλέγει τους συμμετέχοντες στο σχέδιο σπουδαστές, σε συνεργασία με τον φορέα υποδοχής προετοιμάζει τις δραστηριότητες του σχεδίου, παρουσιάζει στους συμμετέχοντες αναλυτικά τους στόχους, τα αντικείμενα, τη μεθοδολογία κατάρτισης και τη διάρκεια του προγράμματος.

Μετά την υλοποίηση του σχεδίου στη χώρα προορισμού και την επιστροφή ακολουθεί απολογισμός και κλείσιμο σχεδίου και κυρίως διάχυση των νέων γνώσεων που αποκτήθηκαν. Η απόκτηση σύγχρονων νέων γνώσεων και η απόκτηση καλών εκπαιδευτικών πρακτικών θα προσφέρουν τεχνογνωσία στους συμμετέχοντες και συγκριτικό πλεονέκτημα σε σύγκριση με άλλους συναδέλφους τους, καθώς οι γνώσεις αυτές αναγνωρίζονται από το κράτος - Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Ευρωδιαβατηρίου Κατάρτισης (europass). Άλλωστε η εξειδίκευση και η τεχνογνωσία είναι απαραίτητα εφόδια στις μέρες μας όποια εργασία κι αν ασκήσει κανείς. Η διάχυση των αποτελεσμάτων ενισχύεται με Δελτία Τύπου, ημερίδα απολογισμού και παρουσίασης αποτελεσμάτων της ροής - κινητικότητας, έκθεση αξιολόγησης, παραγωγή υλικού για αναπαραγωγή (ΙΚΥ, 2016).

Σύνοψη

Τα ΔΙΕΚ προσφέρουν εκπαιδευτική επιλογή σε πολλούς νέους που δε μπόρεσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η κατάρτιση συμβάλει στη δημιουργία μελλοντικών θέσεων εργασίας και ο βασικός στόχος των ΔΙΕΚ είναι η παροχή εφοδίων για επαγγελματική εξέλιξη και η εγγύηση για υψηλότερη εξειδίκευση των εκπαιδευομένων, ώστε να έχουν μια επιτυχημένη καριέρα και να αποτελέσουν καταρτισμένο εργατικό δυναμικό για τις επιχειρήσεις και την οικονομία (Ζαρίφης, 2000).

Η μαθησιακή κινητικότητα σπουδαστών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί μία βασική δράση του Προγράμματος Erasmus+, σκοπός της οποίας είναι να παρέχει ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, προσφέροντας δυνατότητες βελτίωσης των γνώσεων, των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των σπουδαστών των ΔΙΕΚ. Επιπλέον, οι σπουδαστές μέσω της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα Erasmus+ στοχεύουν την προσωπική τους ανάπτυξη και επιπλέον ενισχύεται η συνέργεια και διασύνδεση των δομών της τυπικής, άτυπης εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης και επιχειρηματικότητας.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν κίνητρα για τους εκπαιδευόμενους και το προσωπικό ενός ΔΙΕΚ για τη συμμετοχή τους σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, προσδοκώντας να ικανοποιήσουν τους εκπαιδευτικούς τους στόχους και να διασυνδεθούν με την αγορά εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Ικανοποίηση συμμετεχόντων σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων

Εισαγωγή

Σύμφωνα με την βιβλιογραφική ανασκόπηση η ικανοποίηση των εκπαιδευόμενων από την συμμετοχή τους στα εκπαιδευτικά προγράμματα επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τα κίνητρα και τις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων έτσι ώστε να προσαρμόζονται στις ανάγκες αυτών (Καραλής, 2013).

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αναφερθούν οι πολύπλευρες έννοιες των κινήτρων, των προσδοκιών και της ικανοποίησης, καθώς και της αποτελεσματικότητας οι οποίες αφορούν γενικά τους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Η διερεύνηση αυτών θα βοηθήσει να κατανοήσουμε τις προσδοκίες και το βαθμό ικανοποίησης των εκπαιδευόμενων από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, τα οποία αποτελούν σημαντικό κομμάτι της συγκεκριμένης έρευνας. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι μέρος της κατάρτισης των εκπαιδευόμενων στα ΔΙΕΚ, τα οποία αποτελούν φορέα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης μη τυπικής εκπαίδευσης (Νόμος 3879/21.09.2010) δύναται να πραγματοποιηθεί μέσω του προγράμματος μαθησιακής κινητικότητας Erasmus+ σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.1 Κίνητρα εκπαιδευόμενων

Αναπόσπαστο κομμάτι ενός εκπαιδευτικού προγράμματος αποτελούν τα κίνητρα και οι προσδοκίες των συμμετεχόντων σε αυτό (Rogers,1999). Ο Κόκκος (2005) συμφωνεί, αναφέροντας πως βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού προγράμματος αποτελεί ο εντοπισμός των κινήτρων των εκπαιδευόμενων, τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τους αρμόδιους φορείς.

Το κίνητρο σύμφωνα με τους Κωσταρίδου - Ευκλείδη (1999) είναι καθετί που μπορεί να κάνει τα άτομο να κινητοποιηθεί, να δράσει και να το ωθήσει σε διάφορες μορφές συμπεριφοράς. Οι Δημητρόπουλος και Καλούρη-Αντωνοπούλου (2003) προσθέτουν, πως το κίνητρο είναι η δύναμη που υποκινεί τους ζωντανούς οργανισμούς να δράσουν προκειμένου να οδηγηθούν στην επίτευξη ενός στόχου. Είναι σαφές από τα παραπάνω ότι τα κίνητρα αποτελούν εφελκυστικό για πολλές καταστάσεις της ζωής μας.

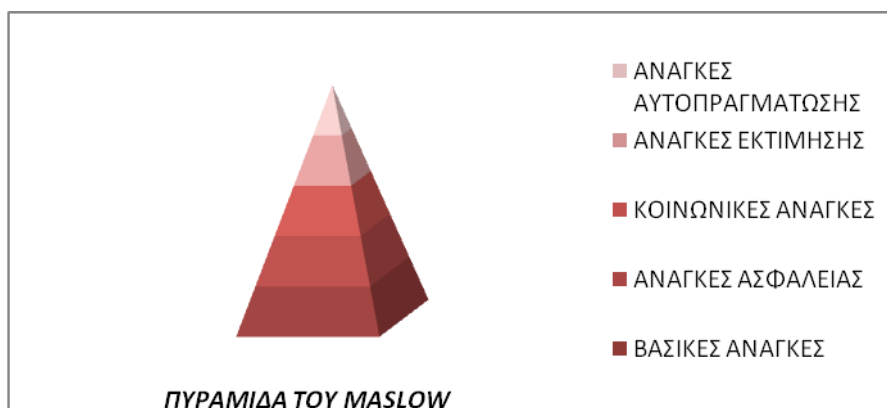
Οι Deci και Ryan (2000) υποστηρίζουν ότι η πηγή από την οποία προέρχονται τα κίνητρα είναι εκείνη που τα διαχωρίζει σε εσωτερικά και εξωτερικά. Εσωτερικά είναι τα κίνητρα που προέρχονται μέσα από το ίδιο το άτομο, πηγάζουν από εσωτερικούς προσωπικούς παράγοντες, όπως είναι οι αξίες, τα ιδανικά, οι στόχοι του ατόμου (Κωσταρίδου-Ευκλείδη, 1999), και αυτά είναι τα ένστικτα, τα συναισθήματα, η

εσωτερική ικανοποίηση, οι επιθυμίες κτλ. Τα εξωτερικά κίνητρα αφορούν την κινητοποίηση του ατόμου λόγω εξωγενών παραγόντων, και διακρίνονται σε θετικά (κινητοποιούν το άτομο με ευχάριστο τρόπο) όπως είναι οι οικονομικές απολαβές, η κοινωνική αναγνώριση, οι διακρίσεις και αρνητικά (βοηθούν το άτομο να αποφύγει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά μέσω πρόκλησης άσχημων καταστάσεων) όπως είναι οι ποινές, η αποδοκιμασία, προσβολές κτλ. (Deci και Ryan, 2000)

Μια από τις πιο γνωστές θεωρίες κινήτρων είναι η θεωρία 'της ιεράρχησης των αναγκών' του Abraham Maslow. Η ανθρωπιστική θεωρία του Maslow (1954) αναφέρεται στην κινητοποίηση του ατόμου ώστε να ικανοποιήσει τις ανάγκες του. Η ιεράρχηση των αναγκών παρουσιάζεται με τη μορφή πυραμίδας και σύμφωνα με την προτεραιότητα τους για ικανοποίηση. Ο Maslow υποστηρίζει πως, εφόσον ικανοποιηθεί μια ανάγκη σε ένα βαθμό σε χαμηλότερο επίπεδο, αναδύεται η επιθυμία για ικανοποίηση άλλης ανάγκης σε υψηλότερο επίπεδο (σχήμα 1). Στη βάση της πυραμίδας βρίσκονται οι βασικές ανάγκες του ανθρώπου (τροφή, ύπνος), στο επόμενο επίπεδο είναι οι ανάγκες για ασφάλεια (ανάγκη για προστασία, για απασχόληση, υγεία), στα αμέσως επόμενα επίπεδα βρίσκονται οι κοινωνικές ανάγκες (ανάγκη για αγάπη, για τρυφερότητα, το συναίσθημα του «ανήκειν» σε ένα κοινωνικό σύνολο, η αποδοχή από την ομάδα), οι ανάγκες εκτίμησης (ανάγκη για εκτίμηση, σεβασμό, αναγνώριση από τους άλλους, επιτυχία, κύρος, αυτοεκτίμηση) και στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονται οι ανάγκες της αυτοπραγμάτωσης (ανάγκη για προσωπική εξέλιξη, ψυχολογική και πνευματική ανέλιξη, για να γίνει όλα όσα έχει τη δυνατότητα να γίνει, για καταξίωση). Αξίζει να σημειωθεί πως η αυτοπραγμάτωση μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον έχουν ικανοποιηθεί όλες οι προηγούμενες ανάγκες (Maslow, 1954). Η θεωρία του Maslow επηρέασε τη συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, επιχειρώντας την ικανοποίηση κυρίως των ανώτερων αναγκών τους, όπως είναι η ανάγκη για επιτυχία, για εκτίμηση και για προσωπική εξέλιξη (Maslow 1970, Rogers 1969).

Γράφημα 1: Πυραμίδα Maslow Φρίγκα Γεωργία

Η διερεύνηση των κινήτρων και των λόγων συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλούς ερευνητές τις τελευταίες δεκαετίες.

Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005) προκειμένου να σχεδιαστεί επιτυχώς ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων κρίνεται απαραίτητη η διερεύνηση των κινήτρων. Ο Wlodkowski (2011) αναφέρει πως είναι σχεδόν κοινώς αποδεκτό ότι τα κίνητρα, οι στόχοι και η μάθηση συσχετίζονται θετικά μεταξύ τους. Όσο πιο έντονο είναι το κίνητρο ενός ατόμου για ένα συγκεκριμένο θέμα, τόσο πιθανότερο είναι να μάθει τελικά για αυτό. Η συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι μια συνειδητή επιλογή και απόφαση και γίνεται για συγκεκριμένους λόγους, οι οποίοι είναι σχετικοί με τις ανάγκες τους (Κόκκος, 2005). Οι ανάγκες και οι επιθυμίες των ατόμων, ως ενδογενή κίνητρα, είναι αυτές που υποκινούν τον εκπαιδευόμενο να συμμετάσχει σε ένα πρόγραμμα, θέτοντας στόχους προς επίτευξη (Deci και Ryan, 2000). Οι βασικοί στόχοι που τίθενται μέσα από την εκπαίδευση είναι ο εμπλουτισμός των γνώσεων, η απόκτηση δεξιοτήτων που θα φανούν χρήσιμες για την επαγγελματική πορεία και η διεύρυνση των κοινωνικών επαφών.

Σύμφωνα με τον Gordon Howard, ο Houle (1961) ήταν από τους πρώτους ερευνητές που διερεύνησε τα κίνητρα και τους λόγους συμμετοχής των ενηλίκων εκπαιδευόμενων σε προγράμματα εκπαίδευσης. Η έρευνα που διεξήγαγε μέσω συνεντεύξεων οδήγησε στη διάκριση τριών τύπων συμμετεχόντων: 1) στους προσανατολισμένους στους στόχους, οι οποίοι έχοντας εντοπίσει μια ανάγκη ή ένα ενδιαφέρον, συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία θέλοντας να ικανοποιήσουν ένα στόχο 2) στους προσανατολισμένους στην διαδικασία της μάθησης, οι οποίοι συμμετέχουν σε αυτή συστηματικά για χάρη της μάθησης και της επιθυμίας που έχουν για προσωπική ανάπτυξη και 3) στους προσανατολισμένους στην εκπαιδευτική δραστηριότητα, οι οποίοι συμμετέχουν όχι απαραίτητα για την απόκτηση κάποια δεξιότητας, αλλά κυρίως για να ξεφύγουν από την καθημερινότητα, από το εργασιακό περιβάλλον ή ακόμη και για να κοινωνικοποιηθούν (Cross, 1981). Ο Boshier (1971) βασισμένος στην έρευνα του Houle διεύρυνε την τυπολογία των συμμετεχόντων και δημιούργησε την Κλίμακα Εκπαιδευτικής Συμμετοχής EPS (Educational Participation Scale) κατατάσσοντας τα κίνητρα συμμετοχής των εκπαιδευόμενων σε επτά κατηγορίες: «1) βελτίωση επικοινωνιακής ικανότητας, 2) ανάπτυξη κοινωνικών επαφών, 3) εκπαιδευτική προετοιμασία, 4) επαγγελματική εξέλιξη, 5) βελτίωση των σχέσεων στην οικογένεια, 6) επιδίωξη κοινωνικών ερεθισμάτων, 7) ενδιαφέρον για μάθηση.» (σ.15).

Έρευνα της Public Issue, η οποία διεξήχθη κατά το διάστημα 23/12/2010-18/01/2011 για το Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, αναφορικά με ζητήματα δια βίου μάθησης, έδειξε ότι οι κυριότεροι λόγοι συμμετοχής ατόμων ηλικίας 18 ετών και άνω σε πρόγραμμα δια βίου μάθησης αποτελούν η ευχαρίστηση της εκμάθησης κάτι νέου, η προσαρμογή στις ραγδαίες αλλαγές που συμβαίνουν στην κοινωνία, η απόκτηση δεξιοτήτων για μια επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα και η

ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Μια πρόσφατη έρευνα της Πολυζωάκη (2018) έδειξε ότι βασικό κίνητρο για τους καταρτιζόμενους των ΔΙΕΚ αποτελεί η βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών. Συνοψίζοντας, σημειώνουμε ότι η συμμετοχή των ενήλικων στην εκπαίδευση αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο επηρεάζεται από ένα πλήθος παραγόντων διαφορετικής βαρύτητας για τον κάθε εκπαιδευόμενο.

3.2 Προσδοκίες

Η έννοια της προσδοκίας αναφέρεται στην αναμονή, στην ελπίδα για κάτι που περιμένουμε να συμβεί στο μέλλον (Τεγόπουλος και Φυτράκης, 2005). Η προσδοκία σαν έννοια έχει επίκτητο χαρακτήρα και επηρεάζεται από τις προγενέστερες εμπειρίες του ατόμου. (Κουτελέκος και Χαλιάσος, 2014). Σύμφωνα με τον Weiner (1985) κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση των προσδοκιών έχει η σταθερότητα με την οποία παρουσιάζονται οι αιτίες στις οποίες οφείλεται ένα γεγονός. Όταν ένα γεγονός αποδίδεται σε μία σταθερή αιτία, αυξάνεται η προσδοκία ότι αυτό θα συμβεί ξανά, ενώ όταν αποδίδεται σε μια τυχαία αιτία, μειώνεται η προσδοκία για το αποτέλεσμα παρόμοιων καταστάσεων στο μέλλον. Και οι δύο εκδοχές εξαρτώνται από το πώς θα εξελιχθούν τα περιστατικά επιτυχίας ή αποτυχίας. Οι προσδοκίες επηρεάζουν την συμπεριφορά μας αλλά και την συμπεριφορά των άλλων ατόμων. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι οι προσδοκίες που διαμορφώνουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την μελλοντική πρόοδο και την επίδοση των μαθητών τους, έχοντας στηριχθεί σε πληροφορίες που έχουν από προγενέστερες επιδόσεις τους (Κωσταρίδου - Ευκλείδη, 1999).

Οι προσδοκίες και τα κίνητρα είναι δύο έννοιες που έχουν κοινά στοιχεία και αλληλεπιδρούν. Οι προσδοκίες αποτελούν ισχυρό κίνητρο για δράση. Παρακινούν το άτομο να δράσει, έτσι ώστε να πετύχει τον επιθυμητό στόχο και αποτέλεσμα αυτού είναι να επηρεάζεται η παροντική και μελλοντική συμπεριφορά του ατόμου (Locke, Lathan, 1990). Η θεωρία της προσδοκίας του Vroom (1964) αναφέρει ότι το άτομο διαμορφώνει τις προσδοκίες του σε σχέση με τις πράξεις, αφού λάβει υπόψη τα αποτελέσματα που έχουν αυτές. Όταν λοιπόν προσδοκά ότι οι πράξεις και οι προσπάθειες του θα έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, τότε το κίνητρο για να ενεργήσει θα είναι υψηλό. Οι προσδοκίες λοιπόν του ατόμου ότι η προσπάθεια του θα φέρει θετικά αποτελέσματα είναι εκείνες που διαμορφώνουν τα κίνητρα.

Ένα από τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων, όπως αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, είναι ότι οι ενήλικες ερχόμενοι στην μαθησιακή διαδικασία έχουν προσδοκίες (Rogers, 1999). Οι προσδοκίες αυτές διαμορφώνονται συνήθως από τις προγενέστερες εμπειρίες τους σε κάποια εκπαιδευτική διαδικασία και βασίζονται στους στόχους που έχουν θέσει (Κόκκος, 2005). Οι προσδοκίες έχουν άμεση σχέση με την αποτελεσματικότητα της μάθησης. Η αποτελεσματική μάθηση επιτυγχάνεται εφόσον οι εκπαιδευόμενοι εκφράσουν τις προσδοκίες και τους στόχους τους από το πρόγραμμα, για να μπορεί αυτό να προσαρμοστεί στις εκάστοτε ανάγκες (Κόκκος, 2005).

Σύμφωνα με τον Mezirow (2007) οι προσδοκίες μας έχουν διαμορφωθεί από τις εμπειρίες που έχουμε αποκτήσει. Μέσω των εμπειριών μας, κατά την παιδική ηλικία προς την ενηλικιότητα, υιοθετούμε απόψεις, αφομοιώνουμε πρότυπα και διαμορφώνουμε συμπεριφορές, οι οποίες κατά κύριο λόγο αποκτώνται μέσω βιωμάτων και χωρίς την μεσολάβηση κριτικής σκέψης. Αυτές εσωτερικεύονται και τελικά αποτελούν τις βασικές αξίες και παραδοχές του ατόμου. Είναι σύνηθες οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι να ερμηνεύουν την πραγματικότητα με βάση τις παραδοχές αυτές (Κόκκος, 2005). Πολλές φορές όμως αυτές οι παραδοχές, αξίες είναι λανθασμένες ή δυσλειτουργικές με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα. Έτσι λοιπόν και σύμφωνα με την «μετασχηματίζουσα μάθηση» του Mezirow (2007) ο ενήλικας μέσω της μάθησης παρατηρεί ποιες παραδοχές είναι δυσλειτουργικές, προσπαθεί να επαναξιολογήσει τις εμπειρίες του παρελθόντος με βάση τη νέα πραγματικότητα και μετασχηματίζει μέσω του κριτικού στοχασμού την ήδη υπάρχουσα γνώση, έτσι ώστε να επιτευχθεί μια νέα οπτική των εμπειριών του παρελθόντος. Αυτή η νέα οπτική θα διαμορφώσει μια σειρά από νέες προσδοκίες στους εκπαιδευόμενους (Κόκκος, 2005· Cross, 1981).

Η προσδοκία στην παιδαγωγική επιστήμη έχει άμεση σχέση με το κίνητρο της επιτυχίας (Bandura, 1977). Συγκεκριμένα, όπως σημειώνει ο Μπασέτας (2010), στην εκπαιδευτική διαδικασία οι προσδοκίες λειτουργούν ως βασικός παράγοντας κινήτρου του ατόμου για επίδοση. Συνήθως, ο εκπαιδευόμενος προσμένει μια επιβράβευση ως ανταπόδοση για την προσπάθεια που κατέβαλε. Η προσδοκία για επιτυχία και ο φόβος για αποτυχία επηρεάζουν το κίνητρο για επίδοση. Όταν λοιπόν, οι προσδοκίες του εκπαιδευόμενου περιλαμβάνουν την ελπίδα για επιτυχία, το άτομο κινητοποιείται να δράσει για να βελτιώσει την επίδοσή του. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν υπάρχει ο φόβος ότι θα αποτύχει, το άτομο αποδυναμώνεται, ωθείται σε εσφαλμένες ενέργειες και παραιτείται από την προσπάθεια για βελτίωση της επίδοσής του (Κωσταρίδου - Ευκλείδη, 2012· McClelland, Atkinson, Clark και Lowell, 1953).

3.3 Οι έννοιες της ικανοποίησης και της αποτελεσματικότητας του προγράμματος εκπαίδευσης και κατάρτισης

Με τον όρο «ικανοποίηση» αναφερόμαστε στο συναίσθημα της ευχαρίστησης την οποία βιώνει κάποιος, επειδή εκπληρώθηκε κάποια επιθυμία ή επιδίωξή του. Η ικανοποίηση αφορά την προσωπική εκτίμηση του κάθε ατόμου, η οποία είναι υποκειμενική, για την αίσθηση που παίρνει όταν χρησιμοποιήσει μια παρεχόμενη υπηρεσία.

Στα πλαίσια της εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων, η ικανοποίηση αφορά την ευχαρίστηση που νιώθει ο εκπαιδευόμενος από την επίτευξη των προσδοκιών που είχε ερχόμενος στην εκπαιδευτική διαδικασία (Κόκκος, 2005). Στην παρούσα μελέτη, το ΔΙΕΚ είναι ο εκπαιδευτικός οργανισμός ο οποίος παρέχει στους ενήλικες εκπαιδευόμενους τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες, μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης. Μέσω των εκπαιδευτικών υπηρεσιών οι συμμετέχοντες σε εκπαιδευτικά προγράμματα, επιδιώκουν κυρίως την ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να διαμορφώνεται, έτσι ώστε να ικανοποιούνται

οι εκπαιδευτικές ανάγκες των ατόμων (Καραλής, 2005). Σύμφωνα με τους Porter και Umbach (2002) οι σπουδαστές οι οποίοι είναι ικανοποιημένοι από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρακολουθούν, έχουν και υψηλή απόδοση.

Συνήθως, όταν οι εκπαιδευόμενοι αξιολογούν την ποιότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, συγκρίνουν αυτό που βιώνουν κατά τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία με αυτό που ανέμεναν να βιώσουν (Clewes, 2003). Συνεπώς η αξιολόγηση της ικανοποίησης των εκπαιδευόμενων βασίζεται κυρίως στις προσδοκίες τους (Wilkins, Balakrishnan και Huisman, 2012). Εφόσον το εκπαιδευτικό πρόγραμμα καλύπτει ή ικανοποιεί τις προσδοκίες τους, τότε ενισχύεται η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων σε αυτό (Rogers, 1999) και επιτυγχάνεται σε βάθος χρόνου η προσωπική τους εξέλιξη (Illeris, 2002). Υπάρχουν όμως πολλοί παράγοντες που καθορίζουν τη συνολική ικανοποίηση των εκπαιδευόμενων από τη συμμετοχή τους σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης (Thomas and Galambos, 2004). Το πρόγραμμα σπουδών, οι προσδοκίες, τα δημογραφικά στοιχεία, η ποιότητα της εκπαίδευσης και η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς, είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την ικανοποίηση των σπουδαστών σύμφωνα με τους Donald και Denison (1996). Ο βαθμός οργάνωσης και διεξαγωγής του εκπαιδευτικού προγράμματος από τον εκπαιδευτικό οργανισμό, είναι ένας από τους παράγοντες που σχετίζονται με την ικανοποίηση που λαμβάνουν οι σπουδαστές από τη συμμετοχή τους σε αυτό. Οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν υπόψη τα επιμέρους μέρη του, όπως είναι το εκπαιδευτικό περιεχόμενο, οι στόχοι, η μεθοδολογία κατάρτισης, η διάρκεια και εν γένει η συνολική οργάνωση και ο προγραμματισμός από τον εκπαιδευτικό φορέα υλοποίησης του προγράμματος.

Με βάση τους στόχους που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε επίπεδο εκπαίδευσης και απασχόλησης για το διάστημα 2010-2020, τα εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕΚ αποτελούν μια άμεση λύση για την καταπολέμηση της ανεργίας, την ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας και την έξοδο από την οικονομική κρίση (cedefop, 2015). Προϋπόθεση για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σύμφωνα με το νόμο 3879/2010. Για να θεωρηθεί ένα πρόγραμμα αποτελεσματικό σύμφωνα με τον Knowles (1998) θα πρέπει να συνδέεται με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και με τον υψηλό βαθμό ικανοποίησης των αναγκών των εκπαιδευόμενων. Όπως αναφέρει ο Λιντζέρης (2013) ένα πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι αποτελεσματικό όταν αυτό αντανακλάται στην αγορά εργασίας, όταν δηλαδή το αντικείμενο σπουδών των νέων, στο άμεσο μέλλον, θα τους δίνει τη δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης, καθώς θα συνδέεται με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας και θα ανταποκρίνεται σε αυτές (Λιντζέρης, 2013).

Σύμφωνα με τους Βεργίδη και Καραλή (2008) η δομή ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού προγράμματος θα πρέπει να περιλαμβάνει αρχικά, την διαδικασία εντοπισμού των εκπαιδευτικών αναγκών, οι οποίες ορίζονται μέσω των προσδοκιών και στη συνέχεια την οργάνωση του προγράμματος, στην οποία εμπεριέχονται η διαμόρφωση των στόχων και του περιεχομένου, καθώς και οι τεχνικές και τα μέσα

που θα χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθεί εν τέλει η διασύνδεση των εκπαιδευόμενων με την αγορά εργασίας. Ο Κόκκος (2005) αναφερόμενος στον βαθμό αποτελεσματικότητας του προγράμματος, υποστηρίζει πως το βασικό κριτήριο για την αποτελεσματικότητα αυτού είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων του, πάνω στους οποίους οργανώθηκε η εκπαιδευτική διαδικασία.

Σύνοψη

Στην σύγχρονη εποχή τα εκπαιδευτικά προγράμματα, κυρίως τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, είναι απαραίτητο να είναι αποτελεσματικά, καθώς αποτελούν μέσο αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης και κατ' επέκτασιν της ανεργίας (cedefop, 2015). Η εκπαίδευση και η κατάρτιση που παρέχεται μέσω αυτών σε αντικείμενα αυξημένης ζήτησης στην αγορά εργασίας, δίνει επιλογές στους εκπαιδευόμενους για επαγγελματική εξέλιξη και σταδιοδρομία.

Τα κίνητρα, οι προσδοκίες και η οργάνωση του εκπαιδευτικού προγράμματος αναφορικά με τους στόχους, τα αντικείμενα, τη διάρκεια, τις δραστηριότητες κτλ, είναι από τους βασικούς παράγοντες που διαμορφώνουν τους λόγους συμμετοχής των εκπαιδευόμενων σε αυτό και επηρεάζουν την ικανοποίησή τους από τη συμμετοχή στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Η μεθοδολογία έρευνας σχετίζεται με τις παραμέτρους που μελετώνται και αφορούν τις γενικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις, τις μεθόδους, τις τεχνικές, τα μέσα, και τις διαδικασίες που θα επιλέγονται να χρησιμοποιηθούν για τη διεξαγωγή της έρευνας. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται το πλαίσιο της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε για να συλλεχθούν τα δεδομένα που αφορούν στην εμπειρική έρευνα που διεξήχθη για την παρούσα διπλωματική εργασία.

4.1 Σκοπός έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Η ικανοποίηση των συμμετεχόντων σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος και την επίτευξη των στόχων του. Η έρευνα του βαθμού ικανοποίησης των συμμετεχόντων σε πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης κρίνεται σκόπιμη, εφόσον επιθυμούμε να πετύχουμε εκπαιδευτικές διαδικασίες που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και την ικανοποίηση των εκπαιδευομένων, αλλά και στην εφαρμογή βελτιωτικών μέτρων για αποτελεσματικότερα προγράμματα.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού ικανοποίησης των καταρτιζομένων σε Δημόσια ΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+, το οποίο αποτελεί μέρος της εκπαίδευσης και κατάρτισης των εκπαιδευομένων στα ΔΙΕΚ, όπου μέσω της μαθησιακής κινητικότητας, δύναται να πραγματοποιηθεί σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα, η έρευνα αφορά στη διερεύνηση της ικανοποίησης σε θέματα που σχετίζονται με την οργάνωση, την υλοποίηση και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, καθώς και στην διερεύνηση των προσδοκιών που έχουν οι συμμετέχοντες κατά την έναρξη της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα. Εκτός από τη διερεύνηση των προσδοκιών και του βαθμού της ικανοποίησης από το πρόγραμμα Erasmus+, διερευνάται ποιοι παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος επηρεάζουν συγκεκριμένους παράγοντες ικανοποίησης της αποτελεσματικότητας του.

Όλα τα ανωτέρω αποτελούν επιμέρους στόχους της έρευνας και θα διερευνηθούν μέσω δομημένων ερευνητικών ερωτημάτων γιατί *«...αυτό που απαιτείται είναι η μετατροπή ενός πολύ γενικού ερευνητικού σκοπού σε συγκεκριμένα, συμπαγή ερωτήματα, στα οποία μπορούν να δοθούν απτές απαντήσεις»* (Cohen, et al., 2008, σ.121).

Τα ερευνητικά ερωτήματα που θα διατυπωθούν έχουν ως εξής :

1. Ποιες είναι οι βασικότερες προσδοκίες των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+;

2. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ από την οργάνωση και την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+;
3. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+;
4. Ποιοι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν το βαθμό ικανοποίησης σχετικά με την βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών;
5. Ποιοι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος;

4.2 Ερευνητική Μέθοδος

Για την εκπόνηση της παρούσας έρευνας υιοθετήθηκε η ποσοτική μέθοδος. Σύμφωνα με τον Creswell (2011) στο πλαίσιο της ποσοτικής έρευνας τίθενται συγκεκριμένα ερωτήματα, επιλέγεται το δείγμα και συλλέγονται δεδομένα, τα οποία είναι μετρήσιμα, δύναται να εκφραστούν ποσοτικά και να αναλυθούν αξιοποιώντας την στατιστική ανάλυση. Έτσι η ποσοτική μέθοδος, η οποία βασίζεται στη στατιστική ανάλυση δεδομένων, οδηγεί σε αμερόληπτο και αντικειμενικό τρόπο διεξαγωγής της έρευνας. Ταυτόχρονα, αποτελεί κατάλληλη μέθοδο για συγκέντρωση μεγάλου όγκου δεδομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα και με περιορισμένο κόστος.

Ακολουθώντας τα βασικά στάδια της ποσοτικής έρευνας αφού πρώτα διατυπώθηκαν ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα (Cohen, Manion & Morrison, 2011) συγκεντρώσαμε μετρήσιμα δεδομένα από τους καταρτιζόμενους ΔΙΕΚ για την εκτίμηση του βαθμού ικανοποίησης τους από τη συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Erasmus+, με τη χρήση ερωτηματολογίου μέσα από ερωτήσεις κλειστού τύπου. Μέσω της εφαρμογής της παραπάνω μεθόδου δόθηκε η δυνατότητα αποτύπωσης των αντιλήψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα, σχετικά με την εικόνα που έχουν οι ίδιοι για τις προσδοκίες από την συμμετοχή τους σε ένα πρόγραμμα Erasmus+, για τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος, καθώς και για την αποτελεσματικότητά του.

4.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Αναφορικά με το εργαλείο συλλογής των δεδομένων στην παρούσα έρευνα επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο, το οποίο συνιστά το πλέον διαδεδομένο και εύχρηστο εργαλείο για μια ποσοτική έρευνα. Ένα από τα πλεονεκτήματα του ερωτηματολογίου είναι η συμπλήρωσή του από τους συμμετέχοντες χωρίς την απαραίτητη παρουσία του ερευνητή (Creswell, 2011) και συνεπώς οι ερωτώμενοι απαντούν πιο ελεύθερα και αμερόληπτα. Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο είναι εύκολο στη χρήση του, είναι ανώνυμο, δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να συγκεντρώσει πληροφορίες γρήγορα και να προβεί στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων.

Για την καταγραφή των απόψεων των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ, το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε αφού πρώτα μελετήθηκαν παρόμοια εργαλεία άλλων ερευνών με συναφές αντικείμενο μελέτης, καθώς και μετά από διεξοδική μελέτη της αντίστοιχης βιβλιογραφίας, της οποίας μέρος παρουσιάζεται στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Η δημιουργία του βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο του Boshier (1982), το οποίο κατατάσσει τους λόγους συμμετοχής των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε επτά κατηγορίες, στις τελικές εκθέσεις των φορέων υλοποίησης σε πρόγραμμα Erasmus+, τις οποίες συμπληρώνουν οι συμμετέχοντες μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, σε ερωτηματολόγια αξιολόγησης που χορηγούν τα ΔΙΕΚ στους συμμετέχοντες σε πρόγραμμα Erasmus+, καθώς και στους στόχους της Βασικής Δράσης 1 που αναφέρονται στον οδηγό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι ερωτήσεις ήταν σαφείς, κατανοητές και σύντομες και αυτό διασφαλίστηκε και μέσω της συνεργασίας με τον Διευθυντή του ΔΙΕΚ Γλυφάδας, ο οποίος διαθέτει πολλά χρόνια εμπειρίας στην υλοποίηση προγραμμάτων Erasmus+ και έτσι αποφεύχθηκαν οι ενδεχόμενες παρερμηνείες και ασάφειες στη διατύπωση τους (Ζαφειρόπουλος, 2015). Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας αποτελείται από ερωτήσεις κλειστού τύπου, στις οποίες ο ερωτώμενος απαντούσε μια από τις επιλογές που είχαν δοθεί.

Στην αρχή του ερωτηματολογίου υπήρχε ενημερωτική επιστολή, μέσω της οποίας επισημάνθηκε ο λόγος πραγματοποίησης της έρευνας, το θέμα και ο στόχος της, καθώς και η σημαντικότητα της συμμετοχής στην έρευνα. Γνωστοποιήθηκε επίσης στους συμμετέχοντες η τήρηση ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας, η προαιρετική συμμετοχή τους και τέλος αναγράφονταν ο μέσος χρόνος που ήταν απαραίτητος για την συμπλήρωσή του.

Το εργαλείο μας περιελάμβανε τέσσερις (4) διακριτούς Άξονες.

Στον πρώτο (Α΄ Άξονας) περιλαμβάνονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, όπως φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό επίπεδο, επαγγελματική κατάσταση, οικογενειακή κατάσταση, η ειδικότητα που είχαν επιλέξει, η χώρα μετακίνησης με το πρόγραμμα Erasmus+ και τέλος το Δημόσιο ΙΕΚ φοίτησής τους.

Στο δεύτερο (Β΄ Άξονας) περιλαμβάνονται ερωτήσεις σχετικές με τις προσδοκίες, δηλαδή με τους λόγους που ώθησαν τους καταρτιζόμενους να συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus+. Σκοπός του άξονα Β ήταν να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό οι καταρτιζόμενοι επηρεάστηκαν από τις προσδοκίες που είχαν συμμετέχοντας σε ένα πρόγραμμα Erasmus+. Για τις ερωτήσεις του άξονα Β χρησιμοποιήθηκε η πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert. Ειδικότερα: (1= “Καθόλου”, 2= “Λίγο”, 3= “Μέτρια”, 4= “Αρκετά”, και 5= “Πολύ”). Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τον Άξονα Β και η στατιστική τους ανάλυση απάντησαν στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τις βασικότερες προσδοκίες των καταρτιζομένων που συμμετείχαν σε πρόγραμμα Erasmus+.

Οι Άξονες Γ και Δ ήταν σχετικοί με τον βαθμό ικανοποίησης που άντλησαν οι καταρτιζόμενοι των ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+. Χρησιμοποιήθηκε και σε αυτούς του άξονες η πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert.

Πιο συγκεκριμένα, ο Άξονας Γ μελετά την ικανοποίηση των καταρτιζομένων από την οργάνωση και την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ με ερωτήσεις σχετικές με τους στόχους και τα αντικείμενα του προγράμματος, τη μεθοδολογία κατάρτισης, τον οργανισμό στο εξωτερικό, τη χρονική διάρκεια και τις δραστηριότητες του προγράμματος, τον οργανισμό αποστολής καθώς και τη συνολική οργάνωση και κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα. Ο άξονας αυτός σχετίζεται με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας μας.

Ο Άξονας Δ αφορά την ικανοποίηση των συμμετεχόντων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+. Σε αυτό τον άξονα διερευνάται η αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την ικανοποίηση των προσδοκιών με τις οποίες προσήλθαν σε αυτό, ως προς την βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών και ως προς την επίτευξη των στόχων του προγράμματος Erasmus+ στα πλαίσια της Βασικής Δράσης 1. Ο Άξονας αυτός σχετίζεται με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας μας.

Το παρόν ερωτηματολόγιο, εστιάζει κυρίως στην ικανοποίηση ως προς την εύρεση εργασίας και τις δυνατότητες απασχόλησης, καθώς επίσης και ως προς την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η συσχέτιση με την οικονομική κρίση στη χώρα μας, και την ανάγκη των νέων για εύρεση διεξόδων προς την αγορά εργασίας, καθώς επίσης και τον εμπλουτισμό των γνώσεων και την ανάγκη για απόκτηση περαιτέρω δεξιοτήτων.

4.4 Διεξαγωγή έρευνας

Αναφορικά με την διεξαγωγή της έρευνας η ερευνήτρια ήρθε σε επικοινωνία με τους Διευθυντές των 5 ΔΙΕΚ του νομού Αττικής (ΔΙΕΚ Αγ. Δημητρίου, ΔΙΕΚ Αιγάλεω, ΔΙΕΚ Γλυφάδας, ΔΙΕΚ Ηλιούπολης και ΔΙΕΚ Πειραιά) όπου και τους ενημέρωσε για το σκοπό της έρευνας, για το προς διερεύνηση θέμα και για τον πληθυσμό-στόχο που αφορούσε η εν λόγω έρευνα. Επιλέχθηκαν όλοι οι ενήλικες καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ οι οποίοι συμμετείχαν σε πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ την τελευταία τριετία 2015, 2016 και 2017. Τα συγκεκριμένα ΔΙΕΚ επιλέχθηκαν λόγω της συνεχούς υλοποίησης προγραμμάτων Erasmus+ και για τα τρία έτη 2015, 2016 και 2017 με μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων ανά έτος, καθώς επίσης γεωγραφικά κάλυπταν τους τομείς Κεντρικού Τομέα Αθηνών, Νότιου Τομέα Αθηνών, Δυτικού Τομέα Αθηνών και την Περιφερειακή Ενότητα Πειραιά.

Στη συνέχεια ακολούθησε ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου και μετά από συνάντηση με τον Διευθυντή του ΔΙΕΚ Γλυφάδας αναφορικά με τη δομή και την πληρότητα του ερωτηματολογίου σχετικά με την κάλυψη του αντικειμένου της έρευνας, το ερωτηματολόγιο δόθηκε πιλοτικά σε ένα μικρό δείγμα 5 ατόμων (1 καταρτιζόμενος από κάθε ΔΙΕΚ της Αττικής) ώστε να γίνουν οι απαιτούμενες διορθώσεις. Εφόσον οριστικοποιήθηκαν οι ερωτήσεις και το ερωτηματολόγιο έλαβε

την τελική του μορφή, ακολούθησε η διαδικασία (συγκέντρωση δικαιολογητικών, αίτηση κτλ.) για την εξασφάλιση της σχετικής άδειας από την Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας προκειμένου να διεξαχθεί η έρευνα στα προαναφερόμενα ΔΙΕΚ.

Σε επόμενη συνάντηση με τους Διευθυντές των ΔΙΕΚ δόθηκαν όλες οι απαραίτητες διευκρινίσεις σχετικά με το χρονικό διάστημα της έρευνας και σε κλίμα συνεργασίας, συμφωνήθηκε η αποστολή του ερωτηματολογίου στους καταρτιζόμενους από τη Διεύθυνση των ΔΙΕΚ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, διασφαλίζοντας έτσι την αμερόληπτη συμμετοχή τους, καθώς επίσης και την μη πρόσβαση της ερευνήτριας σε προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε ηλεκτρονικά μέσω της εφαρμογής Google Forms, όπου στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο υπήρχε ο σχετικός σύνδεσμος (link) που έπρεπε να ακολουθήσουν οι συμμετέχοντες για να εισέλθουν στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του ερωτηματολογίου.

Η αποστολή του ερωτηματολογίου ξεκίνησε στις 15.01.2019 και ολοκληρώθηκε στις 15.03.2019. Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω της βολικής δειγματοληψίας, εξασφαλίζοντας έτσι τη συμμετοχή ατόμων που ήταν διαθέσιμα και πρόθυμα για να συμμετέχουν στην ερευνητική διαδικασία. Η συνοδευτική επιστολή του ερωτηματολογίου ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για την ανώνυμη συμπλήρωσή του και την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων, σύμφωνα με τον κανονισμό προστασίας προσωπικών δεδομένων (GDPR) 2016/679, γεγονός που εξασφάλισε την ελευθερία των απαντήσεων, καθώς επίσης και ότι τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικούς σκοπούς.

Συγκεντρώθηκαν 116 ερωτηματολόγια μέσω της εφαρμογής Google Forms όπου καταχωρήθηκαν αυτόματα σε αρχείο excel. Στη συνέχεια για την ανάλυση και την επεξεργασία τους χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, ενώ για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων μέσω πινάκων και γραφημάτων χρησιμοποιήθηκε και το SPSS αλλά και το Microsoft Office Excel, όπου κρίθηκε απαραίτητο.

4.5 Στατιστικό δείγμα της έρευνας

Ο προσδιορισμός του πληθυσμού στόχου της έρευνας, αποτελεί σημαντικό παράγοντα σε μια ερευνητική μελέτη Bell (1999). *«Πληθυσμό – στόχο της έρευνας αποτελούν όλα τα υποκείμενα που μπορούν εν δυνάμει να επιλεγούν για το σχηματισμό του δείγματος»* (Ζαφειρόπουλος, 2005, σ.126).

Τον πληθυσμό στόχο της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν οι καταρτιζόμενοι που φοιτούν σε Δημόσια ΙΕΚ της χώρας, οι οποίοι τα τελευταία 3 έτη (2015, 2016, 2017) συμμετείχαν σε Ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+. Το κοινό στο οποίο απευθύνθηκε η έρευνα, ήταν άτομα τα οποία ανεξαρτήτου φύλου, ηλικίας και πολιτισμικού υπόβαθρου, συμμετείχαν σε προγράμματα Erasmus+ και μπορούσαν να αξιολογήσουν την εμπειρία τους και να δώσουν στοιχεία για την ικανοποίησή τους μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του ΙΚΥ, το 2015 συμμετείχαν σε πρόγραμμα Erasmus+ 342 καταρτιζόμενοι, το 2016 συμμετείχαν 441 καταρτιζόμενοι και το 2017

συμμετείχαν 601 καταρτιζόμενοι (<https://www.iky.gr>). Αθροιστικά, το σύνολο καταρτιζομένων ΔΙΕΚ που συμμετείχαν κατά τα έτη 2015-2017 σε πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ σε όλη την χώρα ανέρχεται σε 1.384 άτομα. Για τη συλλογή του δείγματος, απευθυνθήκαμε σε 5 ΔΙΕΚ του Νομού Αττικής, με κριτήριο ότι στα συγκεκριμένα ΔΙΕΚ για το αναφερόμενο χρονικό διάστημα υλοποιήθηκε πλήθος προγραμμάτων Erasmus+ και συγκεκριμένα με αριθμό συμμετεχόντων 381 άτομα. Συνεπώς, ο πληθυσμός στον οποίο επιλέχθηκε να αποσταλεί το ερωτηματολόγιο, αντιστοιχεί σε ποσοστό 27,53% επί του συνολικού πληθυσμού στόχου. Από τα 381 ερωτηματολόγια που απεστάλησαν απαντήθηκαν τα 116 ερωτηματολόγια και συνεπώς το ποσοστό ανταπόκρισης ήταν 30,45%.

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ευκαιριακή ή βολική δειγματοληψία. «Σε αυτή τη μέθοδο δειγματοληψίας, ο ερευνητής επιλέγει άτομα τα οποία είναι διαθέσιμα, βολικά και αντιπροσωπεύουν κάποιο χαρακτηριστικό που θέλει να μελετήσει» (Creswell, 2011, σ.182). Στην δική μας περίπτωση όλοι οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ είχαν συμμετάσχει σε ένα πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ την τελευταία τριετία. Το πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου είναι ότι επιλέγονται άτομα τα οποία είναι πρόθυμα και διαθέσιμα να συμμετέχουν στην ερευνητική διαδικασία, καθώς και η πρόσβαση σε αυτά είναι εύκολη (Cohen, Manion και Morrison, 2008).

Η διαδικασία επιλογής του δείγματος έγινε εφόσον αρχικά είχε οριστεί ο πληθυσμός στόχος (N=381 άτομα) και στη συνέχεια επιλέχθηκαν οι μονάδες του πληθυσμού με τυχαίο τρόπο, με την έννοια ότι η κάθε μια από τις N μονάδες του πληθυσμού είχε τις ίδιες πιθανότητες να επιλεγεί με τις υπόλοιπες. Συνεπώς, πρόκειται για τυχαίο δείγμα, καθώς δεν αποκλείστηκαν άτομα του πληθυσμού με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως πχ. φύλο, ηλικία κτλ., καθώς όλα τα άτομα είχαν τις ίδιες πιθανότητες να επιλεγούν ανεξαρτήτου φύλου, ηλικίας κτλ.

4.6 Εγκυρότητα και αξιοπιστία

Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα αποτελούν βασικές παραμέτρους για μία ερευνητική διαδικασία (Bryman, 1988). Η παρούσα έρευνα βασίστηκε σε λειτουργικούς ορισμούς, σε επαρκή βιβλιογραφική ανασκόπηση και σε τεκμηριωμένες και συναφείς έρευνες, ενισχύοντας έτσι την αξιοπιστία και την εγκυρότητά της. Η εγκυρότητα αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο ένα εργαλείο μέτρησης μετράει επαρκώς αυτό για το οποίο φτιάχτηκε να μετράει. Αναφορικά με την εγκυρότητα του περιεχομένου του ερωτηματολογίου αυτή επιτεύχθηκε μέσα από τον μεθοδικό του σχεδιασμό.

Αρχικά σε αυτό συνέβαλε και η συνεργασία με τον Διευθυντή του ΔΙΕΚ Γλυφάδας κατά το διάστημα κατασκευής του ερωτηματολογίου, με στόχο την κάλυψη όλων των παραμέτρων του αντικειμένου της έρευνας και την διατύπωση των ερωτημάτων με τρόπο απλό, ξεκάθαρο και σύντομο. Επιπροσθέτως, δημιουργήθηκαν άξονες με κατηγοριοποίηση για κάθε ένα από τα ερευνητικά ερωτήματα, επιτυγχάνοντας έτσι την τάξη και τη συνεχή ροή στο ερωτηματολόγιο (Ζαφειρόπουλος, 2015). Στη συνέχεια διεξήχθη μία πιλοτική έρευνα σε ένα μικρό δείγμα 5 ατόμων (1 καταρτιζόμενος από κάθε ΔΙΕΚ της Αττικής) ώστε να ελεγχθεί η σαφήνεια στην

διατύπωση των ερωτήσεων, η συνάφεια των ερωτημάτων με το αντικείμενο της έρευνας, οι τυχόν ελλείψεις σε ερωτήματα και η συνολική παρουσίαση του ερωτηματολογίου.

Συνεπώς το ερωτηματολόγιο της έρευνας μας στην τελική του μορφή ήταν κατανοητό, απλό, σαφές, οι επιμέρους άξονες κάλυπταν όλο το φάσμα του υπό εξέταση αντικειμένου και οι ερωτήσεις κλειστού τύπου που περιείχε συνέβαλαν στην εύκολη συμπλήρωσή του. Τέλος, δεδομένου ότι το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε ηλεκτρονική μορφή, περιελάμβανε συνοδευτική επιστολή, η οποία εξασφάλιζε την ανωνυμία των συμμετεχόντων και την εμπιστευτικότητα των απαντήσεων, την εθελοντική συμμετοχή σε αυτό και την ελεύθερη απάντηση στις ερωτήσεις χωρίς καθοδήγηση.

Η αξιοπιστία αφορά το κατά πόσο μια έρευνα ή δοκιμασία αντικατοπτρίζει το πραγματικό μέγεθος του υπό εξέταση χαρακτηριστικού. Στην ποσοτική έρευνα η αξιοπιστία είναι συνώνυμη της συνέπειας και της σταθερότητας (consistency), όπως αυτή ορίζεται μέσω της επαναληπτικότητας (repeatability) ή της αναπαραγωγιμότητας (reproducibility) ενός αποτελέσματος (Δρακάτος, 1984). Αυτό σημαίνει ότι αν η ίδια έρευνα, μέσω του ίδιου εργαλείου μέτρησης, επαναληφθεί σε διαφορετική χρονική στιγμή, κάτω από παρόμοιες συνθήκες, θα καταλήξει στα ίδια αποτελέσματα.

Ένας από τους πιο δημοφιλείς δείκτες αξιοπιστίας είναι ο δείκτης ‘Cronbach α (alpha)’ μέσω του οποίου ελέγχεται η εσωτερική συνέπεια του ερευνητικού εργαλείου (Cronbach, 1951). Όταν ο συντελεστής εσωτερικής συνέπειας είναι μεγαλύτερος από 0,80 θεωρείται πολύ ικανοποιητικός, όταν κυμαίνεται μεταξύ 0,60-0,79 θεωρείται ικανοποιητικός και όταν οι τιμές του είναι μικρότερες του 0,60, τότε κρίνεται απαραίτητη η αναδιαμόρφωση ή και η κατάργηση ερωτήσεων και η εισαγωγή νέων (Σταλίκας, 2012).

Στην παρούσα έρευνα, για την κλίμακα των προσδοκιών των καταρτιζομένων προέκυψε υψηλός συντελεστής αξιοπιστίας ($\alpha=0,82$). Για τη συνολική κλίμακα ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Erasmus+ προέκυψε επίσης πολύ υψηλός συντελεστής αξιοπιστίας ($\alpha=0,94$), ενώ το ίδιο προέκυψε και για την επιμέρους κλίμακα ικανοποίησης των καταρτιζόμενων από την οργάνωση & υλοποίηση του προγράμματος ($\alpha=0,90$), αλλά και για την επιμέρους κλίμακα ικανοποίησης των καταρτιζόμενων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος (0,91). Συγκεντρικώς οι συντελεστές αξιοπιστίας ήταν οι εξής:

Πίνακας 4.1. Ανάλυση αξιοπιστίας

Reliability statistics		
	Cronbach's Alpha	Πλήθος στοιχείων
1. Προσδοκίες των καταρτιζομένων Δ.Ι.Ε.Κ. από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα κινητικότητας Erasmus+	0,82	6
2. Βαθμός Συνολικής Ικανοποίησης των καταρτιζομένων Δ.Ι.Ε.Κ. από το πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+	0,94	16
3. Βαθμός Ικανοποίησης των καταρτιζομένων Δ.Ι.Ε.Κ. από το πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ όσον αφορά την οργάνωση και την υλοποίηση του	0,9	9
4. Βαθμός Ικανοποίησης των καταρτιζομένων Δ.Ι.Ε.Κ. από το πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+ όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του	0,91	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Αποτελέσματα Έρευνας

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται ανά ερευνητικό ερώτημα, όπως έχουν τεθεί στο πλαίσιο της μεθοδολογίας της έρευνας, αφού πρώτα παρουσιαστούν τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά και στοιχεία που είναι σχετικά με τις σπουδές στα ΔΙΕΚ των συμμετεχόντων στην έρευνα. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την εμπειρική έρευνα σε συνδυασμό με τη σχετική θεωρία. Η παρουσίαση των ευρημάτων οδηγεί σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα και συσχετίσεις.

5.1 Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+

Για την εκπόνηση της εμπειρικής έρευνας λήφθηκε ένα δείγμα 116 συμμετεχόντων οι οποίοι φοιτούν ή φοιτούσαν σε ΔΙΕΚ και έχουν εμπειρία από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+. Τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά τους παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα 5.1.

Πίνακας 5.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+

Φύλο	N	%	Επαγγελματική Κατάσταση	N	%
Άντρες	49	42.24	Άνεργος	41	35.34
Γυναίκες	67	57.76	Μερική Απασχόληση	26	22.41
Σύνολο	116	100.00	Πλήρης Απασχόληση	49	42.24
			Σύνολο	116	100.00

Ηλικία	N	%	Οικογενειακή Κατάσταση	N	%
18-30	81	69.83	Άγαμος	96	82.76
31-40	17	14.66	Διαζευγμένος	3	2.59
41-50	13	11.21	Έγγαμος	15	12.93
51 και άνω	5	4.31	Σύμφωνο συμβίωσης	2	1.72
Σύνολο	116	100.00	Σύνολο	116	100.00

Εκπαιδευτικό Επίπεδο	N	%
Καταρτιζόμενος ΙΕΚ	14	12.07
Απόφοιτος ΙΕΚ	79	68.10
Απόφοιτος ΑΕΙ / ΤΕΙ	13	11.21
Άλλο	10	8.62
Σύνολο	116	100.00

5.1.1 Φύλο

Από το σύνολο των 116 συμμετεχόντων, οι 49 είναι άντρες (42.2%) και οι υπόλοιποι 67 είναι γυναίκες (57.8%).

5.1.2 Ηλικία

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (81 συμμετέχοντες) είναι ηλικίας 18-30 ετών (69.8%), 17 συμμετέχοντες ηλικίας 31-40 ετών (14.7%), 13 συμμετέχοντες ηλικίας 41-50 ετών (11.2%) και μόλις 5 συμμετέχοντες ηλικίας 51 ετών και άνω (4.3%). Τα άτομα που φοιτούν στο ΔΙΕΚ είναι κυρίως άτομα νεαρής ηλικίας, ωστόσο τα ΔΙΕΚ απευθύνονται σε μεγάλο εύρος ηλικιών, καθώς δεν υπάρχει ανώτατο όριο

ηλικίας για την φοίτηση τους σε αυτά, για αυτό παρατηρούνται στον πίνακα και συμμετέχοντες διαφορετικών ηλικιών.

5.1.3 Εκπαιδευτικό επίπεδο

Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο, παρατηρείται ότι 14 συμμετέχοντες είναι καταρτιζόμενοι ΙΕΚ (12.1%), 79 συμμετέχοντες είναι απόφοιτοι ΙΕΚ (68.1%), 13 συμμετέχοντες είναι απόφοιτοι ΑΕΙ / ΤΕΙ (11.2%) και 10 συμμετέχοντες έχουν ακόμη πιο υψηλή μόρφωση, πχ κάποιο μεταπτυχιακό τίτλο (8.6%).

5.1.4 Επαγγελματική κατάσταση

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα σχετικά με την επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων καθώς 41 συμμετέχοντες είναι άνεργοι (35.3%), 26 συμμετέχοντες εργάζονται με μερική απασχόληση (22.4%) και οι υπόλοιποι 49 συμμετέχοντες εργάζονται με πλήρη απασχόληση (42.2%).

5.1.5 Οικογενειακή κατάσταση

Τέλος, ως προς την οικογενειακή κατάσταση, 96 συμμετέχοντες είναι άγαμοι (82.8%), 3 συμμετέχοντες είναι διαζευγμένοι (2.6%), 15 συμμετέχοντες είναι έγγαμοι (12.9%) και 2 συμμετέχοντες ζουν με σύμφωνο συμβίωσης (1.7%).

Στον Πίνακα 5.2 παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων ως προς τις σπουδές τους στα ΔΙΕΚ και τη συμμετοχή στο πρόγραμμα Erasmus+.

Πίνακας 5.2. Χώρα μετακίνησης και ΙΕΚ φοίτησης των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+

Χώρα Μετακίνησης με το ERASMUS+	N	%	ΙΕΚ Φοίτησης	N	%
Ιταλία	41	35.34	Αιγάλεω	37	31.90
Ρουμανία	25	21.55	Πειραιά	34	29.31
Γερμανία	15	12.93	Γλυφάδας	22	18.97
Γαλλία	13	11.21	Αγίου Δημητρίου	13	11.21
Πορτογαλία	9	7.76	Ηλιούπολης	10	8.62
Ισπανία	6	5.17	Σύνολο	116	100.00
Τουρκία	4	3.45			
Σλοβακία	3	2.59			
Σύνολο	116	100.00			

5.1.6 Χώρα μετακίνησης

Η πιο δημοφιλής χώρα μετακίνησης των συμμετεχόντων στο δείγμα είναι η Ιταλία, όπου είχαν εμπειρία Erasmus+ 41 συμμετέχοντες (35.3%), με δεύτερη τη Ρουμανία με 25 συμμετέχοντες (21.6%). Ακολουθεί η Γερμανία με 15 συμμετέχοντες (12.9%) και 13 συμμετέχοντες η Γαλλία (11.2%). Τέλος, στις λιγότερο δημοφιλείς χώρες στο δείγμα συγκαταλέγονται η Πορτογαλία όπου την επισκέφτηκαν στα πλαίσια του προγράμματος 9 συμμετέχοντες (7.8%), η Ισπανία με 6 συμμετέχοντες (5.2%), η Τουρκία με 4 συμμετέχοντες (3.5%) και η Σλοβακία με 3 συμμετέχοντες (2.6%).

5.1.7 ΔΙΕΚ φοίτησης

Ως προς το ΔΙΕΚ φοίτησης, 37 συμμετέχοντες προέρχονται από το ΔΙΕΚ Αιγάλεω (31.9%), 34 συμμετέχοντες από το ΔΙΕΚ Πειραιά (29.3%), 22 συμμετέχοντες από το ΔΙΕΚ Γλυφάδας (19.0%), 13 συμμετέχοντες από το ΔΙΕΚ Αγίου Δημητρίου (11.2%) και 10 συμμετέχοντες από το ΔΙΕΚ Ηλιούπολης (8.6%).

5.1.8 Ειδικότητα ΔΙΕΚ

Στον Πίνακα 5.3 παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ως προς την ειδικότητα των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ στο δείγμα της παρούσας έρευνας.

Πίνακας 5.3. Ειδικότητα ΔΙΕΚ φοίτησης των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Erasmus+

Ειδικότητα ΙΕΚ	N	%
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ - ΑΡΧΙΜΑΓΕΙΡΑΣ (CHEF)	23	19.83
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΡΤΟΠΟΙΟΣ - ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	16	13.79
ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΝΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	13	11.21
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ & ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ	9	7.76
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	8	6.90
ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	6	5.17
ΒΟΗΘΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	5	4.31
ΒΟΗΘΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	5	4.31
ΤΕΧΝΗ ΣΚΙΤΣΟΥ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΓΡΑΦΙΚΩΝ	5	4.31
ΒΟΗΘΟΣ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ	4	3.45
ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ	4	3.45
ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	3	2.59
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΙΓΙΑΣ	3	2.59
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΣ (ΠΟΔΟΛΟΓΙΑΣ - ΚΑΜΩΠΙΣΜΟΥ ΝΥΧΙΩΝ & ΟΝΥΧΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ)	2	1.72
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΩΝ	2	1.72
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	2	1.72
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	2	1.72
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ Η/Υ	2	1.72
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ	1	0.86
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΟΤΡΟΝΙΚΗΣ	1	0.86
Σύνολο	116	100.00

Οι συμμετέχοντες προήρθαν από 20 διαφορετικές ειδικότητες. Πιο συγκεκριμένα, 23 συμμετέχοντες προέρχονται από την ειδικότητα του τεχνικού μαγειρικής τέχνης και αρχιμάγειρα (19.8%), 16 συμμετέχοντες από την ειδικότητα τεχνικού αρτοποιού και ζαχαροπλαστικής (13.8%), 13 συμμετέχοντες από την ειδικότητα γραφιστικής εντύπου και ηλεκτρονικών μέσων (11.2%), ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες προέρχονται από διάφορες ειδικότητες από αρχιτεκτονική και διακόσμηση, διοίκηση και οικονομία, βρεφονηπιοκόμων και φυσικοθεραπείας, σκίτσου και φαρμακείου και διαφόρων ειδικοτήτων πληροφορικής και μηχανών.

Το δείγμα της έρευνας ήταν ισορροπημένο ως προς το φύλο. Πιο συγκεκριμένα, και ενώ η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες, δεν υπήρχε άνιση κατανομή ανάμεσα στα δύο φύλα, καθώς τα ποσοστά αντρών και γυναικών ήταν 42.2% και 57.8% αντίστοιχα. Συνεπώς, η κατανομή του δείγματος ως προς το φύλο μπορεί να θεωρηθεί αρκετά έως πολύ ομοιόμορφη.

Τα άτομα που φοιτούν στα ΔΙΕΚ είναι κυρίως άτομα νεαρής ηλικίας (αφού το 69.8% των συμμετεχόντων ήταν ηλικίας 18-30 ετών), ωστόσο, καθώς τα ΔΙΕΚ

απευθύνονται σε μεγάλο εύρος ηλικιών, στον πίνακα 5.1 παρατηρούνται και συμμετέχοντες διαφορετικών ηλικιών.

Το δείγμα περιείχε άτομα όλων των ανώτερων εκπαιδευτικών βαθμίδων. Συνολικά, σχεδόν τα 2/3 του δείγματος ήταν απόφοιτοι ΙΕΚ (68.1%). Μόλις το 1/10 του δείγματος (12.1%) είναι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ. Τέλος, χαμηλά ποσοστά συναντώνται στα αποτελέσματα της έρευνας και ως προς τον αριθμό συμμετεχόντων ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς μόνο το 11.2% και 8.6% αντίστοιχα του συνολικού δείγματος ανήκαν στις παραπάνω κατηγορίες.

Στο σύνολό τους τα περισσότερα άτομα απασχολούνται με μερική ή πλήρη απασχόληση και είναι κατά κύριο λόγο άγαμοι. Συνολικά, το 42.2% των συμμετεχόντων ανήκει στην κατηγορία «εργαζόμενοι» πλήρους απασχόλησης. Στην κατηγορία «άνεργοι» και «εργαζόμενοι» μερικής απασχόλησης ανήκει το 57.7% (35.3% και 22.4% του δείγματος αντίστοιχα). Στην έρευνά μας, είναι πιθανόν οι δύο αυτές κατηγορίες να προσδοκούν σε υψηλότερο βαθμό την επαγγελματική αποκατάσταση ή την βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών, σε σχέση με όσους έχουν πλήρη απασχόληση. Επίσης, παρατηρήθηκε από την ανάλυση των δεδομένων ότι η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων είναι άγαμοι (82.8%). Αυτό το εύρημα μπορούμε να το θεωρήσουμε ως αναμενόμενο, καθώς οι περισσότεροι καταρτιζόμενοι στα ΔΙΕΚ ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 18-30 ετών.

Ως προς την φοίτηση τους σε ΔΙΕΚ οι συμμετέχοντες προέρχονται από διάφορες ειδικότητες και έχουν επισκεφτεί στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+ κοντινές χώρες όπως η Ιταλία και η Ρουμανία ή χώρες της κεντρικής Ευρώπης όπως η Γερμανία και η Γαλλία. Οι χώρες μετακίνησης διέφεραν ανά ΔΙΕΚ, καθώς το πρόγραμμα δεν υλοποιήθηκε στις ίδιες χώρες για κάθε ΔΙΕΚ (πιο αναλυτική περιγραφή βλ. Παράρτημα Πίνακας Α2). Χαρακτηριστικό είναι ότι η Ιταλία ήταν η μοναδική χώρα στην οποία υλοποίησαν όλα τα ΔΙΕΚ της έρευνάς μας πρόγραμμα μετακίνησης Erasmus+. Αυτό ερμηνεύει και τα υψηλότερα, αθροιστικά, ποσοστά μετακίνησης στις χώρες της Νοτίου Ευρώπης (Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) που εμφανίζονται στον πίνακα 5.2. Ενδιαφέρον παρουσίαζε επίσης το γεγονός ότι, ενώ πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα Erasmus+ στην Αγγλία από το ΔΙΕΚ Πειραιά, η συγκεκριμένη χώρα δεν εμφανίζεται στα αποτελέσματα της έρευνας, καθώς κανένας καταρτιζόμενος από όσους μετακινήθηκαν στην Αγγλία, δεν ανταποκρίθηκε στο ερωτηματολόγιο.

Όσον αφορά τις ειδικότητες των καταρτιζόμενων που μετακινήθηκαν στο εξωτερικό, παρατηρείται ότι αξιόλογο ποσοστό των συμμετεχόντων (το 45%) ανήκει στις ειδικότητες «Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης - Αρχιμάγειρας (CHEF)», «Τεχνικός Αρτοποιός – Ζαχαροπλαστικής» και «Γραφιστική Εντύπου και Ηλεκτρονικών Μέσων». Αξίζει να σημειωθεί ότι για τις δύο πρώτες ειδικότητες υλοποίησαν προγράμματα Erasmus+ και τα 5 ΔΙΕΚ. Οι καταρτιζόμενοι των ειδικοτήτων «Στέλεχος Διεθνούς Εμπορίου» και «Τεχνικός Τεχνολογίας Ενδύματος και Υποδήματος - Σχεδιαστής Μόδας» δεν εμφανίζονται στον αντίστοιχο πίνακα των

αποτελεσμάτων της έρευνας (Πίνακας 5.3), καθώς δεν απάντησαν στο ερωτηματολόγιο.

Τέλος, αναφορικά με τα ΔΙΕΚ φοίτησης παρατηρείται ομοιογένεια ως προς τα ποσοστά συμμετεχόντων ανά Τομέα. Για τα ΔΙΕΚ Γλυφάδας και Αγίου Δημητρίου τα ποσοστά αγγίζουν αθροιστικά το 30,2% του συνόλου (Νότιος Τομέας Αθηνών), για το ΔΙΕΚ Αιγάλεω το 31,9% (Δυτικός Τομέας Αθηνών), για το ΔΙΕΚ Πειραιά το 29,3% (Περιφερειακή Ενότητα Πειραιά), ενώ οι συμμετέχοντες του ΔΙΕΚ Ηλιούπολης αγγίζουν το 8,6% του συνολικού δείγματος (Κεντρικός Τομέας Αθηνών). Τα συγκεκριμένα ΔΙΕΚ επιλέχθηκαν λόγω της υλοποίησης προγραμμάτων Erasmus+ και τα τρία έτη (2015 έως 2017). Για το λόγο αυτό δεν επιλέχθηκαν ΔΙΕΚ του Βόρειου Τομέα Αθηνών, καθώς δεν υλοποιήθηκαν σε αυτά προγράμματα Erasmus+ για όλη την αναφερόμενη περίοδο.

5.2 Προσδοκίες καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+

Στο τμήμα αυτό εξετάζεται το πρώτο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τις βασικότερες προσδοκίες των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα κινητικότητας Erasmus+.

Το πόσο επηρέασε τους καταρτιζόμενους η προσδοκία για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+ δείχνει πόσο σημαντική ήταν για αυτούς και κατ' επέκταση πόσο σημαντικό ήταν το πρόγραμμα για αυτούς. Οι προσδοκίες μετρήθηκαν με βάση την κλίμακα Likert με τιμές 1-5. Η τιμή '5' αντανakλά τον υψηλότερο βαθμό επιρροής της κάθε προσδοκίας στους συμμετέχοντες, άρα μεγάλης σημασίας προσδοκία, ενώ η τιμή '1' αντανakλά το χαμηλότερο βαθμό επιρροής, άρα ελάχιστης σημασίας προσδοκία. Η τιμή 3 αντανakλά την μέτρια στάση ως προς την κάθε προσδοκία (ως προς το βαθμό επιρροής και άρα μέτριας σημασίας προσδοκία).

Εξετάζεται για κάθε προσδοκία κατά πόσο η μέση τιμή της διαφέρει στατιστικά από την τιμή '3', τείνοντας σε μια υψηλή ή χαμηλή προσδοκία για τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Erasmus+. Η εξέταση αυτή πραγματοποιήθηκε με το απλό στατιστικό κριτήριο t-test όπου εξετάζεται με δίπλευρο έλεγχο εάν η μέση τιμή στον πληθυσμό είναι 3 ή όχι. Για τον έλεγχο αυτό, όπως και για όλους τους ελέγχους υποθέσεων που θα ακολουθήσουν ορίστηκε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0.05$. Για να πραγματοποιηθεί αυτός ο έλεγχος θα έπρεπε να τηρείται η υπόθεση της κανονικότητας των μετρήσεων των προσδοκιών. Εντούτοις, λόγω του μεγάλου δείγματος ($N=116$) τυχόν παραβίαση της υπόθεσης αυτής δεν πρόκειται να επηρεάσει την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.4 παρακάτω.

Παρατηρείται ότι για όλες τις προσδοκίες η μέση τιμή είναι υψηλή και ξεπερνάει την τιμή '3', όπου αυτή η διαφορά προκύπτει στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Μάλιστα, σε όλες τις προσδοκίες η μέση τιμή όχι απλά είναι υψηλότερη από την τιμή '3' αλλά τείνει και προς την τιμή '4', δείχνοντας ότι όλες οι προσδοκίες είναι

μεγάλης σημασίας για τους καταρτιζόμενους ΔΙΕΚ και τους επηρεάζουν σε αρκετά υψηλό βαθμό αναφορικά με τη συμμετοχή τους σε πρόγραμμα Erasmus+.

Πίνακας 5.4. Προσδοκίες καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+

	N	M	S.D.	t-statistic	p
Να αναπτύξω νέες γνώσεις και δεξιότητες μέσω της κατάρτισης στο εξωτερικό	116	4,12	0,98	12,32	0,000 *
Να αποκτήσω περισσότερες κοινωνικές επαφές	116	3,92	1,06	9,41	0,000 *
Να ερευνήσω τις συνθήκες της αγοράς εργασίας στο εξωτερικό	116	3,80	1,18	7,31	0,000 *
Να βελτιώσω τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας	116	3,70	1,09	6,91	0,000 *
Να βελτιώσω τις γλωσσικές δεξιότητες (εκμάθηση ξένων γλωσσών)	116	3,66	1,18	6,06	0,000 *
Να αυξήσω τις δυνατότητες απασχόλησης στο εξωτερικό	116	3,56	1,11	5,42	0,000 *

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Στον Άξονα Β' του ερωτηματολογίου η κάθε πρόταση αντιστοιχούσε σε μια προσδοκία. Για την ερμηνεία του βαθμού επιρροής της κάθε μίας από τις προσδοκίες στην συμμετοχή των καταρτιζομένων σε πρόγραμμα Erasmus+, δημιουργήθηκε μια κλίμακα εκτίμησης των αποτελεσμάτων με την παρακάτω αντιστοιχία:

1 (=καθόλου): Η προσδοκία δεν επηρέασε τους καταρτιζόμενους στο να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα Erasmus+ / Η προσδοκία αυτή ήταν μηδενικής-ελάχιστης σημασίας

2 (=λίγο): Η προσδοκία επηρέασε σε χαμηλό βαθμό τους καταρτιζόμενους / η προσδοκία αυτή ήταν μικρής σημασίας

3 (=μέτρια): Η προσδοκία επηρέασε σε μέτριο βαθμό τους καταρτιζόμενους / Η προσδοκία αυτή ήταν μέτριας σημασίας

4 (=αρκετά): Η προσδοκία επηρέασε σε αρκετά υψηλό βαθμό τους καταρτιζόμενους / Η προσδοκία αυτή ήταν μεγάλης σημασίας

5 (=πολύ): Η προσδοκία επηρέασε σε υψηλό βαθμό τους καταρτιζόμενους / Η προσδοκία αυτή ήταν πολύ μεγάλης σημασίας

Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα για τις βασικότερες προσδοκίες των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα κινητικότητας Erasmus+ τα αποτελέσματα, τα οποία αποτυπώνονται στον Πίνακα 5.4, έδειξαν ότι με σειρά προτεραιότητας οι προσδοκίες για τους καταρτιζόμενους ΔΙΕΚ είναι:

1. η ανάπτυξη νέων γνώσεων και δεξιοτήτων (M=4.12)
2. η απόκτηση κοινωνικών επαφών (M=3.92)
3. η διερεύνηση συνθηκών εργασίας στο εξωτερικό (M=3.80)
4. η βελτίωση της πιθανότητας εύρεσης εργασίας (M=3.70)
5. η βελτίωση γλωσσικών δεξιοτήτων (M=3.66)
6. η αύξηση δυνατότητας απασχόλησης στο εξωτερικό (M=3.56)

Σύμφωνα με τον στατιστικό έλεγχο προέκυψε ότι όλες οι προσδοκίες μπορούν να θεωρηθούν ως βασικές για τους καταρτιζόμενους, καθώς όλες επηρέασαν σε στατιστικά σημαντικό βαθμό την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+. Μάλιστα, ενώ οι προσδοκίες «βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων» και «αύξηση δυνατότητας απασχόλησης στο εξωτερικό» βρίσκονται τελευταίες σε σειρά προτεραιότητας, αυτό δεν σημαίνει ότι επηρέασαν σε χαμηλό βαθμό την συμμετοχή των καταρτιζόμενων, καθώς σύμφωνα με την κλίμακα εκτίμησης των αποτελεσμάτων οι τιμές 3.66 και 3.56 αντιστοιχούν σε μια μέτρια και τείνουν προς μια σημαντική προσδοκία.

Η βασικότερη προσδοκία για τους καταρτιζόμενους και συνεπώς ο κυριότερος λόγος συμμετοχής τους σε πρόγραμμα Erasmus+ προκύπτει ότι είναι η ανάπτυξη νέων γνώσεων και δεξιοτήτων. Το παραπάνω εύρημα είναι εύλογο αν αναλογιστούμε ότι η ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και η απόκτηση γνώσεων, και πιο συγκεκριμένα μέσω της κατάρτισης σε χώρα του εξωτερικού, ενισχύει τα επαγγελματικά προσόντα των ατόμων και συνεπώς δύναται να συμβάλει στην επαγγελματική τους εξέλιξη, ιδιαίτερα δε σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης. Αυτό ίσως ερμηνεύει το γεγονός ότι οι καταρτιζόμενοι ανεξαρτήτου επαγγελματικής κατάστασης, επιδιώκουν την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων, δεδομένου ότι αυτή θα τους προσφέρει εφόδια για την είσοδο στην αγορά εργασίας, είτε για την βελτίωση της ήδη υπάρχουσας θέσης τους. Επιπρόσθετα, η προσδοκία για απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων αντανακλά την προσωπική επιθυμία των εκπαιδευόμενων για μάθηση, το οποίο αναφέρει και ο Houle (οπ. αναφ. στον Gordon Howard, 1993) στο 3^ο κεφάλαιο, ως έναν από τους βασικούς λόγους συμμετοχής των ενήλικων εκπαιδευόμενων σε προγράμματα εκπαίδευσης.

Παρατηρούμε επίσης ότι η απόκτηση κοινωνικών επαφών είναι και αυτή μια από τις βασικότερες προσδοκίες των καταρτιζόμενων και μάλιστα εμφανίζεται πολύ υψηλά στη λίστα των προσδοκιών, παρόλο που δεν αφορά άμεσα την αγορά εργασίας. Ωστόσο, οι νέες κοινωνικές επαφές βοηθούν στην μετέπειτα επαγγελματική πορεία για τον εντοπισμό νέων ευκαιριών.

Συνολικά από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφαίνεται ότι όλες οι προσδοκίες επηρέασαν σε μέτριο έως αρκετά υψηλό βαθμό τους καταρτιζόμενους για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+. Ανατρέχοντας στην βιβλιογραφική ανασκόπηση του κεφαλαίου 3, παρατηρούμε ότι τα παραπάνω αποτελέσματα συμφωνούν με τα αποτελέσματα άλλων ερευνών. Έρευνα του Boshier (1971) κατατάσσει ανάμεσα στα κίνητρα συμμετοχής των εκπαιδευόμενων την ανάπτυξη κοινωνικών επαφών, την επαγγελματική εξέλιξη και την βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας. Άλλη έρευνα της Public Issue (2011), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η απόκτηση δεξιοτήτων για μια επιτυχημένη επαγγελματική πορεία, είναι από τους κυριότερους λόγους συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα δια βίου μάθησης.

5.3 Ικανοποίηση καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+

Στο τμήμα αυτό εξετάζεται το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από το πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+, όσον αφορά την οργάνωση και την υλοποίηση του.

Η ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ μετρήθηκε με βάση την κλίμακα Likert με τιμές 1-5. Η τιμή '5' αντανακλά υψηλή ικανοποίηση των καταρτιζομένων από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+, ενώ η τιμή '1' αντανακλά ελάχιστη ικανοποίηση. Η τιμή '3' αντανακλά την μέτρια στάση ως προς το βαθμό ικανοποίησης.

Εξετάζεται για κάθε παράγοντα οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος κατά πόσο η μέση τιμή του διαφέρει από την τιμή '3', τείνοντας σε μια υψηλή ή χαμηλή ικανοποίηση για τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Erasmus+. Συνεπώς, εφαρμόζεται και πάλι το κλασικό στατιστικό κριτήριο t-test όπου εξετάζεται με δίπλευρο έλεγχο εάν η μέση τιμή στον πληθυσμό είναι 3 ή όχι. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.5 παρακάτω.

Παρατηρείται ότι για την συνολική ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος, η μέση τιμή είναι αρκετά υψηλή και ξεπερνάει την τιμή '3' (M=4.12). Αυτή η διαφορά προκύπτει και στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Μάλιστα, η μέση τιμή ξεπερνάει ακόμα και την τιμή '4', δείχνοντας ότι υπάρχει τάση για υψηλή ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+.

Πιο συγκεκριμένα για όλους τους επιμέρους παράγοντες, η μέση τιμή είναι αρκετά υψηλή και ξεπερνάει την τιμή '3'. Αυτή η διαφορά, μάλιστα, προκύπτει και στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Σχεδόν σε όλους τους παράγοντες της ικανοποίησης η μέση τιμή ξεπερνάει ακόμα και την τιμή '4', δείχνοντας ότι υπάρχει τάση για υψηλή ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+.

Πίνακας 5.5. Ικανοποίηση των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+

	N	M	S.D.	t-statistic	p
Συνολική Ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος ERASMUS+	116	4,12	0,76	16,11	0,000 *
Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	116	4,42	0,97	15,79	0,000 *
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	116	4,25	0,90	14,91	0,000 *
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	116	4,21	0,89	14,61	0,000 *
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	116	4,20	1,04	12,41	0,000 *
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέιχε το πρόγραμμα ;	116	4,17	1,07	11,76	0,000 *
Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	116	4,06	1,07	10,72	0,000 *
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέιχε το πρόγραμμα ;	116	4,06	1,00	11,44	0,000 *
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προνοήματός ;	116	4,03	0,98	11,40	0,000 *
Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	116	3,70	1,11	6,76	0,000 *

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Για τον βαθμό ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση καθώς και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+ (άξονες Γ' και Δ' ερωτηματολογίου) δημιουργήθηκε αντίστοιχη κλίμακα εκτίμησης όπου:

1 (=καθόλου): Οι συμμετέχοντες εμφάνισαν μηδενική – ελάχιστη ικανοποίηση ως προς τους παράγοντες του κάθε Άξονα.

2 (= λίγο): Οι συμμετέχοντες εμφάνισαν χαμηλό βαθμό ικανοποίησης ως προς τους παράγοντες του κάθε Άξονα.

3 (= μέτρια): Οι συμμετέχοντες εμφάνισαν μέτριο βαθμό ικανοποίησης ως προς τους παράγοντες του κάθε Άξονα.

4 (=αρκετά): Οι συμμετέχοντες εμφάνισαν αρκετά υψηλό βαθμό ικανοποίησης ως προς τους παράγοντες του κάθε Άξονα.

5 (= πολύ): Οι συμμετέχοντες εμφάνισαν υψηλό βαθμό ικανοποίησης ως προς τους παράγοντες του κάθε Άξονα.

Τα αποτελέσματα, τα οποία αποτυπώνονται στον Πίνακα 5.5, δείχνουν ότι ο βαθμός της συνολικής ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος κινητικότητας Erasmus+ χαρακτηρίζεται αρκετά υψηλός (4.12), το οποίο σημαίνει ότι οι καταρτιζόμενοι έμειναν αρκετά έως πολύ ικανοποιημένοι. Ειδικότερα, οι καταρτιζόμενοι εκφράζουν τον υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης από τους παρακάτω επιμέρους παράγοντες οργάνωσης και υλοποίησης:

1. Συνεισφορά του οργανισμού αποστολής (ΔΙΕΚ) κατά τη διάρκεια τοποθέτησης στο φορέα υποδοχής (M=4.42)
2. Ενημέρωση για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του (M=4.25)
3. Ενημέρωση για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξή του (M=4.21)
4. Δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος (M=4.20)
5. Συνολική οργάνωση του προγράμματος (M=4.17)

Επίσης, αρκετά υψηλό βαθμό ικανοποίησης εξέφρασαν και για τους ακόλουθους παράγοντες:

6. Ανταπόκριση του οργανισμού στον οποίο εκπαιδεύτηκαν στο εξωτερικό στις ανάγκες των καταρτιζόμενων (M=4.06)
7. Κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα (M=4.06)
8. Ενημέρωση για την μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος (M=4.03)

Ο μοναδικός παράγοντας οργάνωσης και υλοποίησης που έδειξε χαμηλότερο βαθμό ικανοποίησης για τους καταρτιζόμενους σε σχέση με τους υπόλοιπους, ήταν η επάρκεια της χρονικής διάρκειας του προγράμματος. Εντούτοις, η ικανοποίηση από

τον εν λόγω παράγοντα κρίνεται και αυτή αρκετά υψηλή καθώς προσεγγίζει την τιμή '4' (M=3.70).

Το ΔΙΕΚ ως οργανισμός αποστολής αναδεικνύεται ο σημαντικότερος παράγοντας ικανοποίησης για τους καταρτιζόμενους σχετικά με την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+, καθώς η βοήθειά του ήταν σημαντική κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής τους στον φορέα υποδοχής και η ενημέρωση για τους στόχους και τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του προγράμματος κρίθηκε αρκετά έως πολύ ικανοποιητική από τους καταρτιζόμενους. Η διαπίστωση αυτή συμπίπτει με όσα υποστηρίζουν οι Βεργίδης & Καραλής (2008) ως προς τους παράγοντες οργάνωσης ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού προγράμματος.

Εξίσου σημαντική ήταν η συνεισφορά των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετείχαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος στο εξωτερικό, το οποίο σημαίνει ότι οι καταρτιζόμενοι έμειναν ικανοποιημένοι από την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης σε πραγματικές συνθήκες εργασίας, τα μαθήματα που παρακολούθησαν, τις επισκέψεις σε εταιρείες, τα σεμινάρια, τις πολιτιστικές επισκέψεις και γενικότερα από όλες τις επιμέρους δραστηριότητες που αφορούν τον ελεύθερο χρόνο των καταρτιζομένων στο εξωτερικό. Η υψηλή ικανοποίηση από τις δραστηριότητες συμφωνεί με τις θετικές επιδράσεις της Βασικής Δράσης 1 στους συμμετέχοντες σε πρόγραμμα Erasmus+ που αναφέρονται στο Κεφάλαιο 1 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός προγράμματος Erasmus+ 2018· Δημόσιο ΙΕΚ Πειραιά, 2018· I.K.Y.,2018).

Η συνολική οργάνωση που παρείχε το πρόγραμμα εμφανίζει και αυτή υψηλό βαθμό ικανοποίησης για τους συμμετέχοντες (M=4.17), το οποίο σημαίνει ότι ο φορέας υποδοχής και ο φορέας αποστολής συνεργάστηκαν σε ικανοποιητικό επίπεδο με αποτέλεσμα την σχεδόν άρτια οργάνωση του προγράμματος.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως οι καταρτιζόμενοι εμφανίστηκαν αρκετά ικανοποιημένοι από τον οργανισμό στον οποίο εκπαιδεύτηκαν στο εξωτερικό καθώς αυτός ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους σε αρκετά υψηλό βαθμό (M=4.06). Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει τα όσα αναφέρει ο Rogers (1999) σχετικά με το ότι οι φορείς και τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα οφείλουν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων.

5.4 Ικανοποίηση καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+

Στο τμήμα αυτό εξετάζεται το τρίτο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από το πρόγραμμα κινητικότητας Erasmus+, όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του.

Η ικανοποίηση από τους παράγοντες αποτελεσματικότητας του προγράμματος Erasmus+ μετρήθηκε και πάλι με βάση την κλίμακα Likert με τιμές 1-5. Η τιμή '5' αντανακλά υψηλή ικανοποίηση των καταρτιζομένων από την αποτελεσματικότητά του προγράμματος Erasmus+, ενώ η τιμή '1' αντανακλά ελάχιστη ικανοποίηση. Η τιμή '3' αντανακλά την μέτρια στάση ως προς το βαθμό ικανοποίησης.

Εξετάζεται για κάθε παράγοντα αποτελεσματικότητας του προγράμματος κατά πόσο η μέση τιμή του διαφέρει από την τιμή '3', τείνοντας σε μια υψηλή ή χαμηλή ικανοποίηση για τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Erasmus+.

Εφαρμόζεται και σε αυτή την περίπτωση, το κλασικό στατιστικό κριτήριο t-test όπου εξετάζεται με δίπλευρο έλεγχο εάν η μέση τιμή στον πληθυσμό είναι 3 ή όχι. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.6 παρακάτω.

Παρατηρείται για την συνολική ικανοποίηση από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, η μέση τιμή ξεπερνάει την τιμή '3' (M=3.64). Αυτή η διαφορά προκύπτει και στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Μάλιστα, η μέση τιμή βρίσκεται πολύ κοντά και στην τιμή '4', δείχνοντας ότι υπάρχει τάση για αρκετά υψηλή ικανοποίηση από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+.

Πιο συγκεκριμένα και σχεδόν για όλους τους παράγοντες, η μέση τιμή είναι αρκετά υψηλή και ξεπερνάει την τιμή '3'. Αυτή η διαφορά, μάλιστα, προκύπτει και στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Σχεδόν για όλους τους παράγοντες της ικανοποίησης η μέση τιμή τείνει προς την τιμή '4', δείχνοντας ότι υπάρχει τάση για αρκετά υψηλή ικανοποίηση από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+. Εξαίρεση αποτελεί ο παράγοντας που αφορά στη συνεισφορά του προγράμματος στην εύρεση νέας ή καλύτερης εργασίας, όπου η μέση τιμή δε βρέθηκε να διαφέρει στατιστικά σημαντικά από την τιμή '3' ($p > 0.05$), υπονοώντας μια μέτρια στάση ως προς την ικανοποίηση.

Πίνακας 5.6. Ικανοποίηση καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+

	N	M	S.D.	t-statistic	p
Συνολική Ικανοποίηση από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ERASMUS+	116	3,64	0,88	7,85	0,000 *
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βοήθησε στο να διαμορφώσετε μια σαφέστερη ιδέα για τις επαγγελματικές σας φιλοδοξίες σταδιοδρομίας	116	3,84	1,09	8,33	0,000 *
Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από το πρόγραμμα;	116	3,83	1,02	8,78	0,000 *
Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;	116	3,82	1,05	8,39	0,000 *
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα σας βοήθησε στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων;	116	3,80	1,03	8,37	0,000 *
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις κοινωνικές σας επαφές;	116	3,78	1,10	7,67	0,000 *
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;	116	3,47	1,16	4,32	0,000 *
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα συνεισέφερε στην εύρεση μιας νέας ή καλύτερης εργασίας;	116	2,94	1,23	(0,53)	0,597

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Τα αποτελέσματα, τα οποία αποτυπώνονται στον Πίνακα 5.6, δείχνουν ότι ο βαθμός της συνολικής ικανοποίησης των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ χαρακτηρίζεται μέτριος έως αρκετά υψηλός (3.64), το οποίο σημαίνει ότι οι καταρτιζόμενοι έμειναν μέτρια έως αρκετά ικανοποιημένοι από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος κινητικότητας Erasmus+.

Ειδικότερα, οι καταρτιζόμενοι σε ΔΙΕΚ εκφράζουν τον υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης από τους παρακάτω επιμέρους παράγοντες αποτελεσματικότητας:

1. Συνεισφορά του προγράμματος στην διαμόρφωση μιας σαφέστερης ιδέας για τις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες σταδιοδρομίας και τους επαγγελματικούς τους στόχους (M=3.84)
2. Εκπλήρωση των προσδοκιών που είχαν από το πρόγραμμα (M=3.83).
3. Εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος (M=3.82)
4. Συνεισφορά του προγράμματος σχετικά με την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων (M=3.80)
5. Βελτίωση των κοινωνικών επαφών (M=3.78)

Οι καταρτιζόμενοι δήλωσαν τον υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης για τον παράγοντα αποτελεσματικότητας του προγράμματος Erasmus+, σχετικά με την συνεισφορά του προγράμματος στη διαμόρφωση μιας σαφέστερης ιδέας για τις επαγγελματικές φιλοδοξίες σταδιοδρομίας και τους επαγγελματικούς στόχους (3.84), με ελάχιστη διαφορά ωστόσο από τους επόμενους παράγοντες ικανοποίησης (διαφορά από 0.01 έως 0.06). Η ικανοποίηση που προέκυψε από τον παραπάνω παράγοντα αποτελεσματικότητας του προγράμματος, συμβάλλει στην επίτευξη ενός από τους στόχους της Βασικής Δράσης 1 του προγράμματος Erasmus+ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οδηγός προγράμματος Erasmus+ 2018), ο οποίος είναι η βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης και των προοπτικών σταδιοδρομίας.

Όπως αναφέρουν οι Wilkins, Balakrishnan & Huisman (2012), οι εκπαιδευόμενοι αξιολογούν την ικανοποίηση τους με βάση τις προσδοκίες τους. Ο Κόκκος (2005) προσθέτει ότι η ικανοποίηση που νιώθουν οι εκπαιδευόμενοι σχετίζεται με την επίτευξη των προσδοκιών που έχουν προσερχόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η έρευνά μας αποφαίνεται ότι πράγματι οι προσδοκίες που είχαν στο σύνολό τους οι καταρτιζόμενοι πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+, ικανοποιήθηκαν σε αρκετά υψηλό βαθμό (M=3.83) και αυτός ήταν ένας σημαντικός παράγοντας που συνεισέφερε στην αποτελεσματικότητα του προγράμματος.

Στο σύνολό του το πρόγραμμα φαίνεται να εκπλήρωσε τους στόχους του, καθώς οι καταρτιζόμενοι όπως εμφανίζεται στα αποτελέσματα έμειναν ικανοποιημένοι σε αρκετά υψηλό βαθμό από αυτόν τον παράγοντα αποτελεσματικότητας (M=3.82). Ανατρέχοντας στην βιβλιογραφία διαπιστώνεται ότι ο βαθμός επίτευξης των στόχων, βάσει των οποίων οργανώθηκε η εκπαιδευτική διαδικασία, αποτελεί το βασικό κριτήριο για να χαρακτηριστεί ένα πρόγραμμα αποτελεσματικό (Κόκκος, 2005).

Οι προσδοκίες που είχαν οι καταρτιζόμενοι σχετικά με την απόκτηση νέων γνώσεων φαίνεται να ικανοποιήθηκαν σε αρκετά υψηλό βαθμό (3.80), σε μικρότερο ωστόσο βαθμό σε σχέση αυτόν της αρχικής προσδοκίας (4.12).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αρχική προσδοκία σχετικά με την διεύρυνση των κοινωνικών επαφών (3.92) ικανοποιήθηκε εν τέλει, σε σχεδόν απόλυτο βαθμό (3.78). Η ανάπτυξη κοινωνικών επαφών μεταξύ ανθρώπων με ξεχωριστά πολιτισμικά στοιχεία ενισχύει την δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, το αίσθημα της αποδοχής από το κοινωνικό σύνολο και τονώνει την αυτοπεποίθησή τους. Παρατηρούμε ότι η θεωρία του Maslow, όπως αναφέρεται στο κεφάλαιο 3, σχετικά με την ικανοποίηση

ανώτερων κυρίως αναγκών όπως η ανάγκη για εκτίμηση, επιβεβαιώνεται για τους συμμετέχοντες σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Διαφαίνεται ότι τα παραπάνω ευρήματα συνάδουν με τους στόχους του προγράμματος Erasmus+ (της Βασικής Δράσης 1) και κατ' επέκταση με τα οφέλη που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες από το πρόγραμμα Erasmus+.

Σχετικά με τους άλλους δύο παράγοντες αποτελεσματικότητας (βελτίωση επαγγελματικών προοπτικών και συνεισφορά στην εύρεση εργασίας) που διερευνήθηκαν, παρατηρείται μια απόκλιση σε σχέση με τους προαναφερόμενους παράγοντες ως προς τον βαθμό ικανοποίησης. Ειδικότερα, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών, παρόλο που οι καταρτιζόμενοι εξέφρασαν χαμηλότερο βαθμό ικανοποίησης σε σχέση με τους υπόλοιπους παράγοντες αποτελεσματικότητας, εντούτοις, η ικανοποίηση από τον εν λόγω παράγοντα κρίνεται και αυτή μέτρια προς αρκετά υψηλή, καθώς ξεπερνά την τιμή '3' ($M=3.47$). Αντίθετα, όσον αφορά την προσδοκία για συνεισφορά στην εύρεση εργασίας, ενώ την προσδοκούσαν σε αρκετά υψηλό βαθμό (3.70), τελικά αυτή φαίνεται να ικανοποιήθηκε σε μέτριο βαθμό (2.94). Συνεπώς, η αποτελεσματικότητα του προγράμματος για τον συγκεκριμένο παράγοντα κρίνεται μέτρια.

Συνοψίζοντας, φαίνεται πως το πρόγραμμα Erasmus+ έχει ικανοποιήσει τους καταρτιζόμενους ως προς την αποτελεσματικότητά του σε σχέση με τις προσδοκίες που είχαν από αυτό. Έτσι, οι καταρτιζόμενοι θεωρούν ότι το πρόγραμμα τους παρέιχε αρκετά εφόδια για να διαμορφώσουν μια σαφή εικόνα σχετικά με την επαγγελματική τους καριέρα στο μέλλον, αλλά και αρκετές γνώσεις, εμπειρίες και κοινωνικές επαφές που θα τους αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμες στο μέλλον. Βέβαια, αυτό θα μπορούσε να αμφισβητηθεί, αφού οι καταρτιζόμενοι δήλωσαν μια μέτρια ικανοποίηση από τη συνεισφορά του προγράμματος στην εύρεση νέας ή καλύτερης εργασίας. Αυτό το εύρημα, εάν συνδυαστεί με την αρκετά υψηλή ικανοποίηση από όλους τους υπόλοιπους παράγοντες της αποτελεσματικότητας, σημαίνει ότι ενώ οι καταρτιζόμενοι συνολικά αισθάνονται αρκετά ικανοποιημένοι από αυτό, εντούτοις η οικονομική κρίση και η συνεχιζόμενη υψηλή ανεργία μειώνει τη δυνατότητα το ίδιο το πρόγραμμα να βοηθήσει στην εύρεση μιας νέας ή μιας καλύτερης εργασίας, λόγω των ήδη περιορισμένων θέσεων εργασίας που είναι διαθέσιμες. Συνεπώς, η μέτρια αυτή ικανοποίηση, μάλλον αποδίδεται περισσότερο στο δυσάρεστο οικονομικό κλίμα που υπάρχει παρά στην εσωτερική αποτελεσματικότητα του ίδιου του προγράμματος.

5.5 Παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ που επηρεάζουν την ικανοποίηση από τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών

Στο τμήμα αυτό εξετάζεται το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με το ποιοι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών.

Καθώς οι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ είναι μετρημένοι σε κλίμακα Likert, άρα μπορεί να θεωρηθούν ως μια ποσοτική μεταβλητή, ενώ και η ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών είναι επίσης μετρημένη σε κλίμακα Likert, άρα και αυτή θεωρείται μια ποσοτική μεταβλητή, τότε για να διερευνηθεί ποιοι ποσοτικοί παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών, εφαρμόζεται η ανάλυση συσχέτισης (correlation analysis) και η ανάλυση παλινδρόμησης (regression analysis).

Αρχικά εξετάζεται ποια είναι η συσχέτιση της εξαρτημένης μεταβλητής (ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών) με κάθε μία ξεχωριστά από τις ανεξάρτητες μεταβλητές, μέσα από τον υπολογισμό συντελεστών συσχέτισης Pearson. Η μηδενική υπόθεση (H_0) αναφέρεται στη μη συσχέτιση των μεταβλητών. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.7 παρακάτω.

Όλοι σχεδόν οι παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ βρέθηκαν να έχουν συσχέτιση στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Εξάιρεση αποτελεί ο παράγοντας σχετικά με την επάρκεια της χρονικής διάρκειας του προγράμματος, όπου βρέθηκε στατιστικά ασήμαντη η συσχέτιση του με την ικανοποίηση από το πρόγραμμα σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών των καταρτιζόμενων, σε επίπεδο 5% ($p > 0.05$).

Οι συσχετίσεις που προέκυψαν στατιστικά σημαντικές βρέθηκαν θετικές και μέτριες. Την πιο υψηλή συσχέτιση την είχε ο παράγοντας ικανοποίησης που αφορά το βαθμό ικανοποίησης από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα ($r=0.546$) και κατά δεύτερο λόγο ο παράγοντας ικανοποίησης που αφορά το βαθμό που ο οργανισμός του εξωτερικού ανταποκρίθηκε στις ανάγκες ($r=0.512$). Για τους υπόλοιπους παράγοντες, οι συντελεστές συσχέτισης βρέθηκαν κάτω από 0.5, υπονοώντας μια κάτω του μετρίου συσχέτιση.

Πίνακας 5.7. Συσχέτιση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ με την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών (Pearson)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;	1.000	.419*	.403*	.453*	.512*	0.015	.485*	.318*	.452*	.546*
		0.000	0.000	0.000	0.000	0.869	0.000	0.001	0.000	0.000
2 Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του;	.419*	1.000	.801*	.729*	.545*	0.102	.567*	.563*	.673*	.601*
	0.000		0.000	0.000	0.000	0.277	0.000	0.000	0.000	0.000
3 Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξή του;	.403*	.801*	1.000	.782*	.528*	0.099	.585*	.542*	.672*	.603*
	0.000	0.000		0.000	0.000	0.292	0.000	0.000	0.000	0.000
4 Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξή του προγράμματος;	.453*	.729*	.782*	1.000	.574*	0.066	.635*	.470*	.674*	.649*
	0.000	0.000	0.000		0.000	0.484	0.000	0.000	0.000	0.000
5 Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδεύτηκε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας;	.512*	.545*	.528*	.574*	1.000	.213*	.687*	.438*	.599*	.634*
	0.000	0.000	0.000	0.000		0.021	0.000	0.000	0.000	0.000
6 Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής;	0.015	0.102	0.099	0.066	.213*	1.000	0.165	0.047	0.153	.197*
	0.869	0.277	0.292	0.484	0.021		0.077	0.620	0.101	0.034
7 Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος;	.485*	.567*	.585*	.635*	.687*	0.165	1.000	.554*	.678*	.650**
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.077		0.000	0.000	0.000
8 Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής;	.318*	.563*	.542*	.470*	.438*	0.047	.554*	1.000	.689*	.530*
	0.001	0.000	0.000	0.000	0.000	0.620	0.000		0.000	0.000
9 Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα;	.452*	.673*	.672*	.674*	.599*	0.153	.678*	.689*	1.000	.810*
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.101	0.000	0.000		0.000
10 Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα;	.546*	.601*	.603*	.649*	.634*	.197*	.650*	.530*	.810*	1.000
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.034	0.000	0.000	0.000	

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Στη συνέχεια, εκτιμήθηκε ένα γραμμικό μοντέλο παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την ικανοποίηση από το πρόγραμμα σχετικά με την βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών των καταρτιζόμενων και ανεξάρτητες μεταβλητές τους παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+.

Στο πλαίσιο της εκτίμησης του γραμμικού μοντέλου, εξετάστηκαν, επίσης, και οι προϋποθέσεις των καταλοίπων. Πιο συγκεκριμένα, καθώς τα δεδομένα αποτελούν δείγμα διαστρωματικό και όχι χρονολογικές σειρές, τότε δεν τίθεται θέμα αυτοσυσχέτισης, ενώ καθώς το δείγμα είναι μεγάλο, δεν απαιτείται έλεγχος κανονικότητας, καθώς τυχόν παραβίαση δεν επηρεάζει την αξιοπιστία των ελέγχων. Η ετεροσκεδαστικότητα εξετάστηκε διερευνώντας εάν τα τετραγωνικά κατάλοιπα έχουν σημαντική σχέση με την εκτιμώμενη εξαρτημένη μεταβλητή, στο πλαίσιο του ελέγχου ετεροσκεδαστικότητας White. Τα αποτελέσματα της εκτίμησης με την κλασική μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) παρουσιάζονται στον πίνακα 5.8 παρακάτω.

Σύμφωνα με τον έλεγχο ετεροσκεδαστικότητας, η μηδενική υπόθεση περί ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p > 0.05$). Συνεπώς, λόγω της μη ύπαρξης ισχυρών ενδείξεων ετεροσκεδαστικότητας, οι εκτιμήσεις και οι στατιστικοί έλεγχοι για τους συντελεστές είναι αξιόπιστοι.

Πίνακας 5.8. Επίδραση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ στην ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών

Εξαρτημένη: Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επταεγγελματικές σας προοπτικές;				
Ερμηνευτικές Μεταβλητές	B	se(B)	t-statistic	p
Σταθερά	0.62	0.57	1.09	0.278
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	0.10	0.18	0.55	0.584
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	-0.03	0.20	-0.14	0.892
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος;	0.06	0.17	0.38	0.707
Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας;	0.25	0.13	1.96	0.050 *
Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής;	-0.12	0.08	-1.49	0.139
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος;	0.15	0.14	1.04	0.300
Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής;	-0.03	0.13	-0.21	0.831
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρείχε το πρόγραμμα;	-0.13	0.18	-0.76	0.451
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα;	0.45	0.17	2.73	0.007 *
	F-statistic	p		
Συνολική Ερμηνευτικότητα	6.98	0.000 *		
	R ²	37.2%		
	X ² -statistic	p		
Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας	1.73	0.189		

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Ο έλεγχος συνολικής σημαντικότητας της παλινδρόμησης έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση για ασήμαντη παλινδρόμηση απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$), κάτι που σημαίνει ότι κάποιοι παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών σε κάποιο βαθμό στατιστικά σημαντικό. Πάντως, σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού, που βρέθηκε μόλις 37.2%, φαίνεται ότι δεν υπάρχει και τόσο έντονη επίδραση.

Ο έλεγχος σημαντικότητας των συντελεστών β με το t-test έδειξε ότι μόνο **δύο παράγοντες** ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ βρέθηκαν να επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών. Αυτοί είναι ο βαθμός που ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους και ο βαθμός ικανοποίησης από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Για τους υπόλοιπους συντελεστές, ο έλεγχος σημαντικότητας έδειξε ότι προέκυψαν μη σημαντικοί συντελεστές σε επίπεδο 5% ($p > 0.05$), το οποίο σημαίνει ότι δεν επηρέασαν την εξαρτημένη μεταβλητή (ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παράγοντες αυτοί βρέθηκαν να έχουν και στατιστικά σημαντική συσχέτιση (Pearson). Το θετικό πρόσημο και των συντελεστών συσχέτισης και των συντελεστών β σημαίνει ότι η αυξημένη ικανοποίηση από το βαθμό που ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν ανταποκρίθηκε στις ανάγκες και η αυξημένη ικανοποίηση από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα προκαλεί αυξημένη ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ που επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών βρέθηκε να είναι, κατά κύριο λόγο, *ο βαθμός στον οποίο ο οργανισμός που εκπαιδεύτηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους και ο βαθμός ικανοποίησης από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα*, οι οποίοι έχουν την πιο υψηλή θετική επίδραση.

Συνεπώς, για να είναι ικανοποιημένοι οι καταρτιζόμενοι από τη συνεισφορά του προγράμματος σχετικά με τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών, θα πρέπει ο φορέας του εξωτερικού στον οποίο εκπαιδεύονται οι καταρτιζόμενοι να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους, αλλά και η κατάρτιση που τους παρέχει το πρόγραμμα να είναι υψηλή.

5.6 Παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ που επηρεάζουν την ικανοποίηση από την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος

Στο τμήμα αυτό εξετάζεται το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με το ποιοι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος.

Καθώς οι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ είναι μετρημένοι σε κλίμακα Likert, άρα μπορεί να θεωρηθούν ως μια ποσοτική μεταβλητή, ενώ και η ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος είναι επίσης μετρημένη σε κλίμακα Likert, άρα και αυτή θεωρείται μια ποσοτική μεταβλητή, τότε για να διερευνηθεί ποιοι ποσοτικοί παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος εφαρμόζεται η ανάλυση συσχέτισης (correlation analysis) και η ανάλυση παλινδρόμησης (regression analysis).

Αρχικά εξετάζεται ποια είναι η συσχέτιση της εξαρτημένης μεταβλητής (ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος) με κάθε μία ξεχωριστά από τις ανεξάρτητες μεταβλητές μέσα από τον υπολογισμό συντελεστών συσχέτισης Pearson. Η μηδενική υπόθεση (H_0) αναφέρεται στη μη συσχέτιση των μεταβλητών. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.9 παρακάτω.

Όλοι σχεδόν οι παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ βρέθηκαν να έχουν συσχέτιση στατιστικά σημαντική σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$). Εξαίρεση αποτελεί ο παράγοντας σχετικά με την επάρκεια της χρονικής διάρκειας του προγράμματος, όπου η συσχέτιση του με την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος βρέθηκε στατιστικά μη σημαντική σε επίπεδο 5% ($p > 0.05$).

Οι συσχετίσεις που προέκυψαν στατιστικά σημαντικές βρέθηκαν θετικές και μέτριες έως ισχυρές. Την πιο υψηλή συσχέτιση την είχε ο παράγοντας ικανοποίησης που

αφορά την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα ($r=0.781$), αλλά και ο παράγοντας ικανοποίησης που αφορά τις δραστηριότητες που συμμετείχαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος ($r=0.772$), καθώς και ο παράγοντας που αφορά τη συνολική οργάνωση που παρείχε το πρόγραμμα ($r=0.752$). Υψηλή συσχέτιση είχε και ο παράγοντας ικανοποίησης που αφορά το βαθμό που ο οργανισμός του εξωτερικού ανταποκρίθηκε στις ανάγκες των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ ($r=0.708$). Αρκετά υψηλή συσχέτιση είχαν και οι παράγοντες που αφορούν το βαθμό ενημέρωσης σχετικά με τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ($r=0.674$), καθώς και το βαθμό ενημέρωσης σχετικά με τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του ($r=0.662$). Για τους υπόλοιπους παράγοντες, οι στατιστικά σημαντικοί συντελεστές συσχέτισης βρέθηκαν από 0.536 έως 0.598, υπονοώντας μια μέτρια έως κάπως ισχυρή συσχέτιση.

Πίνακας 5.9. Συσχέτιση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ με την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος (Pearson)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;	1.000	0.662*	0.598*	0.674*	0.708*	0.146	0.772*	0.536*	0.752*	0.781*
		0.000	0.000	0.000	0.000	0.118	0.000	0.000	0.000	0.000
2 Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του;	0.662*	1.000	0.801*	0.729*	0.545*	0.102	0.567*	0.563*	0.673*	0.601*
	0.000		0.000	0.000	0.000	0.277	0.000	0.000	0.000	0.000
3 Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξή του;	0.598*	0.801*	1.000	0.782*	0.528*	0.099	0.585*	0.542*	0.672*	0.603*
	0.000	0.000		0.000	0.000	0.292	0.000	0.000	0.000	0.000
4 Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξή του προγράμματος ;	0.674*	0.729*	0.782*	1.000	0.574*	0.066	0.635*	0.470*	0.674*	0.649*
	0.000	0.000	0.000		0.000	0.484	0.000	0.000	0.000	0.000
5 Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδεύηκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	0.708*	0.545*	0.528*	0.574*	1.000	0.213*	0.687*	0.438*	0.599*	0.634*
	0.000	0.000	0.000	0.000		0.021	0.000	0.000	0.000	0.000
6 Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	0.146	0.102	0.099	0.066	0.213*	1.000	0.165	0.047	0.153	0.197*
	0.118	0.277	0.292	0.484	0.021		0.077	0.620	0.101	0.034
7 Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	0.772*	0.567*	0.585*	0.635*	0.687*	0.165	1.000	0.554*	0.678*	0.650**
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.077		0.000	0.000	0.000
8 Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	0.536*	0.563*	0.542*	0.470*	0.438*	0.047	0.554*	1.000	0.689*	0.530*
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.620	0.000		0.000	0.000
9 Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/ή είστε από τη συνολική οργάνωση που παρείχε το πρόγραμμα ;	0.752*	0.673*	0.672*	0.674*	0.599*	0.153	0.678*	0.689*	1.000	0.810*
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.101	0.000	0.000		0.000
10 Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/ή είστε από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα ;	0.781*	0.601*	0.603*	0.649*	0.634*	0.197*	0.650*	0.530*	0.810*	1.000
	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.034	0.000	0.000	0.000	

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Έπειτα, εκτιμήθηκε ένα γραμμικό μοντέλο παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος και ανεξάρτητες μεταβλητές τους παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+. Με βάση τη λογική που αναπτύχθηκε στο προηγούμενο ερώτημα, εξετάστηκε η ύπαρξη ετεροσκεδαστικότητας στα κατάλοιπα με το κριτήριο White. Τα αποτελέσματα της εκτίμησης με την κλασική μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.10 παρακάτω.

Σύμφωνα με τον έλεγχο ετεροσκεδαστικότητας, η μηδενική υπόθεση περί ομοσκεδαστικότητας δεν απορρίπτεται ακόμα σε επίπεδο 5% ($p > 0.05$). Συνεπώς, λόγω της μη ύπαρξης ισχυρών ενδείξεων ετεροσκεδαστικότητας, οι εκτιμήσεις και οι στατιστικοί έλεγχοι για τους συντελεστές είναι αξιόπιστοι.

Ο έλεγχος συνολικής σημαντικότητας της παλινδρόμησης έδειξε ότι η μηδενική υπόθεση για ασήμαντη παλινδρόμηση απορρίπτεται σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$), κάτι που σημαίνει ότι κάποιιο παράγοντες ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος σε κάποιο βαθμό στατιστικά σημαντικό. Επίσης, σύμφωνα με τον συντελεστή προσδιορισμού, που βρέθηκε 77.4%, φαίνεται ότι υπάρχει μια αρκετά έντονη επίδραση.

Πίνακας 5.10. Επίδραση παραγόντων ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ στην ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος

Εξαρτημένη: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;		B	se(B)	t-statistic	p
Ερμηνευτικές Μεταβλητές					
	Σταθερά	-0.37	0.31	-1.21	0.230
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	0.25	0.10	2.50	0.014 *
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	-0.18	0.11	-1.71	0.091
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;	0.09	0.09	0.93	0.352
	Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	0.16	0.07	2.30	0.023 *
	Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	-0.03	0.05	-0.63	0.529
	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	0.33	0.08	4.30	0.000 *
	Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	-0.04	0.07	-0.48	0.635
	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα ;	0.12	0.10	1.26	0.210
	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα ;	0.33	0.09	3.63	0.000 *
		F-statistic		p	
		Συνολική Ερμηνευτικότητα	40.35	0.000 *	
		R ²	77.4%		
		X ² -statistic		p	
		*Έλεγχος Ετεροσκεδαστικότητας	0.72	0.395	

* Στατιστικά σημαντικό σε 5%

Ο έλεγχος σημαντικότητας των συντελεστών β με το t-test έδειξε ότι **τέσσερεις παράγοντες** ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ βρέθηκαν να επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος. Αυτοί είναι ο βαθμός ενημέρωσης για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του, ο βαθμός που ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους, ο βαθμός ικανοποίησης από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος, και, τέλος, ο βαθμός ικανοποίησης από την κατάρτιση που παρέχει το

πρόγραμμα, καθώς προέκυψαν στατιστικά σημαντικοί συντελεστές σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$).

Ο λόγος που οι υπόλοιποι παράγοντες είχαν μη σημαντικούς συντελεστές β σε επίπεδο 5% ($p < 0.05$), ενώ είχε βρεθεί να έχουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση (Pearson) είναι ότι, επειδή συσχετίζονται με τους άλλους στατιστικά σημαντικούς παράγοντες της ικανοποίησης από την οργάνωση και υλοποίηση, δεν βρέθηκαν με την ανάλυση παλινδρόμησης να προσφέρουν κάποια επιπλέον επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή (ικανοποίηση από την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος)

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παράγοντες που βρέθηκαν να έχουν στατιστικά σημαντική επίδραση στο πλαίσιο της ανάλυσης παλινδρόμησης, βρέθηκαν να έχουν και στατιστικά σημαντική υψηλή συσχέτιση (Pearson). Το θετικό πρόσημο και των συντελεστών συσχέτισης και των συντελεστών β σημαίνει ότι η αυξημένη ικανοποίηση από το βαθμό ενημέρωσης για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του, από το βαθμό που ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους, από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος και από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα προκαλεί αυξημένη ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ που επηρεάζουν την ικανοποίηση σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος βρέθηκε να είναι, κατά κύριο λόγο, ο *βαθμός ενημέρωσης για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του*, ο *βαθμός που ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους*, ο *βαθμός ικανοποίησης από τις δραστηριότητες που συμμετείχαν* και ο *βαθμός ικανοποίησης από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα*.

Οι καταρτιζόμενοι λοιπόν, αισθάνονται ότι για να εκπληρωθούν οι στόχοι του προγράμματος Erasmus+ θα πρέπει οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν κατά τη διάρκεια του προγράμματος και η κατάρτιση του προγράμματος να τους ικανοποιούν σε υψηλό βαθμό, ο φορέας υποδοχής να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους, καθώς επίσης και να υπάρχει επαρκής ενημέρωση για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του από το φορέα αποστολής (ΔΙΕΚ).

Συνεπώς, ο φορέας υποδοχής (του εξωτερικού), ο φορέας αποστολής (ΔΙΕΚ), καθώς και το περιεχόμενο του ίδιου του προγράμματος, επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την ικανοποίηση που νιώθουν οι καταρτιζόμενοι σχετικά με την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος.

5.7 Περιορισμοί έρευνας

Κατά τη διάρκεια της έρευνας παρουσιάστηκαν ορισμένες δυσκολίες και περιορισμοί. Σημαντικό περιορισμό αποτέλεσε το γεωγραφικό εύρος του δείγματος, το οποίο κάλυπτε μόνο καταρτιζόμενους ΔΙΕΚ του Νομού Αττικής. Αυτό σημαίνει ότι τα αποτελέσματα της έρευνας δεν μπορούν να οδηγήσουν σε γενίκευση για όλα τα

ΔΙΕΚ της χώρας που υλοποίησαν προγράμματα Erasmus+. Ο περιορισμός της μεγέθυνσης του δείγματος και σε άλλους νομούς της χώρας οφείλεται στο γεγονός ότι, τα ΔΙΕΚ της Περιφέρειας δεν έχουν υλοποιήσει αντίστοιχα προγράμματα κατά τα έτη 2015, 2016 και 2017, παρά μόνο σε πολύ μικρό αριθμό και όχι για όλα τα έτη.

Επίσης, ενώ η έρευνα αφορούσε τους συμμετέχοντες σε προγράμματα Erasmus+ κατά τα έτη 2015, 2016 και 2017, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έχουν ήδη αποφοιτήσει, γεγονός το οποίο καθιστούσε δύσκολη την ανταπόκριση τους.

Ένας ακόμη περιορισμός, σχετίζεται με την περιορισμένες βιβλιογραφικές αναφορές σε ελληνικές πηγές, σχετικά με την μελέτη της ικανοποίησης των καταρτιζομένων από εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+ για τα έτη 2015 - 2017, με δεδομένα που αντλήθηκαν συνολικά από 5 ΔΙΕΚ του νομού Αττικής. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα μέσω της επεξεργασίας και της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων και οι απαντήσεις που αφορούν τα ερευνητικά ερωτήματα. Το κεφάλαιο κλείνει με προτάσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας και με προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

6.1 Συμπεράσματα

Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας συνοπτικά είναι τα εξής:

- Η βασικότερη προσδοκία των καταρτιζόμενων από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα Erasmus+ είναι η *ανάπτυξη νέων γνώσεων και δεξιοτήτων*.

Ακολουθούν η απόκτηση κοινωνικών επαφών, η διερεύνηση συνθηκών εργασίας στο εξωτερικό, η βελτίωση της πιθανότητας εύρεσης εργασίας, η βελτίωση γλωσσικών δεξιοτήτων και τέλος η αύξηση της δυνατότητας απασχόλησης στο εξωτερικό. Αξίζει να αναφερθεί πως για όλες τις προσδοκίες προέκυψε υψηλός βαθμός επιρροής για την συμμετοχή των καταρτιζόμενων στο πρόγραμμα και συνεπώς όλες οι προσδοκίες ήταν αρκετά υψηλής σημασίας για τους συμμετέχοντες σε αυτό.

- Ως προς την ικανοποίηση των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+, *ο υψηλότερος βαθμός ικανοποίησης προέκυψε από το ΔΙΕΚ, το οποίο τους βοήθησε σημαντικά κατά τη διάρκεια τοποθέτησης τους στο φορέα υποδοχής.* Επίσης υψηλό βαθμό ικανοποίησης εμφάνισαν οι καταρτιζόμενοι από την *ενημέρωση για τους στόχους και τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξή του, από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν και από τη συνολική οργάνωση που παρείχε το πρόγραμμα.*

Ωστόσο, αρκετά υψηλός βαθμός ικανοποίησης βρέθηκε και από τον φορέα που εκπαιδεύτηκαν στο εξωτερικό ο οποίος ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους, από την κατάρτιση που τους παρείχε το πρόγραμμα και από την ενημέρωση για την μεθοδολογία κατάρτισης. Αξίζει να αναφερθεί, πάντως, ότι ενώ ο βαθμός ικανοποίησης για την επάρκεια της χρονικής διάρκειας του προγράμματος ήταν ο μικρότερος, εντούτοις και για αυτόν τον παράγοντα εκτιμάται να έμειναν αρκετά ικανοποιημένοι οι συμμετέχοντες.

Παρατηρώντας τα αποτελέσματα της έρευνας, διαφαίνεται ότι η ικανοποίηση των καταρτιζόμενων από την οργάνωση και την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+ συνολικά, ήταν υψηλή.

- Ως προς την ικανοποίηση των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+, ο υψηλότερος βαθμός ικανοποίησης προέκυψε, κατά κύριο λόγο, από τη βοήθεια του προγράμματος σχετικά με την διαμόρφωση μιας σαφέστερης ιδέας για τις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες, από την ικανοποίηση των προσδοκιών που είχαν από το πρόγραμμα, από την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος, από την βοήθεια του προγράμματος σχετικά με την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων και από την βελτίωση των κοινωνικών επαφών. Μέτρια προς αρκετά υψηλή εμφανίζεται η ικανοποίηση των καταρτιζόμενων από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, σχετικά με την συνεισφορά του προγράμματος στην βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών καθώς και στην εύρεση νέας ή καλύτερης εργασίας.

Παρατηρώντας τα αποτελέσματα της έρευνας, οι συμμετέχοντες φαίνεται να έμειναν αρκετά ικανοποιημένοι από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος συνολικά.

- *Ο βαθμός στον οποίο ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους και ο βαθμός ικανοποίησης από την κατάρτιση που τους παρείχε το πρόγραμμα, είναι οι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+, οι οποίοι επηρεάζουν την ικανοποίηση των καταρτιζόμενων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως για να θεωρήσουν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ ότι το πρόγραμμα Erasmus+ είναι αποτελεσματικό σχετικά με τη συνεισφορά του στη βελτίωση των επαγγελματικών τους προοπτικών, θα πρέπει ο φορέας στον οποίο καταρτίζονται στο εξωτερικό να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους και η κατάρτιση που τους παρέχεται να είναι υψηλής ποιότητας.*
- *Ο βαθμός ενημέρωσης για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξή του, ο βαθμός στον οποίο ο φορέας που εκπαιδεύτηκαν οι καταρτιζόμενοι ΔΙΕΚ στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους, ο βαθμός ικανοποίησης από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν και ο βαθμός ικανοποίησης από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα είναι οι παράγοντες ικανοποίησης των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+, οι οποίοι επηρεάζουν την ικανοποίηση των καταρτιζόμενων σχετικά την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την εκπλήρωση των στόχων του.*

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως για να είναι αποτελεσματικό ένα πρόγραμμα Erasmus+ ως προς την επίτευξη των στόχων του, θα πρέπει να υπάρχει σαφής υποστήριξη, συνεργασία και άρτια οργάνωση από τον φορέα υποδοχής (του εξωτερικού) και τον φορέα αποστολής (ΔΙΕΚ), καθώς και το περιεχόμενο του ίδιου του προγράμματος να ικανοποιεί τους καταρτιζόμενους.

6.2 Προτάσεις

Καθώς οι καταρτιζόμενοι προσδοκούν από το πρόγραμμα Erasmus+ κυρίως να τους παρέχει νέες γνώσεις και δεξιότητες, ο σχεδιασμός των προγραμμάτων αυτών θα πρέπει να είναι προσανατολισμένος στην ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και των γνώσεων, που θα αποκτήσουν οι καταρτιζόμενοι μέσω της συμμετοχής τους σε αυτό, δίνοντάς τους έτσι τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε μέσω της στενής συνεργασίας των φορέων εσωτερικού και εξωτερικού, τα προγράμματα κατάρτισης στο εξωτερικό να περιλαμβάνουν ένα εκπαιδευτικό και επαγγελματικό περιεχόμενο που θα προσφέρει επιπλέον γνώση και εξειδίκευση που δεν υπάρχει σε φορείς του εσωτερικού. Με αυτόν τον τρόπο οι καταρτιζόμενοι θα αποκτούν επιπλέον γνώσεις και δεξιότητες και ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας.

Η εν λόγω έρευνα επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Erasmus+ και την πραγματική αποκόμιση οφελών για τους καταρτιζόμενους και συνεπώς ο θεσμός του προγράμματος Erasmus+, θα πρέπει να γίνει πιο ελκυστικός για περισσότερους νέους δίνοντας τους κίνητρα για συμμετοχή σε αυτό. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η περίοδος απασχόλησης των καταρτιζόμενων σε θέσεις εργασίας του αντικειμένου τους στο εξωτερικό, μέσω του προγράμματος Erasmus+, να αναγνωρίζεται ως το εξάμηνο ή μέρος αυτού της υποχρεωτικής πρακτικής άσκησης των καταρτιζόμενων, η οποία είναι απαραίτητο να υλοποιηθεί προκειμένου να αποφοιτήσουν από το ΔΙΕΚ.

Επίσης, μέσα από την έρευνα αναδεικνύεται η ανάγκη για μεγαλύτερη διάρκεια του προγράμματος κινητικότητας, καθώς τα άτομα που ερωτήθηκαν, εμφάνισαν την χαμηλότερη ικανοποίηση από τη χρονική διάρκεια του προγράμματος.

Προτείνεται επίσης, τα προγράμματα Erasmus+ να προβλέπουν την χορήγηση επίσημων πιστοποιητικών επαγγελματικής προϋπηρεσίας για την διάρκεια απασχόλησης στο εξωτερικό.

6.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η παρούσα έρευνα διερεύνησε το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα Erasmus+ στο Νομό Αττικής. Κατά συνέπεια, θα παρουσίαζε ενδιαφέρον η έρευνα αυτή να πραγματοποιηθεί σε ένα πιο διευρυμένο δείγμα συμμετεχόντων στο μέλλον, το οποίο θα προέρχεται και από άλλες γεωγραφικές περιοχές της χώρας.

Επίσης, καθώς μέσω του προγράμματος Erasmus+ παρέχονται εφόδια, τα οποία θεωρούνται σημαντικά για την επαγγελματική εξέλιξη των συμμετεχόντων, ιδιαίτερη σημασία θα είχε να ερευνηθεί η επίδραση της μαθησιακής κινητικότητας του προγράμματος Erasmus+ στην επαγγελματική πορεία των καταρτιζομένων ΔΙΕΚ μετά την αποφοίτησή τους. Μέσω μιας ποιοτικής έρευνας με συνεντεύξεις θα μπορούσαν να εξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα σχετικά με την μετέπειτα απασχόληση των καταρτιζόμενων ΔΙΕΚ σε αντικείμενο συναφές με το αντικείμενο

σπουδών τους και αν συνεισέφερε σε αυτό η κατάρτιση και η εργασιακή εμπειρία στο εξωτερικό.

Εκτιμούμε ότι θα είχε ερευνητικό ενδιαφέρον η περαιτέρω μελέτη της επίδρασης των δημογραφικών χαρακτηριστικών στο βαθμό ικανοποίησης των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσε να διερευνηθεί κατά πόσο δημογραφικοί παράγοντες όπως το φύλο, η εκπαιδευτική βαθμίδα και η επαγγελματική κατάσταση επηρεάζουν τις προσδοκίες και το βαθμό ικανοποίησης από τους παράγοντες οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος Erasmus+ και πώς διαφοροποιούνται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων με βάση τις δημογραφικές τους κατατάξεις. Η μελέτη αυτή, θα μπορούσε ίσως να συμβάλει στην αναγνώριση νέων αναγκών και προσδοκιών που προκύπτουν για τα προγράμματα κατάρτισης, κυρίως από τις νεότερες ηλικίες.

Τέλος, θέμα για μελλοντική έρευνα θα μπορούσαν να αποτελέσουν και ίσως θα έπρεπε να διερευνηθούν ποια είναι τα ενδεχόμενα οφέλη που αποκομίζουν τα ΔΙΕΚ από την οργάνωση και υλοποίηση των προγραμμάτων Erasmus+, καθώς στην έρευνά μας διαπιστώθηκε πόσο σημαντική είναι η συμβολή του ΔΙΕΚ ως φορέα οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος Erasmus+.

Ολοκληρώνοντας, εκτιμούμε ότι κάθε ερευνητική προσπάθεια συμβάλλει στην διεξαγωγή σημαντικών αποτελεσμάτων, τα οποία δύναται να αξιολογηθούν και να αξιοποιηθούν, έτσι ώστε να συμβάλουν στην βελτίωση των προγραμμάτων μαθησιακής κινητικότητας, ως προς το περιεχόμενο, την οργάνωση και την συνολική αποτελεσματικότητά τους.

Ελληνόγλωσση

Αμίτσης, Γ. (2000). *Θεσμοί και πολιτικές επαγγελματικής κατάρτισης – Η Ευρωπαϊκή πρόκληση και η εξέλιξη του εθνικού συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης*. Αθήνα: Παπαζήση.

Απόφαση 87/327/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιουνίου 1987 για την θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης σχετικά με την κινητικότητα των φοιτητών(ERASMUS), *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 166/25.6.1987*, Ανακτήθηκε στις 15/10/2018 από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31987D0327>

Βεργίδης, Δ. (2001). Δια βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Στο: Κ. Π. Χάρης, Ν. Β. Πετρουλάκης & Σ. Νικόδημος (επιμ.). *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση* (127 -144). Αθήνα: Ατραπός.

Βεργίδης, Δ., Καραλής, Θ. (2008). *Σχεδιασμός, Οργάνωση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων*. [Ηλεκτρονικό Βιβλίο] Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στο: https://www.eap.gr/images/stories/pdf/EKP64_C_Schediasmos_Organosi_Axiologisi_Programmaton_F10949.pdf

Γκόβαρης, Χ. & Ρουσσάκης, Ι. (2008). *Ευρωπαϊκή Ένωση - Πολιτικές στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Δαραράς, Α. (2003). Σύγχρονα θέματα ευρωπαϊκής εκπαίδευσης: Ευρωπαϊκή ταυτότητα-ευρωπαϊκή διάσταση στα αναλυτικά προγράμματα. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Ο εκπαιδευτικός και η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση* (σελ. 66-72). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δημητρόπουλος, Ε. Γ. & Καλούρη – Αντωνοπούλου, Ο.Χ. (2003). *Παιδαγωγική Ψυχολογία: από την θεωρία της μάθησης στην εκπαίδευση νέων & ενηλίκων*. Αθήνα: Έλλην.

Δρακάτος, Κ., (1984). *Στατιστική*. 2η Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), Οδηγός προγράμματος Erasmus+, Έκδοση 3 (2018): 10/08/2018. Ανακτήθηκε στις 19/10/2018 από https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/erasmus-plus-programme-guide3_el.pdf

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Συμβούλιο (2013). Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό και για την κατάργηση των αποφάσεων αριθ. 1719/2006/ΕΚ, αριθ. 1720/2006/ΕΚ και αριθ. 1298/2008/ΕΚ, Επίσημη

Εφημερίδα αριθ. L 347/221 της 11/12/2013. Ανακτήθηκε από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013R1288>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). Βασικά στοιχεία Erasmus+. Ανακτήθηκε στις 19/10/2018 από https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about/key-figures_el

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία: επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. σ.126. Αθήνα: Κριτική.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία: επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική.

Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, Δελτίο Τύπου 2014. *Μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον αντίκτυπο του προγράμματος Erasmus*. Ανακτήθηκε από <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-vivliothiki/item/1789-deltio-tipou-gia-to-erasmus>

Κανονισμός λειτουργίας Δημόσιων ΙΕΚ. Ανακτήθηκε στις 10/01/2019 από <http://www.gsae.edu.gr/el/epaggelmatiki-katartisi/i-e-k-institoyta-epaggelmatikis-katartisis/kanonismos-diek>

Καραλής, Θ. (2005). *Σχεδιασμός, διοίκηση, αξιολόγηση προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων, τόμος Δ*. [Ηλεκτρονικό Βιβλίο] Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στο: https://www.eap.gr/images/stories/pdf/EKE51_D_Axiologisi_Programmaton_F14267.pdf

Καραλής, Θ. (2013). *Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη Δια Βίου Μάθηση*. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΕΒΕΕ.

Καψάλης, Α., & Παπασταμάτης, Γ. (2002). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Γενικά εισαγωγικά θέματα*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Κόκκος, Α. (2008). *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Κουτελέκος, Ι. & Χαλιάσος, Ν. (2014). *Προσδοκίες. "Το Βήμα του Ασκληπιού"*. 13 (2). σ. 134 - 143.

Κωσταρίδου - Ευκλείδη, Α. (1999). *Ψυχολογία κινήτρων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Κωτσίκης, Β. (2002). *Εισαγωγή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση*. Αθήνα: Έλλην.

Λιντζέρης, Π. (2013). *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, πιστοποίηση προσόντων [Ηλεκτρονικό Βιβλίο]* Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΕΒΕΕ. Διαθέσιμο στο: https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2018/02/EKPAIDEUSH_DIA_VIOU_PISTOPOIISHH.pdf

Μουζάκης, Χ. (2006). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα*. Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Ανακτήθηκε στις 31/03/2019, από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2532/782.pdf>

Μπασέτας, Κ. (2010). *Οι προσδοκίες των δασκάλων και οι επιδράσεις τους στους μαθητές*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Πολυζωάκη, Α. (2018). *Απόψεις καταρτιζόμενων Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης αναφορικά με την ικανοποίησή τους από τις παρεχόμενες υπηρεσίες και την αποτελεσματικότητα της κατάρτισής τους: μια έρευνα στα Δ.Ι.ΕΚ του νομού Θεσσαλονίκης*. (Διπλωματική εργασία). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/21638/4/PolyzoakiAnnaMsc2018.pdf>

Σταλίκας, Α., Τριλιβά, Σ., και Ρούσση, Π. (2012) *Τα Ψυχομετρικά Εργαλεία στην Ελλάδα*. Έκδοση ΠΕΔΙΟ.

Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α. (2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τεγόπουλος, Γ., & Φυτράκης, Α. (2005). *Μείζον Ελληνικό λεξικό*. Αθήνα: Φυτράκης.

Bell, J. (1999). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός Παιδαγωγικής και κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg.

CEDEFOP. (2014). *Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Συνοπτική περιγραφή*. Ερευνητικό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία εκδόσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε από http://www.cedefop.europa.eu/files/4130_el.pdf

Cohen, I., Manion, I., Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Creswell, J.W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ίων.

Mezirow, J., και συνεργάτες (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Public Issue. (2011). *Έρευνα Κοινής Γνώμης Επί Ζητημάτων Διά Βίου Μάθησης*. Ανακτήθηκε από <http://www.publicissue.gr/1654/dia-viou-mathisi/>

Rogers, A. (1998). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ξενόγλωσση

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. doi: [10.1037/0033-295X.84.2.191](https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191)

Boshier, R. (1971). Motivational orientations of Adult Education participants: A factor analytic exploration of Houle's typology. *Adult Education Journal*, 21(2), pp. 3-26.

Boshier R. & Collins J.B. (1983). *Education Participation Scale Factor Structure and Socio-Demographic Correlates for 12 000 Learners*, International Journal of Lifelong Education, 2:2, 163-177, DOI: [10.1080/0260137830020205](https://doi.org/10.1080/0260137830020205)

Bracht, O., Engel, C., Janson, K., Over, A., Schomburg, H. & Teichler, U. (2006). *The Professional Value of Erasmus Mobility*. Germany: University of Kassel. Ανακτήθηκε από <https://www.eumonitor.nl/9353210/d/belang%20erasmus%20onder%20professionals.pdf>

Bryman, A. (1988). *Quantity and Quality in Social Research*. New York: Unwin Hyman Ltd.

CEDEFOP. (2010). *Learning outcomes approaches in VET curricula*. Luxemburg: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Cedefop (2015), *Stronger VET for better lives: Cedefop's monitoring report on vocational education and training policies 2010-14*. Ανακτήθηκε από: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-andresources/publications/3067>

CEDEFOP. (2018). *Apprenticeship Review in Greece. Modernising and expanding Apprenticeships in Greece. Thematic country reviews*. Luxemburg: Publications office of the European Union.

Clewes, D. (2003). *A Student-centred Conceptual Model of Service Quality in Higher Education*, 9 (1), 69-85 doi: [10.1080/13538320308163](https://doi.org/10.1080/13538320308163)

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. R. B., (2011). *Research methods in education*. Oxon, UK: Routledge.

Cronbach, L. J., (1951). *Coefficient alpha and the internal structure of tests*. Psychometrika, Volume 16, Issue 3, pp 297-334

Cross P. K. (1981). *Adults as learners: increasing participation and facilitating learning*. San Francisco: Jossey-Bass.

Donald, J. & Denison, B. (1996). Evaluating Undergraduate Education: the use of broad indicators. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 21, p.p 23-39. doi: [10.1080/0260293960210103](https://doi.org/10.1080/0260293960210103)

European Commission (2014). *The Erasmus impact study*. Luxemburg: Publications Office Of the European Union. doi: 10.2766/75468. http://erasmus.teiep.gr/download/praktiki_askisi/erasmus-impact_en.pdf

- Gordon, Howard R. D. (1993, December). *Houle's Typology: Time for Reconsideration*. American Vocational Education Association Convention, Nashville, TN, December 1993. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363785.pdf> (πρόσβαση στις 31/3/19)
- Illeris, K. (2002). *The three dimensions of learning: Contemporary learning theory in the tension field between the cognitive, the emotional and the social*. Leicester, UK: NIACE
- Jarvis, P. (2005). *Towards a Comprehensive Theory of Human Learning: Lifelong Learning and the Learning Society, Volume 1*. Abingdon: Routledge
- Knowles M. (1970). *The Modern Practice of Adult Education. Andragogy versus Pedagogy*. New York: Association Press
- Knowles, M. S., Holton, E. F. & Swanson, R. A. (1998). *The Adult Learner*. Houston, Texas: Gulf Publishing Company.
- Locke, E., Lathan, G. (1990), *A theory of goal setting and task performance*. Englewood Cliffs. N.J: Prentice Hall.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. New York, NY: Harper & Row Publishers.
- Maslow Abraham (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper Collins.
- McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. & Lowell, E. L. (1953). *The Achievement Motive*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Merriam, S. (2011). Adult learning. In K. Rubenson, *Adult learning and education*. Oxford: Elsevier. Σελ. 29-33
- Rogers Carl (1969). *Freedom to Learn: A view of what education might become*. Columbus, OH: Charles Merrill.
- Rogers, A. (1996). *Teaching adults*. Buckingham: Open University Press. 2nd Edition.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions*. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Thomas, E., & Galmbos, A (2004). What satisfies students? Mining Student - opinion Data with Regrassion and Decision Tree Analysis. *Research in Higher Education*. 45 (3) , 251-269. [doi: 10.1023/B:RIHE.0000019589.79439.6e](https://doi.org/10.1023/B:RIHE.0000019589.79439.6e)
- Umbach, P. D., & Porter, S. R. (2002). How do Academic departments impact students satisfaction? Understanding the contextual effects of departments. *Research in Higher Education*. 43(2), 209–234. [doi: 10.1023/A:1014471708162](https://doi.org/10.1023/A:1014471708162)
- Vroom, V.H. (1995). *Work and motivation* (1st ed.) San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Weiner, B. (1985). *An Attributional Theory of Achievement Motivation and Emotion*. California: University of California, Los Angeles. pp. 548-570.

<http://acmd615.pbworks.com/f/weinerAnattributionaltheory.pdf> (πρόσβαση στις 28/3/19)

Wieringen, F.v., & Attwell, G. (1999). *Vocational and Adult Education in Europe*. The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Wilkins, S., Balakrishnan, M. S., & Huisman, J. (2012). Student satisfaction and student perceptions of quality at international branch campuses in the United Arab Emirates. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 34(5), 543-556. doi: [10.1080/1360080X.2012.716003](https://doi.org/10.1080/1360080X.2012.716003)

Wlodkowski, R. J. (2011). *Enhancing adult motivation to learn: A comprehensive guide for teaching all adults*. (3rd ed.). San Francisco. CA: Jossey-Bass

Νόμοι – ΦΕΚ

Νόμος 3879/2010. ΦΕΚ Α 163/21-9-2010. Ανάπτυξη της Δια Βίου μάθησης και λοιπές διατάξεις.

Νόμος 4186/2013. ΦΕΚ 193/A/17-9-2013. Αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.

Νόμος 2009/1992 ΦΕΚ 18/14.2.1992. Εθνικό Σύστημα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις.

Νόμος 4186/2013: Προεδρικό Διάταγμα 18/2018 - ΦΕΚ 31/A/23-2-2018

ΦΕΚ 1807/2-7-2014 τ.Β'. Αρ.Αποφ. 5954/2014. Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.).

Διαδικτυακές πηγές

Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς (2013): <http://www.gsae.edu.gr/el/politikes-dvm> (πρόσβαση στις 03/11/2018)

Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (2018): <http://www.gsae.edu.gr/el/toppress/1431-apotelesmata-epilogis-katartizomenon-stadiek-eggrafes-epityxonton-yropsifion> (πρόσβαση στις 15/12/18)

Δημόσιο ΙΕΚ Γλυφάδας (2018). Πληροφορίες για τα Ευρωπαϊκά προγράμματα: <http://iek-glyfad.att.sch.gr/katigories-drasewn/eurwpaika-programmata/> (πρόσβαση στις 01/11/2018)

Δημόσιο ΙΕΚ Πειραιά (2018). Ευρωπαϊκά προγράμματα κινητικότητας: <http://iekpeiraia.gr/info/%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1.html> (πρόσβαση στις 26/10/18)

ΕΛΣΤΑΤ (2017). Διάφορα στατιστικά στοιχεία: <http://www.statistics.gr/el/statistics/eco> (πρόσβαση στις 04/05/2019)

Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, 2018. Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ΚΑ1: <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-ka1/epagelmatikatartisi-ka1> (πρόσβαση στις 31/10/2018)

ΙΚΥ. Στατιστικά στοιχεία Erasmus+: <https://www.iky.gr/el/stats> (πρόσβαση στις 05/03/2019)

Οδηγός Υλοποίησης Σχεδίων Erasmus+ ΚΑ1 VET 2015 <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-vivliothiki/item/2659-odigos-ylopoiisis-sxedion-erasmus-ka1-vet-2016> (πρόσβαση στις 14/3/2019)

Πληροφορίες για το Erasmus+: <http://erasmusplusyouth.gr/erasmus/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D%CF%88%CF%84%CE%B5-%CF%84%CE%BF-erasmus/> (πρόσβαση στις 24/10/2019)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Α1

Ομάδες Προσανατολισμού, Τομείς και Ειδικότητες ΙΕΚ
1. Οι Ομάδες Προσανατολισμού με τους αντίστοιχους Τομείς και με τις αντίστοιχες Ειδικότητες του Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι οι εξής:
α) Ομάδα Προσανατολισμού Τεχνολογικών Εφαρμογών:
<i>Τομέας Πληροφορικής</i>
1. Τεχνικός Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
2. Τεχνικός Η/Υ
3. Τεχνικός Λογισμικού Η/Υ
4. Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής (Πολυμέσα/Web designer - Developer/ Video games).
<i>Τομέας Χημικών Εφαρμογών</i>
1. Τεχνικός Χημικών Εργαστηρίων και Ποιοτικού Ελέγχου Υλικών.
2. Τεχνικός Φαρμάκων, Καλλυντικών και Παρεμφερών Προϊόντων.
<i>Τομέας Ένδυσης και Υπόδησης</i>
1. Τεχνικός Τεχνολογίας Ενδύματος και Υποδήματος - Σχεδιαστής Μόδας.
<i>Τομέας Δομικών Έργων</i>
1. Σχεδιαστής Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής
<i>Τομέας Μηχανολογίας.</i>
1. Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
2. Τεχνικός Εγκαταστάσεων ψύξης αερισμού και κλιματισμού
3. Τεχνικός Μηχανοτρονικής
4. Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
<i>Τομέας Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού</i>
1. Τεχνικός Ιατρικών Οργάνων
2. Τεχνικός Αυτοματισμών
β) Ομάδα Προσανατολισμού Διοίκησης και Οικονομίας:
<i>Τομέας Διοίκησης και Οικονομίας</i>
1. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας
2. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Αθλητισμού
3. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Ναυτιλίας
4. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Τουρισμού
5. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Πολιτισμού
6. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Υγείας
7. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα των Μεταφορών
8. Στέλεχος Εμπορίας, Διαφήμισης και Προώθησης Προϊόντων (Marketing)
9. Στέλεχος Υπηρεσιών Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Logistics)
10. Στέλεχος Μηχανογραφημένου Λογιστηρίου - Φοροτεχνικού Γραφείου
11. Στέλεχος Στατιστικών Ερευνών και Δημοσκοπήσεων

12. Στέλεχος Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας
13. Στέλεχος Χρηματοοικονομικών και Ασφαλιστικών Εργασιών
14. Στέλεχος Κοστολόγησης
15. Γραμματέας Ανώτερων και Ανώτατων Στελεχών.
γ) Ομάδα Προσανατολισμού Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής:
<i>Τομέας Γεωπονίας</i>
1. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Αγροτικής Οικονομίας.
2. Τεχνικός Αγροτουρισμού
3. Τεχνικός Τεχνολογικών Εφαρμογών και εγκαταστάσεων σε έργα τοπίου και περιβάλλοντος
<i>Τομέας Διατροφής και Διαιτολογίας</i>
1. Στέλεχος Διατροφής και Διαιτολογίας.
<i>Τομέας Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών</i>
1. Στέλεχος Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων και Ποτών.
δ) Ομάδα Προσανατολισμού Εφαρμοσμένων Τεχνών και Καλλιτεχνικών Σπουδών:
<i>Τομέας Καλλιτεχνικών Σπουδών και Εφαρμοσμένων Τεχνών</i>
1. Τέχνη φωτογραφίας
2. Ζωγραφική τέχνη
3. Μεταλλοτεχνία
4. Χαρακτική τέχνη
5. Τέχνη τοιχογραφίας
6. Κεραμική τέχνη
7. Τέχνη ψηφιδωτού
8. Εσωτερική αρχιτεκτονική διακόσμηση και Σχεδιασμός αντικειμένων
9. Μουσική τεχνολογία
10. Εικονοληψία
11. Ηχοληψία
12. Χειριστής ηλεκτρονικής συνάρμωσης εικόνας (monter)
13. Λογοτεχνική μετάφραση κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια κειμένων
14. Τέχνη δημιουργικής γραφής
15. Τέχνη σκίτσου - Εικονογραφίας - Γραφικών
16. Τεχνικός κινούμενης εικόνας - Ηλεκτρονικής Σχεδίασης
Γραφήματος
17. Υποκριτική τέχνη θεάτρου - κινηματογράφου
18. Τέχνη σεναριογραφίας
19. Τέχνη σκηνοθεσίας
20. Τέχνη σκηνογραφίας - ενδυματολογίας
21. Εφαρμοσμένες τέχνες χορού
22. Μουσική - Τραγούδι
23. Γραφιστική Εντύπου και Ηλεκτρονικών Μέσων.
24. Συντηρητές Έργων Τέχνης και Αρχαιοτήτων.
25. Τεχνικός Κοσμήματος Παραγωγής,
26. Τεχνικός Χειροποίητου Κοσμήματος και Σχεδιασμού Κοσμήματος.
ε) Ομάδα επαγγελματιών Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης:
1. Δημοσιογραφίας, Συντακτών και Ρεπόρτερ
2. Αθλητική δημοσιογραφία
3. Ραδιοφωνικός παραγωγός
4. Οργανωτικός συντονιστής παραγωγής

5. Τηλεοπτικός παραγωγός.
στ) Ομάδα Προσανατολισμού Επαγγελματιών Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας:
1. Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας (Υπηρεσία υποδοχής - Υπηρεσία ορόφων - Εμπορευματογνωσία)
2. Τεχνικός Αρτοποιός - Ζαχαροπλαστικής
3. Τεχνικός Μαγειρικής τέχνης - Αρχιμάγειρας (chef)
ζ) Ομάδα προσανατολισμού Υγείας και Πρόνοιας:
1. Βοηθός Φυσικοθεραπείας
2. Βοηθός Φαρμακείου
3. Βοηθός Νοσηλευτικής Μαιευτικής
4. Βοηθός Εργοθεραπείας
5. Βοηθός Ραδιολογίας και Ακτινολογίας
6. Βοηθός Ιατρικών Εργαστηρίων
7. Βοηθός Οδοντικής Τεχνολογίας
8. Βοηθός Οπτικής και Οπτικομετρίας
9. Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων
10. Βοηθός Νοσηλευτικής Γενικής Νοσηλείας
11. Βοηθός Νοσηλευτικής Τραυματολογίας
12. Βοηθός Νοσηλευτικής Χειρουργείου
13. Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών παθήσεων
14. Βοηθός Νοσηλευτικής Μονάδων Εντατικής Θεραπείας
15. Βοηθός Νοσηλευτικής Ατόμων με Ειδικές παθήσεις
16. Διασώστης - Πλήρωμα ασθενοφόρου.
η) Επιμέρους τομείς και επαγγέλματα:
1. Τεχνικός Αισθητικής τέχνης και Μακιγιάζ
2. Τεχνικός Κομμωτικής τέχνης
3. Τεχνικός Αισθητικός Ποδολογίας - Καλλωπισμού Νυχιών και Ονυχοπλαστικής
4. Στέλεχος Ασφαλείας Προσώπων και Υποδομών
5. Εκπαιδευτής Υποψηφίων Οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσικλετών
6. Επιμελητής Πτήσεων
7. Στέλεχος Υπηρεσιών Αερομεταφοράς
8. Στέλεχος Θαλασσοθεραπείας /Λουτροθεραπείας - spa
9. Προπονητής Αθλημάτων.
10. Τεχνικός Χειριστής Η/Υ και τηλεφωνικών κέντρων, παροχής πληροφοριών και εξυπηρέτησης πελατών αποκλειστικά για τυφλούς και άτομα με προβλήματα όρασης.

Πίνακας Α2

ΧΩΡΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ERASMUS+ ANA ΔΙΕΚ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2015 -2016-2017

ΔΙΕΚ ΓΛΥΦΑΔΑΣ	ΔΙΕΚ ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΔΙΕΚ ΠΕΙΡΑΙΑ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	ΔΙΕΚ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ
ΙΤΑΛΙΑ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ

ΣΛΟΒΑΚΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ		
ΤΟΥΡΚΙΑ		ΑΓΓΛΙΑ		

Ερωτηματολόγιο

ΑΞΟΝΑΣ Α : ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Παρακαλώ συμπληρώστε τα παρακάτω στοιχεία

ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ

ΗΛΙΚΙΑ	18-30 Ετών	31-40 Ετών	41-50 Ετών	51 Ετών και άνω

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΙΕΚ	ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΟΣ ΙΕΚ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΑΛΛΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ		ΑΝΕΡΓΟΣ
	ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΓΑΜΟΣ	ΕΓΓΑΜΟΣ	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ	ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΙΕΚ	
----------------	--

ΧΩΡΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ERASMUS ⁺	
---	--

ΔΗΜΟΣΙΟ ΙΕΚ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΟΓΗ
----------------------	---------

ΑΞΟΝΑΣ Β : ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ERASMUS +

Σκεφτείτε πριν την συμμετοχή σας στο πρόγραμμα ποιες ήταν οι προσδοκίες που είχατε ώστε να λάβετε μέρος σε αυτό. Διαλέξτε την επιλογή που αποτυπώνει το βαθμό που σας επηρέασε η κάθε προσδοκία.

Ο Βαθμός επηρεασμού αντιστοιχεί στη βαθμολογία :
1= καθόλου, 2= λίγο, 3= μέτρια, 4= αρκετά, 5= πολύ

1. Να αναπτύξω νέες γνώσεις και δεξιότητες μέσω της κατάρτισης στο εξωτερικό

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Να βελτιώσω τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Να αποκτήσω περισσότερες κοινωνικές επαφές

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Να αυξήσω τις δυνατότητες απασχόλησης στο εξωτερικό

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Να βελτιώσω τις γλωσσικές δεξιότητες (εκμάθηση ξένων γλωσσών)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Να ερευνήσω τις συνθήκες της αγοράς εργασίας στο εξωτερικό

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

ΑΞΟΝΑΣ Γ : ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ERASMUS +

1. Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την

Ο Βαθμός ικανοποίησης αντιστοιχεί στη βαθμολογία :

1= καθόλου, 2= λίγο, 3= μέτρια, 4= αρκετά, 5= πολύ

έναρξη του;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευτήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

8. Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρείχε το πρόγραμμα ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

9. Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρείχε το πρόγραμμα ;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

ΑΞΟΝΑΣ Δ : ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ERASMUS⁺

Έχοντας λάβει μέρος στο πρόγραμμα ERASMUS⁺ αξιολογείστε σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκε η κάθε μια από τις παρακάτω παραμέτρους. Να είστε ειλικρινής. Δεν υπάρχει σωστή ή λανθασμένη απάντηση.

Ο Βαθμός ικανοποίησης αντιστοιχεί στη βαθμολογία :
1= καθόλου, 2= λίγο, 3= μέτρια, 4= αρκετά, 5= πολύ

1. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από το πρόγραμμα;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα σας βοήθησε στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα συνεισέφερε στην εύρεση μιας νέας ή καλύτερης εργασίας;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις κοινωνικές σας επαφές;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βοήθησε στο να διαμορφώσετε μια σαφέστερη ιδέα για τις επαγγελματικές σας φιλοδοξίες σταδιοδρομίας & τους επαγγελματικούς σας στόχους;

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Πίνακας Α3: Πίνακες SPSS

Πίνακας 1, Δημογραφικά Στοιχεία

ΦΥΛΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΔΡΑΣ	49	42,2	42,2	42,2
	ΓΥΝΑΙΚΑ	67	57,8	57,8	100,0
	Total	116	100,0	100,0	

ΗΛΙΚΙΑ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-30 Ετών	81	69,8	69,8	69,8
	31-40 Ετών	17	14,7	14,7	84,5
	41-50 Ετών	13	11,2	11,2	95,7
	51 Ετών και άνω	5	4,3	4,3	100,0
	Total	116	100,0	100,0	

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΜΟ	10	8,6	8,6	8,6
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΕΙ / ΤΕΙ	13	11,2	11,2	19,8
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΙΕΚ	79	68,1	68,1	87,9
	ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΟΣ ΙΕΚ	14	12,1	12,1	100,0
	Total	116	100,0	100,0	

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΕΡΓΟΣ	41	35,3	35,3	35,3
	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	26	22,4	22,4	57,8
	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	49	42,2	42,2	100,0
	Total	116	100,0	100,0	

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΑΓΑΜΟΣ	96	82,8	82,8	82,8
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ	3	2,6	2,6	85,3
ΕΓΓΑΜΟΣ	15	12,9	12,9	98,3
ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ	2	1,7	1,7	100,0
Total	116	100,0	100,0	

ΧΩΡΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ERASMUS +

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΓΑΛΛΙΑ	13	11,2	11,2	11,2
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	15	12,9	12,9	24,1
ΙΣΠΑΝΙΑ	6	5,2	5,2	29,3
ΙΤΑΛΙΑ	41	35,3	35,3	64,7
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	9	7,8	7,8	72,4
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	25	21,6	21,6	94,0
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	3	2,6	2,6	96,6
ΤΟΥΡΚΙΑ	4	3,4	3,4	100,0
Total	116	100,0	100,0	

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΙΕΚ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΒΟΗΘΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	5	4,3	4,3	4,3
ΒΟΗΘΟΣ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ	4	3,4	3,4	7,8
ΒΟΗΘΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	5	4,3	4,3	12,1
ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΝΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	13	11,2	11,2	23,3
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ & ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ	9	7,8	7,8	31,0
ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	6	5,2	5,2	36,2
ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	3	2,6	2,6	38,8
ΤΕΧΝΗ ΣΚΙΤΣΟΥ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΓΡΑΦΙΚΩΝ	5	4,3	4,3	43,1
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΙΓΙΑΣ	3	2,6	2,6	45,7
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΛΟΓΙΑΣ - ΚΑΛΩΠΙΣΜΟΥ ΝΥΧΙΩΝ & ΟΝΥΧΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	2	1,7	1,7	47,4
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ	1	,9	,9	48,3
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΡΤΟΠΟΙΟΥΣ - ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	16	13,8	13,8	62,1
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΩΝ	2	1,7	1,7	63,8
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	2	1,7	1,7	65,5
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	2	1,7	1,7	67,2
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΟΛΥΜΕΣΑ/WEB DESIGN DEVELOPMENT/MIDEO GAMES	8	6,9	6,9	74,1
ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ	4	3,4	3,4	77,6
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ Η/Υ	2	1,7	1,7	79,3
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ - ΑΡΧΙΜΑΓΕΙΡΑΣ (CHEF)	23	19,8	19,8	99,1
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΟΤΡΟΝΙΚΗΣ	1	,9	,9	100,0
Total	116	100,0	100,0	

ΔΗΜΟΣΙΟ ΙΕΚ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΔΙΕΚ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	13	11,2	11,2	11,2
	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	37	31,9	31,9	43,1
	ΔΙΕΚ ΓΛΥΦΑΔΑΣ	22	19,0	19,0	62,1
	ΔΙΕΚ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ	10	8,6	8,6	70,7
	ΔΙΕΚ ΠΕΙΡΑΙΑ	34	29,3	29,3	100,0
	Total	116	100,0	100,0	

Πίνακας 2, Ανάλυση Αξιοπιστίας – Cronbach α

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,815	6

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,936	16

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,900	9

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,907	7

Πίνακας 3, Προσδοκίες Καταρτιζόμενων Δ.Ι.ΕΚ από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα

ERASMUS+ - t-test

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Να αναπτύξω νέες γνώσεις και δεξιότητες μέσω της κατάρτισης στο εξωτερικό	116	4,12	,979	,091
Να βελτιώσω τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας	116	3,70	1,089	,101
Να αποκτήσω περισσότερες κοινωνικές επαφές	116	3,92	1,056	,098
Να αυξήσω τις δυνατότητες απασχόλησης στο εξωτερικό	116	3,56	1,113	,103
Να βελτιώσω τις γλωσσικές δεξιότητες (εκμάθηση ξένων γλωσσών)	116	3,66	1,179	,109
Να ερευνήσω τις συνθήκες της αγοράς εργασίας στο εξωτερικό	116	3,80	1,181	,110

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Να αναπτύξω νέες γνώσεις και δεξιότητες μέσω της κατάρτισης στο εξωτερικό	12,324	115	,000	1,121	,94	1,30
Να βελτιώσω τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας	6,905	115	,000	,698	,50	,90
Να αποκτήσω περισσότερες κοινωνικές επαφές	9,406	115	,000	,922	,73	1,12
Να αυξήσω τις δυνατότητες απασχόλησης στο εξωτερικό	5,420	115	,000	,560	,36	,77
Να βελτιώσω τις γλωσσικές δεξιότητες (εκμάθηση ξένων γλωσσών)	6,063	115	,000	,664	,45	,88
Να ερευνήσω τις συνθήκες της αγοράς εργασίας στο εξωτερικό	7,310	115	,000	,802	,58	1,02

Πίνακας 4, Ικανοποίηση Καταρτιζόμενων Δ.Ι.Ε.Κ από την οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+ - t-test

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	116	4,25	,903	,084
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	116	4,21	,890	,083
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;	116	4,03	,977	,091
Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευτήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	116	4,06	1,066	,099
Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	116	3,70	1,113	,103
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	116	4,20	1,040	,097
Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	116	4,42	,970	,090
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέιχε το πρόγραμμα ;	116	4,17	1,074	,100
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέιχε το πρόγραμμα ;	116	4,06	,998	,093

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	14,911	115	,000	1,250	1,08	1,42
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	14,610	115	,000	1,207	1,04	1,37
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος;	11,399	115	,000	1,034	,85	1,21
Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας;	10,717	115	,000	1,060	,86	1,26
Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής;	6,758	115	,000	,698	,49	,90
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος;	12,407	115	,000	1,198	1,01	1,39
Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής;	15,787	115	,000	1,422	1,24	1,60
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/ή είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα;	11,762	115	,000	1,172	,97	1,37
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/ή είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα;	11,441	115	,000	1,060	,88	1,24

Πίνακας 5, Ικανοποίηση Καταρτιζόμενων Δ.ΙΕΚ από την αποτελεσματικότητα προγράμματος ERASMUS+ - t-test

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από το πρόγραμμα;	116	3,83	1,015	,094
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα σας βοήθησε στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων;	116	3,80	1,032	,096
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα συνεισέφερε στην εύρεση μιας νέας ή καλύτερης εργασίας;	116	2,94	1,225	,114
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις κοινωνικές σας επαφές;	116	3,78	1,102	,102
Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;	116	3,82	1,052	,098
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;	116	3,47	1,160	,108
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βοήθησε στο να διαμορφώσετε μια σαφέστερη ιδέα για τις επαγγελματικές σας φιλοδοξίες σταδιοδρομίας	116	3,84	1,092	,101

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από το πρόγραμμα;	8,779	115	,000	,828	,64	1,01
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα σας βοήθησε στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων;	8,368	115	,000	,802	,61	,99
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα συνεισέφερε στην εύρεση μιας νέας ή καλύτερης εργασίας;	-,531	115	,597	-,060	-,29	,16
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις κοινωνικές σας επαφές;	7,668	115	,000	,784	,58	,99
Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;	8,387	115	,000	,819	,63	1,01
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;	4,321	115	,000	,466	,25	,68
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βοήθησε στο να διαμορφώσετε μια σαφέστερη ιδέα για τις επαγγελματικές σας φιλοδοξίες σταδιοδρομίας	8,330	115	,000	,845	,64	1,05

Πίνακας 6, Ολική Ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+ και από την αποτελεσματικότητα του προγράμματος – t-test

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Ολική Ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+	116	4,1226	,75051	,06968
Ολική Ικανοποίηση από την αποτελεσματικότητα προγράμματος ERASMUS+	116	3,6404	,88032	,08174

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Ολική Ικανοποίηση από την οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+	16,110	115	,000	1,12261	,9846	1,2606
Ολική Ικανοποίηση από την αποτελεσματικότητα προγράμματος ERASMUS+	7,835	115	,000	,64039	,4785	,8023

Πίνακας 7, Συσχέτιση Ικανοποίησης βελτίωσης επαγγελματικών προοπτικών με παράγοντες ικανοποίησης από οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+ - Συντελεστής Συσχέτισης Pearson

		Correlations									
		Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές ;	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του ;	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του ;	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;	Σε ποιο βαθμό οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα ;	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα ;
Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 ,000 116	,419** ,000 116	,403** ,000 116	,453** ,000 116	,512** ,000 116	,015 ,869 116	,485** ,000 116	,318** ,001 116	,452** ,000 116	,546** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,419** ,000 116	1 ,000 116	,801** ,000 116	,729** ,000 116	,545** ,000 116	,102 ,277 116	,567** ,000 116	,563** ,000 116	,673** ,000 116	,601** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,403** ,000 116	,801** ,000 116	1 ,000 116	,782** ,000 116	,528** ,000 116	,099 ,292 116	,565** ,000 116	,542** ,000 116	,672** ,000 116	,603** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,453** ,000 116	,729** ,000 116	,782** ,000 116	1 ,000 116	,574** ,000 116	,066 ,484 116	,635** ,000 116	,470** ,000 116	,674** ,000 116	,649** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδεύατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,512** ,000 116	,545** ,000 116	,528** ,000 116	,574** ,000 116	1 ,000 116	,213* ,021 116	,687** ,000 116	,438** ,000 116	,599** ,000 116	,634** ,000 116
Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,015 ,869 116	,102 ,277 116	,099 ,292 116	,066 ,484 116	,213* ,021 116	1 ,000 116	,165 ,077 116	,047 ,620 116	,153 ,101 116	,197* ,034 116
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,485** ,000 116	,567** ,000 116	,585** ,000 116	,635** ,000 116	,687** ,000 116	,165 ,077 116	1 ,000 116	,554** ,000 116	,678** ,000 116	,650** ,000 116
Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,318** ,001 116	,563** ,000 116	,542** ,000 116	,470** ,000 116	,438** ,000 116	,047 ,620 116	,554** ,000 116	1 ,000 116	,689** ,000 116	,530** ,000 116
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,452** ,000 116	,673** ,000 116	,672** ,000 116	,674** ,000 116	,599** ,000 116	,153 ,101 116	,678** ,000 116	,689** ,000 116	1 ,000 116	,810** ,000 116
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα ;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,546** ,000 116	,601** ,000 116	,603** ,000 116	,649** ,000 116	,634** ,000 116	,197* ,034 116	,650** ,000 116	,530** ,000 116	,810** ,000 116	1 ,000 116

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Πίνακας 8, Συσχέτιση Ικανοποίησης βελτίωσης επαγγελματικών προοπτικών με παράγοντες ικανοποίησης από οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+ - Ανάλυση Παλινδρόμησης

Model Summary ^b				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,610 ^a	,372	,319	,958

a. Predictors: (Constant), Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα ;, Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;, Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;, Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδεύατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του ;, Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;, Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα ;

b. Dependent Variable: Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές ;

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	57,641	9	6,405	6,983	,000 ^b
	Residual	97,221	106	,917		
	Total	154,862	115			

a. Dependent Variable: Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;

b. Predictors: (Constant), Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα ; Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ; Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ; Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ; Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του; Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ; Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του; Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ; Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα ;

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,617	,566		1,089	,278
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	,099	,180	,077	,549	,584
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	-,026	,195	-,020	-,135	,892
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;	,063	,167	,053	,376	,707
	Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	,246	,125	,226	1,960	,053
	Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	-,124	,083	-,119	-1,491	,139
	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	,145	,139	,130	1,040	,300
	Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	-,029	,133	-,024	-,214	,831
	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα ;	-,134	,177	-,124	-,756	,451
	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα ;	,449	,165	,387	2,729	,007

a. Dependent Variable: Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα βελτίωσε τις επαγγελματικές σας προοπτικές;

Correlations

		Unstandardized Predicted Value	Squared Unstandardized Residual
Unstandardized Predicted Value	Pearson Correlation	1	,122
	Sig. (2-tailed)		,191
	N	116	116
Squared Unstandardized Residual	Pearson Correlation	,122	1
	Sig. (2-tailed)	,191	
	N	116	116

Πίνακας 9, Συσχέτιση Ικανοποίησης εκπλήρωσης στόχων με παράγοντες ικανοποίησης από οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+ - Συντελεστής Συσχέτισης Pearson

Correlations											
		Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος;	Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδεύτηκε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας;	Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής;	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος;	Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής;	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/οι είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα;	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/οι είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα;
Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 ,000 116	,662** ,000 116	,598** ,000 116	,674** ,000 116	,708** ,000 116	,146 ,118 116	,772** ,000 116	,536** ,000 116	,752** ,000 116	,781** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,662** ,000 116	1 ,000 116	,801** ,000 116	,729** ,000 116	,545** ,000 116	,102 ,277 116	,567** ,000 116	,563** ,000 116	,673** ,000 116	,601** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,598** ,000 116	,801** ,000 116	1 ,000 116	,782** ,000 116	,528** ,000 116	,099 ,292 116	,585** ,000 116	,542** ,000 116	,672** ,000 116	,603** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,674** ,000 116	,729** ,000 116	,782** ,000 116	1 ,000 116	,574** ,000 116	,066 ,484 116	,635** ,000 116	,470** ,000 116	,674** ,000 116	,649** ,000 116
Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδεύτηκε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,708** ,000 116	,545** ,000 116	,528** ,000 116	,574** ,000 116	1 ,000 116	,213* ,021 116	,687** ,000 116	,438** ,000 116	,599** ,000 116	,634** ,000 116
Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,146 ,118 116	,102 ,277 116	,099 ,292 116	,066 ,484 116	,213* ,021 116	1 ,077 116	,165 ,077 116	,047 ,620 116	,153 ,101 116	,197* ,034 116
Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,772** ,000 116	,567** ,000 116	,585** ,000 116	,635** ,000 116	,687** ,000 116	,165 ,077 116	1 ,000 116	,554** ,000 116	,678** ,000 116	,650** ,000 116
Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,536** ,000 116	,563** ,000 116	,542** ,000 116	,470** ,000 116	,438** ,000 116	,047 ,620 116	,554** ,000 116	1 ,000 116	,689** ,000 116	,530** ,000 116
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/οι είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέχει το πρόγραμμα;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,752** ,000 116	,673** ,000 116	,672** ,000 116	,674** ,000 116	,599** ,000 116	,153 ,101 116	,678** ,000 116	,689** ,000 116	1 ,000 116	,810** ,000 116
Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι/οι είστε από την κατάρτιση που παρέχει το πρόγραμμα;	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,781** ,000 116	,601** ,000 116	,603** ,000 116	,649** ,000 116	,634** ,000 116	,197* ,034 116	,650** ,000 116	,530** ,000 116	,810** ,000 116	1 ,000 116

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Πίνακας 10, Συσχέτιση Ικανοποίησης εκπλήρωσης στόχων με παράγοντες ικανοποίησης από οργάνωση και υλοποίηση προγράμματος ERASMUS+ - Ανάλυση Παλινδρόμησης

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,880 ^a	,774	,755	,521

- a. Predictors: (Constant), Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέιχε το πρόγραμμα ;, Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;, Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;, Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευτήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;, Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;, Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέιχε το πρόγραμμα ;
- b. Dependent Variable: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	98,462	9	10,940	40,355	,000 ^b
	Residual	28,736	106	,271		
	Total	127,198	115			

- a. Dependent Variable: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;
- b. Predictors: (Constant), Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέιχε το πρόγραμμα ;, Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;, Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;, Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευτήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;, Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;, Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;, Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέιχε το πρόγραμμα ;

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,372	,308		-1,208	,230
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τους στόχους του προγράμματος κατά την έναρξη του;	,245	,098	,210	2,504	,014
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τα αντικείμενα του προγράμματος κατά την έναρξη του;	-,181	,106	-,153	-1,706	,091
	Σε ποιο βαθμό ενημερωθήκατε για τη μεθοδολογία κατάρτισης κατά την έναρξη του προγράμματος ;	,085	,091	,079	,934	,352
	Σε ποιο βαθμό ο οργανισμός στον οποίο εκπαιδευθήκατε στο εξωτερικό ανταποκρίθηκε στις ανάγκες σας ;	,157	,068	,159	2,299	,023
	Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν επαρκής ;	-,029	,045	-,030	-,632	,529
	Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος ;	,325	,076	,322	4,298	,000
	Πόσο με βοήθησε ο οργανισμός αποστολής (το ΙΕΚ μου) κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής μου στο φορέα υποδοχής ;	-,035	,073	-,032	-,476	,635
	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική οργάνωση που παρέιχε το πρόγραμμα ;	,121	,096	,124	1,263	,210
	Γενικά σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η είστε από την κατάρτιση που παρέιχε το πρόγραμμα ;	,325	,090	,308	3,629	,000

a. Dependent Variable: Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το πρόγραμμα εκπλήρωσε τους στόχους του;

Correlations

		Unstandardized Predicted Value	Squared Unstandardized Residual
Unstandardized Predicted Value	Pearson Correlation	1	,079
	Sig. (2-tailed)		,401
	N	116	116
Squared Unstandardized Residual	Pearson Correlation	,079	1
	Sig. (2-tailed)	,401	
	N	116	116